

Eesti Rahvusraamatukogu digitaalarhiiv DIGAR

Eesti Rahvusraamatukogu digitaalarhiiv DIGAR

Pühikeled

Intustamised

püha inimeste elust.

August.

Wene keelest ümberpandud.

Wäljaantud

Saaremaa Püha Nikolai Wennialiko seltsi
kuluga.

Kurejaare linnas.

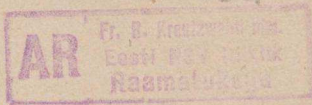
Drükkitud „Kurejaare Nädalilehe“ kirjadega.

Печатать дозволено духовною цензурою.

Рига, 2-го Мая 1889 г.

Цензоръ, Протоіерей І. Линденбергъ.

№ 23.

10712

la

Gsimisel Augusti kuu pääwal

peab Ristikogudus manaseaduse martrite: **seitsme wenna Makkabeuse, nende õpetaja Cleasjaruse ja nende ema Salomia mälestust.** See nendest piiblis 2. Makkabejide raamatus 6. ning 7. peatükis.

Sellamal pääwal pühitseb Digeusu Kogudus ka püha ristipuu wäljawiiamise mälestust. Seda mälestust hakati kaheteistkümneal aastasajal pidama, ühe imewäert ilmutamise pärast, mis ühel ajal Wene suure würsti Andrei Bogolübskile ja Kreeka keisri Manuelile oli. Andrei Bogolübskij sõdis Wolgarlastega, kes Wolga jõe ääres elasid, aga Manuel oli Saratsinidega sõdimas. Nende rügementide ees kanti Dnnistegija ning Jumala Ema kujusid ja Issanda risti. Häkitselt hakkas üks imewäert walgus kujude ümber paistma, ning heledad walguse kiired tulid kallist risti puust wälja ning paistsiwad kõige sõjawäe peale. See imetäht andis sõjameestele julgust, ning nemad wõitsiwad waenlased täieste ära. Oma

tänu tunnistuseks Jumala wastu, et ta oli Sigeusu kuningatele waenlaste üle wõimust annud, seadsiwad nemad mõlemad, Konstantinopoli patriarhi lubaga. selle luo mälestuseks 1. Augusti kuu pääwal püha.

Et sell pääwal, jumalateenistuse ajal, Issanda rist kesk kirikut rahwa kumardamise tarwis wälja tuuakse ning et ka siis püha ristiga hallikate ja jõgede peal käijakse, seepärast hüitakse seda püha Issanda püha ristipuu wäljamimise pühaks.

Issanda Muudmise püha.

6. Augustil.

Seesinane suur püha on seatud esimestel ristiusu aastafajadel ning tuletab meile ühte tähtsat Swangeliumi lugu meele, nimelt Issanda ilmumist Tema kolme jüngrile taewaliku auu sees. Suuda rahwas ei tunnud, et Kristus see tootud Messias oli. Ehk nemad küll suure hoolega prohwetide raamatuid õppisiwad, siiski ei saanud naad nendest õiget aru ning mõtlesiwad, et Messias tuleb neid wõera rahwa ikke alt ära peastma, teeb neid kuulsaks rahwaks ning istub Daweti auujärje peale. Nemad ei mõistnud seda, et prohwetide kirjad kuulutatiwad ette mitte maapealsest, waid taewa riigist, mitte maapealsist headustest, waid taewa õnsusest. Ka apostlidgi, kes olimad uskunud, et Kristus see tootud Messias on, ei olnud niisugustest

maisist mõttest priid, ka nemadki lootsiwad, et Jeesus Kristus saab Israeli riigi uueste maa peale asutama, waidlesiwad isekeskis selle üle, kes nendest selles riigis suurem saab olema, ning iseäranis ei wõinud seda armata, et Jeesus Kristus, Jumala Poeg ja maailma Ünnistegija, saab inimeste poolt piinamist ja teutamist kannatama. See ei sündinud, nende aru järele, Issanda suuruse ning auuga kokku.

Uga kõige see juures, kõneles Issand tihti jüngeritega oma kannatamisest. Tema ütles ette, et ülemad preestrid ja kirjatundjad saawad Teda ära heitma, et Tema saab ära tapetud ning tõuseb kolmandamal päawal furnust ülesse. Nende sõnade pärast saiwad jüngerite südamed turbdust täis; ning Peetrus, kes hilja aegu enne seda Teda elawa Jumala Pojaks tunnistas, hüidis nende sõnade peale: „Jumal paraku, ärgu sündku seda mitte Sinuga.“ Uga Issand noomis seda kangeste nende sõnade pärast ning ütles, et tema mõtleb mitte seda, mis Jumala, waid mis inimeste pärast on.

Warsti pärast seda kõnet jüngeritega, et nende asku finnitada ning maisjed mõtted nendest ära ajada, näitas Issand Ennast oma kolme apostlile taewa auu ees. Tema wöttis Peetruse, Jakobuse ja Joannese Enesega ja läks nendega Tabori mäe peale, mis Galilea maal on. Seal läks Ta jüngeritest natukesemale ning hakkas palwet tegema; selle aja sees uinusiwad jüngrid magama. Kui nemad ülesse ärkasiwad, siis nägiwad nad Jeesust Kristust ära muudetud olewat: Tema pale oli teiseks läinud ning hiilgas kui päike, Tema riided oliwad walged kui lumi, ja nendest paistis üks iseäraline walgus. Tema

juures olivad kaks hiilgawat meest; need olivad Mooses ja Elias. Nemad kõnelesivad Issandaga, Tema kannatamisest ning surmast. Peetrus sai sest nägemisest liigutud ning ütles Issanda vastu: „Issand, siin on meil hea olla, tehkem seije kolm telki: ühe Sulle, ühe Moosesele ja ühe Eliale.“ Kui tema alles rääkis, warjas üks walge pilw nende üle, ja pilwest oli heal kuulda, mis ütles: „Seesinane on Minu armas Poeg, kes Minu meelepärast on, Teda kuulge!“ Jüngerid langesivad hirmu pärast filmile maha; aga Issand puutus neisse ja ütles nende vastu: „tõuske üles, ja ärge kartke mitte.“ Kui nemad üles tõusivad, nägivad naad Jeesust Kristust üksi Tema alatisel näul. Ja kui nemad mäelt alla läkšivad, keelas neid Jeesus seda nägemist kellelegi rääkimast, enne kui Inimese Poeg saab surmusest üles tõusnud.

See nägemine pidi apostlite usku kinnitama ning neid lia kurbduse ja kassipidi mõtete eest hoidma, Kristuse kannatamise ajal. Nemad kuulsiwad Tabori mäel Jumala Onehe healt; kaks kuulsat Wana seaduse õiglast ning peameest oma illumisega tunnistasivad, et Jeesus tõeste see tootud Messias on, Kellest prohmetid ette kuulutasivad. Need pühad mehed olivad taewaliku auuga ehitud ning kõnelesivad Jeesuse Kristusega Tema kannatamisest ja priitahtlikust surmast. Wiimaks see imewäert ilmutamine pidi apostlitest maised mõtted ära ajama, — et Jeesus, Keda nemad taewa au sees nägivad, ei saa mitte maapealiskt kuningriiki asutama. Aga, nagu meie Ewangeliumist näeme, langesivad nemad ka pärast seda sagedaste kassipidi mõtetesse ja wankusivad uskus. Nende peale tuli ahastus ja hirm, kui naad Issandat surma nuhtluse

ka nägiwad wiidawat. See näitab meile, kui väga sõder on inimene ning kui väga tarwis on temal alati Jumalalt abi paluda. Aga Issand ei jätä meid oma abita, kes puhtast südamest Teda teenida aldamad.

Palugem siis alati Jumalat, et Ta meie südamed julgustaks; püüdke kõik tühjad mured maapealiste asjade pärast enestest ära ajada ning nende asjade peale mõelda, mis üleval taewas on. Püüdke selle järelkäijad olla, Kellest Issand Jumal ütles: "See sinane on minu armas Poeg, kes Minu meele pärast on, Teda kuulge," ning ärge saagu meie meel hukata, kui meil Issanda järelkäimises mitmet häda puudust tuleb kannatada. Kristus Jse ütles: "Kui keegi Minu järele tahab tulla, ta peab jalgaga iseennast ära ja wõtku rist enese peale ja käigu Minu järel." (Mat. 16, 24). See on see ainus tee, mis elu, õnne ning igawese rõõmu sisse wiib.

Digeusu Rogudus pühitseb Issanda Muudmise päeva auulikul wiisil; see on üks nende kaheteistkümmne surte pühade seast. Sell pühal saab uudisse wili pühitsetud. See tuletab meile meele et kõik, mis meil on, on Issanda pärast, ning et meie peame nuga Tema andeid pruukima.

Püha apostli Mattia mälestus.

9. Augustil.

Püha apostel Mattias sai kohe pärast Issanda taewaminemist, Juuda äraandja asemele, apostliks walitsetur. Kui uskjad, kelle aru sadakakskümmend hinge oli, olivad kokku tulnud, siis andis Peetrus neile nõuu ühe mehe eneste seast apostli ametisse walitseda. Tema ütles: „Üks neist mehist, kes meie juures on olnud kõige see aja, millal Issand Jeesus meie seas on elanud, ja hakkanud Joannese ristnistest selle pääwani, mill Tema meilt on üles wõetud, peab Tema ülestõusmise tunnistajaks meiega saama.“ Sai kaks meest ette seatud: Josef ehk Barrabas, keda ka Diglaseks hüiti, ning Mattias. Kõik palusiwad Jumalat ja ütlesiwad: „Issand, südamete tundja, näita, kumba Sina neist kahest oled ära walitsenud.“ Ja nemad heitsiwad liisku nende pärast, ning liisf langes Mattia peale, ja teda arwati nende kaheteistkümmne apostli sekka.

Mattias oli Petlemast pärit ning, nagu mõned arwawad, sai waga Simeoni juures üles kaswatud ning temast ka püha Kirja tundma õpetud. Kui Jeesus Kristus Jordani ligidale tuli, siis hakkas Mattias Tema sisse uskuma ning Tema järele käima ja sai seitsmekümne jüngri sekka arwatud, keda Issand Juuda maa linnadesse ja alewitesse armuõpetust kuulutama läkitas. Wiiekümmemal pääwal, pärast Kristuse ülestõusmist, sai ka tema, nagu kõik teised

apostlid, püha Waimu ning ande mõeldid keelest rääkida, mis apostlitel armuõpetuse kuulutamise juures väga tarvis oli.

Oma jüngrid armuõpetust kuulutama saates, ei warjanud Jssand nende eest ka seda ära, et nemad saavad selle püha töö juures palju häda ning waewa kannatama. Tema ütles nende wastu: „Waata, Mina läkitan teid kui lambaid huntide sekka: seepärast olge mõistlikud kui ussid ja wagurad kui tuikesed. Aga hoidke inimeste eest; sest nemad andwad teid ära suurte kohtude kätte ja pekswad teid piitsaga koguduste kodades; ja teid wiitakse Minu pärast ka maawalitsejate ja kuningate ette, ja teid wihkatakse kõigist Minu nime pärast.“ (Mat. 10 peat.) Aga oma sulastele häda ja waewa ette kuulutades, ei ütelnud Jssand neid ka trööstimata, waid tootas neile ka oma kõigewägewamat abi läkitada. Tema ütles neile: „Kui teid ära antakse, siis ärge muretsege mitte kuidas, ehk mis teie peate rääkima, sest seda peab teile sell tunnil antama, mis teie peate rääkima; sest teie ep ole mitte need, kes räägivad, waid see on teie Issa waim, kes teie sees räägib (Mat. 10, 19—20). Jssand ütles weel neile: „Minu nimel peawad uskjad surje waimusid wälja ajama, uusi keelest rääkima, ussa üles wõtma, ja kui nemad ühte surma jooki peaksiwad looma, ei pea neile sest ühtegi wiga saama; haigete peale peawad nemad käsi panema, siis saawad nemad terveks.“ (Mark. 16, 17—19).

Need Jeesuse Kristuse sõnad, nagu meie juba näinud oleme, on Tema püha armu õpetuse kuulutajate peal käide läinud: nemad kõik saiwad inimestest tagakiusatud ja põlgatud, aga Jssanda Waim kinnitas neid hädade

fees ja andis neile tarkust ning wahmust: nende pärast laskis Jumal ka imeteud sündida, mis sagedaste ka paganaid Issanda poole pööršivad.

Püha apostlil Mattiasel tuli, nõndasama kui teistelgi armuõpetuse kuulutajatel, palju häda ja tagakuusamisi kannatada. Makedonia maal wõtsiwad paganad teda kinni ning sundisiwad wägise ühte kihwtiga segatud jooki jooma, mis teda pidi pimedaks tegema, aga Jumal hoidis Oma püha apostlit, ning temale ei sündinud sest midagi wiga, ja tema tegi kaksjada inimest Issanda nimel terweks, kes selle kihwtise joogi läbi oliwad pimedaks tehtud, Teda pandi wangitorni, aga Issand peastis teda imelikul wiisil sealt lahti, ning tema kuulutas ikka julgeste Jumala sõna, kus juures Jumal ka imeteud sündida laskis: püha apostel pani käed haigete peale ning nemad saiwad terweks. Palju paganaid pööršiwad, tema jutluse pärast, Kristuse poole. Püha apostel Mattias käis mitmed maad läbi ning kannatas Aftioopia maal hirmsad piinamised ära. Pärast, kui ta kaua aega oli reisinud, tuli ta jälle Juuda maale tagasi ja hakkas seal oma püha tööd tegema.

Õstotsa läks tema töö hästi korda. Tema seletas Juuda rahwale, et Jeesus Kristus on seesama Peastja kes wanast neile tootud oli, Kellest prohwetid ette kuulutasiwad, ning et prohwetide ette kuulutusel on Tema peal kõik täide läinud. Tema sõnad, mis tarkust ja waimu täis oliwad, tema waga elu ja imeteud pööršiwad palju Juuda rahwast Issanda poole. Aga mõned nende seast ei uskunud mitte apostli jutlust, waid saiwad tema peale suurt wiha täis. Ükskord, kui apostel ühes Kalileamaa koguduse

kojas (sinagogas) õpetas, wõtsiwad nemad teda kinni ja wiisiwad ülempreestri Anania ette, kes kangeste ristirahwast wihtas.

Ananias oli väga pahane, et ristiusk jõudfaste laiale lagunema hakkas. Warsti kutsus ta kõik Juuda mehed kokku, kes Moosese käsu õpetuses kõige kindlamad oliwad, käskis Mattia kohtu ette tuua ning hakkas seal seletama, et Jeesus, Keda apostel kuulutab, Moosese käsuõpetuse häwitaja olnud. Tema ütles: „Seefinane Jeesus pettis rahwast oma nõidumisega: tõmbas inimeste südamed Gnese poole wale imelegudega ehk filmamuudmisega, ning püüdis seda seadust ära kautada, mis Jumal Ise Moosese läbi on annud. Tema pidas ennast ülemaks, kui kõik meie juured prohwetid. Meie teame kõik, et Mooses Jumalaga kui mees mehega on rääkinud, et Elias on elawalt tule wankri peal taewa wõetud; et furnud üles tõusis, kui Elisa luudkondid tema külge puutusiwad; aga ometi ükski nendest suurtest meestest ei ole tohtinud ennast Jumalaks nimetada. Aga seefinane Jeesus Naatjaretist ütles ennast Jumala Poja olewat, julges uut seadust kuulutada, kirjatundjaid ning käsuõpetajaid jalalikkudeks nimetada. Tema on oma kõrkuse eest õiget nuhtlust saanud; aga, õnnetuseks, Tema õpetus ei ole mitte temaga kadunud. Tema järelkäijad lautawad julgeste seda waleõpetust laiale. Nemad wihtawad meid ning tunnewad sellest rõõmu, et meie wõdera rahwa ikke all häda kannatame, ning ütlewad, et meie oleme waga werd ära walanud. Siin on üks sellefinatse Jeesuse jüingritest; tema on surma wäert. Aga meie ei taha tema hukatust; kui ta oma juid kahetseb, Kristust ära salgab ning kuulutab,

et ta Moosese käsüõpetuse fisse ühes meiega tahab uskuda, fiis tahame meie teda hea meelega lahti lasta. Aga kui ta Kristuse järelkäijaks tahab jäeda, fiis peab ta surma nuhtluse alla antud saama."

Siis tõstis Mattias omad käed üles taewa poole ning hüidis: „minul ei ole mingi asja poolest kahetsemist tarwis, sest sellest ei ole mull mitte süid, et ma ristiinimene olen, waid see on mulle auuks ja kiituseks."

— Kuidas full fiis süid ei ole? Sina kuulutad ühte uut seadust, laimad Jumalat ning usud tühje ja wale juttusi! käratas ülempreester suure wihaga.

— See õpetus, mis mina kuulutan, ei ole mitte tühine ning wale õpetus, kostis Mattias. Seda on Mooses ning prohwetid tõeks tunnistanud. — Selle järele rääkis apostel nendest tootustest, mis Jumal Abraamile, Isakile ja Jakobile oli annud, et nende sugust saab maailma Lunastaja sündima, näitis ka Daweti, Jesaia ning teiste prohwetide kirjade peale, kes Kristusest wäga selgeste ette kuulutasiwad. Aga Ananias sai kangel wiha täis, ei tahtnud neid tõe sõnu kuulda, mis apostel rääkis, ning laimab ikka Kristust ja ähwardas Mattia surma nuhtluse alla anda, kui ta mitte omast usust ära ei tagane.

Mattias kostis rahulikult temale: „mina olen töt tundma saanud ning ei wõi temast mitte ära taganeda. Ma usun omas südames ning tunnistan oma suuga, et Jeesus Naatsaretist, Keda teie olete ära heitnud ning risti lõõnud, on Jumala Poeg, Isaga ühe sugune ja ühe loomuline, see igawene Jumal, ning kuulutan, et ma Kristuse sulane olen."

Siis muljus Ananias omad kõrwad kinni ning hakkas fipendama: „tema laimab Jumalat! tema

laimab Jumalat! saagu tema peale meie seaduse järele kohut mõistetud!" Toodi seaduse raamat senna, tehti lahti ning otsiti see koht ülesse, kus on ööldud et igauks, kes Jumalat laimab, peab kividega furnuks wisatud saama. „Sinu enese suu on sind hukka mõistnud," ütles ülempreester temale, „sinu veri olgu sinu peal."

Pärast seda wiidi Mattias linnast wälja senna paika, mis hüiti Betlaskilaks, see tähendab nende koda, kes kividega wisatud on. Mattias läks rahulikult ning ilma nurisemata senna ning ütles nende wastu, kes teda wiisivad: wäga õigeste on Daawet teiest ütelnud: „nemad kipuwad hulgaliste õiglase hinge peale ja mõistwad waga werd hukka" (Laul 94, 21), ja ka Esjkiel: „nemad surmawad need hinged, kelle kohus ei ole surra." Kaks meest paniwad käed apostli pea peale, tunnistasiwad, et ta on Jumalat laimanud, ja wiskasiwad kõige esite teda kividega. Püha apostel palus et need esimesed kaks kivi saaksiwad temaga seltsis maha maetud. Pärast seda hakkas kõik rahwas Mattiast kividega wiskama, kes käed üles taewa poole tõstis, kõigest südamest Jumalat palus ning palwega siit elust lahkus. Surnud apostli pea raijuti otsast maha ning anti Rooma riigi walitjusele teada, et tema on kui Rooma keisri wastane surmanuhtluse alla antud. Uskjad matsiwad auufaste püha Mattia ihu maha, kes nii suure hoolega oma apostlikku tööd oli teinud.

Püha martrite, ülemadiakoni Laurentiuse ja paawsti Sixstuse kannatamised.

(Lauritsa pääw).

10. Augustil.

Kolmandama aastasaja esimesel poolel, pärast keisri Maksimini surma, jäi ristirahwa tagakiusamine mõneks ajaks seisma. Keiser Gordian ei kiusanud mitte ristirahvast taga. Aga keiser Wilippus, kes pärast Gordiani auujärje peale astus, oli nõnda armuline ristirahwa vastu, et mõned ajalugude kirjutajad arwawad teda ennast ristiinimese olnud, aga et ta oma usku salaja pidanud. Aga 249. aastast, kui keiser Detsius auujärje peale astus, tõusis jälle hirmus ristirahwa tagakiusamine, mis iseäraais Roomas ennast tunda andis. Pisut oli neid piiskoppisid, kes sell ajal piinatud ei saanud. Nõnda suri piiskop ehk paawst Wabian martri surma, ning Rooma kogudus oli, kangete tagakiusamiste pärast, mõne aja koguni ilma piiskopita. Kornelius, kes pärast seda piiskopiks walitud sai, pidi wangi põlwe ja wangitorni elu raskust kannatama ning wiimaks ärasurmatud saama selle eest, et ta pagana wäerjumalat kumardada ei tahtnud. Paawst Tehwanus sai Jumalateenistuse pidamise ajal ära tapetud. Tema asemele sai tark ja waga kreeka mees Sixstus walitud. Sell ajal walitfes juba keiser Valerian, kes esiotsa kaunis armuline

ristirahwa vastu oli; aga pärast hakkas ta, oma nõuuandja Makrini kibutamise järele, hirmsal kombel ristirahvast tagakiusama.

Rooma walitseja (eparh) wõttis Sisktuse kinni ning heitis teda Mamertina wangitorni. Kaua aega fundis ta Sisktust wäerjumalatele ohwerdama. Aga et mingisugused ähwardamised, ega meelitamised ei wõinud püha wanafest Kristust ära salgama sundida, seepärast sai ta surmale mõistetud. Kui teda surmanuhtluse paika wiidi, siis hüidis Laurentius, kõigeülem Rooma seitse diakonnide seast, tema poole: „kuhu lähed sa, isa, ilma pojata? Jumala ülempreester ilma oma ülemadiaconnita? Millal oled sa ilma minuta Jumalale ohwrit toonud? Wõta ka mind enesega! wõta, isa, oma poeg, õpetaja oma jünger seltsi!“

— Mina ei taha sind, mo poeg, mitte maha jätta, kostis püha piiskop temale. Mina olen wana ning lähen kerget surma vastu wõtma; aga sinul tuleb palju rohkem kannatada. Kolme pääwa pärast pead sa minu järele tulema; aga selle aja sees mine ja jäga järelejäänud warandus waestele.

Piiskop sai ärasurmatud, aga Laurentius läks rutuste tema wiimast tahtmist täitma. Sell ajal sai suur hulk wafsid Roguduse warandusega ülespeetud. Laurentius jagas selle raha, mis kirikus sai alal hoitud, kõik nendele ning surma oodates, pühandas oma wiimsed elupääwad ligemiste teenimiseks. Hulk ristiinimesi oli maa-aluste koobaste sisse tagakiusamiste eest warjule läinud. Laurentius käis neid waatamas, wiis neile toidust ning rijet, ja trööstis neid armastuse ja usu sõnadega. Issand Jumal aitas teda nende waewa wähendada ning andis temale meelewalla

imetegusid teha. Oma kätepealepanemise läbi andis ta haigetele terwist, pimedatele nägemist. Selle aja sees anti Rooma walitsejale teada, et Laurentius olla kõik kallid kiriku asjad ära wiinud ning warjule pannud. Eparh ehk walitseja käs kis teda wangitorni heita. Sää l anti tema wangihoone ülema Ippoliti hooleks hoida. Selles wangihoo nes oli palju wangisid. Laurentius jutustas neile Kristusest ning tegi mõned haiged nende seast terweks, kes jellepärast Jumala poole pöörsiwad. Ippolit waatas kõik seda päält. Laurentiuse sõnad ning imeteud mõjusiwad ka tema südamesse: tema hakkas tõt tundma ning wõttis kõige oma perega ristiusku wastu.

Eparh kutsus Laurentiuse enese juure kohtu ette. Kui Ippolit jellest Laurentiusele teada andis, siis hüidis Laurentius ja ütles: „hakkame siis minema; meile mõlematele on martri kroonid walmistatud,“ ning astus julgeste eparhi ette.

Eparhi küsimise pääle: „kus on kallid asjad ära peidetud?“ Laurentius kostis: „anna mulle kaks pääwa aega, ja mina tahan nad kõik kokku korjata ja sulle näidata.“ Eparh oli sellega rahul, ning Laurentius korjas kõik waesed ja wigased kokku, kes Roguduse poolest saiwad ülespeetud, tõi neid seatud pääwal eparhi ette ning ütles tema wastu: „siin on ristiusu kiriku warandus.“

Eparh sai tulist wiha täis ning käs kis Laurentiust piinama hakata. Püha ülembiaakon kannatas ühe iseäraliku kindlusega piinamist. Ilma asjata püidis eparh tema käest seda teada saada, kuhu kiriku warandus oli ära peidetud ning kus ristiinimesed warjul on; ilma asjata sundis ta teda ka wäerjumalaid kumardama.

Siimaks käskis eparh kõigehirmsamad piinamise riistad wälja tuua ning, neid Laurentiussele näidates, ütles tema wastu: „Kõigi nende riistadega tahan ma sind waewada, kui sa mitte minu sõna ei kuule.“

— Täida oma ähwardamist, kostis Laurentius temale. — See, mis sina piinaks nimetad, on meile, ristiinimestele, auuks ja rõõmuks.

— Kui see nõnda on, ütles eparh, miks sa siis ei taha ütelda, kus ristiinimesed warjul on?

— Sina ei ole wäert, nende peale waadata, selle nimes taewas on üles kirjutud, kostis marter.

— Ütle mulle warsti need nimes ülesse, käis eparh peale, ning ise kumarda jumalaid; ära looda selle waranduse peale, mis sa oled ära peidutanud; tema ei wõi sind surmast peasta.

— Kristuse sulaste nimesid ei saa ma sulle mitte nimetama, aga waranduse peale loodan ma tõest, kostis Laurentius.

— Kas sa siis tõeste kulla ja hõbedaga mõtled ennast piinamistest peasta? küsis eparh.

— Mina olen Kristuse sulane ning loodan Tema peale, kostis Laurentius; mina tean, et Tema on taewa waranduse oma teentritele walmistanud.

Eparh käskis piinamise juure lisada. Teda pekseti armutumal kombel, teda põletati tulega; aga tema kannatas kõik rahulikult ära ja tänas ning auustas Jumalat. Üks noor sõjamees, tema kindlust nähes, uskus Issanda sisse. Jumal finnitas teda ühe ime-nägemise läbi. Selle sõjamehe nimi oli Roman. Häktselt hüidis tema: „Oh püha Laurentius, mina näen üht hiilgawat noortmeest sinu juures seiswat ning werd sinu haawade pealt ära pühkiwat! Ma

palun sind Kristuse nimel, ära jäta mind mitte maha!" Kui püha Laurentius uueste Sppoliti juure wangi torni sai wiidud, siis tuli Roman senna ja palus ennaft ära ristida. Kui kuningas seda kuulda sai, siis käskis ta noore sõjamehe ära tappa, mis ka warfi täidetud sai.

Sellamal öhtul toodi Laurentius uuesti eparhi ette, kes teda jälle wäerjumalaid kumardama sundis.

— Kust sa pärit oled? küsis wiimaks eparh temalt.

— Mina olen Hispania maalt pärit, aga Roomas sain ma koolitud. Lapse põlwest olen ma ristiniimene ning Jumala seaduses õpetud.

— Aga kas siis see on Jumala seadus, mis õpetab jumalaid põlgama ning mitte piinamisi kartma? küsis eparh.

— Minu seadus on mind õpetanud minu Jumalat, Issandat Jeesust Kristust tundma ning auustama; Tema peale lootes, ei kardata ma tõeste piinamisi.

— Kumarda jumalaid, käratas eparh, muidu lasen ma sind öö otsa piinada.

— Seesinane öö ei ole mulle mitte pime, waid on kõik walgusega täidetud, kostis marter rahulikult.

Eparh käskis kiwidega tema suud wastu lüüja. Aga nähes, et mingisugused piinamised ei wõi Laurentiust usust ära taganema sundida, ütles ta oma teendrite wastu: „tooge raud woodi seije, lajs uhke Laurentius selle öö tema peal hingada.“

Toodi woodi, ehk paremine ütelda raudrest senna, tõmmati Laurentius tema peale pikale maha, aga tema alla hakkati tuliseid süsa kandma. Laurentius kannatas wahwaste hirmsat walu ning ütles eparhi wastu: „olgu sulle teada, et need tulised sõed walmistawad mulle jahutust ja rahu, aga sulle igawest piina.“

Mõne aja pärast ütles ta teenrite vastu: juba üks külg on ära küpsenud, pöörge nüüd mind teise külje peale." Kõik panivad tema wahwust imeks. Kõige see aja paistis püha martri palest üks iseäraline rööm; tema tänas suure healega Sumalat ning palus oma waenlaste ümberpöörmise pärast, ning selle palwega andis oma hinge Sumalale.

Dösel wöttis Sppolit püha martri luud fondid ning mattis neid, preestri Justini abiga, palwe ja halmide laulmisega, ristiusu seaduse järele, maha. Kui eparh sellest teada sai, siis käskis ta Sppoliti sinni wotta ning enese ette tuua. Sppolit kuulutas julgeste, et ta Kristuse sisse usub, ning sai selle eest piinamiste alla antud. Tema kannatas rahulikult piinamised ära ning hüidis üksisõnu: „mina olen ristiinimene.“ Kõik tema warandus sai ära riisutud; kõik tema teenrid, kes kuulutatiwad, et nad ristiinimesed on ning oma isandaga seltsis surra tahtwad, saiwad finni wõetud. Wana naene Konfordia, kes Sppoliti lapse põlwes tema imetajaks oli olnud, sai surruks peksetud; tema teised teenrid, kahesakümmend inimest, saiwad mõegaga ära tapetud; aga teda ennast seuti hullude hobuste külge finni, kes teda wedasiwad, jenni kui ta hinge heitis. Püha martri Sppoliti, püha Konfordia ja teiste ristiinimeste mälestust, kes nendega seltsis kannataasiwad, peetakse 13. Augusti kuu pääwal, sest nemad saiwad kolme pääwa pärast, pärast Laurentiust, ära surmatud. See sündis 258. aastal, pärast Kristuse sündimist.

Preestriliku kannataja Aleksandri, Romani piiskopi mälestus.

12. Augustil.

Romani ehk Ruma linnas, Neokessaria ligidal, elas kolmandamal aastasajal üks waga mees, nimega Aleksander. Pealt näha näitas ta üks harimata ja koolimata inimene olemat, elas waesuses ning toitis ennast kätetööst, ja müis turu peal süsa. Et teda ikka waeses ja katkend riides, musta kättega ning palega nähti olemat, mis süttest oli tulnud, seepärast pilkasiwad ja naerisiwad mõnedgi teda ning hüüdsiwad süttekaupmeheks. Selle nime all oli ta kõigile linnas teada. Aga seda ei teadnud ükski, et Aleksander oli kangeste koolitud inimene, ning oleks wõinud oma tarkuse poolest kõrge ameti saada, kui oleks aga tahtnud oma tarkust haawaldada. Aga armastuse pärast Jumala wastu, hakkas ta alatumat ja waest elu elama, kannatas rahulikult pilkamist ja söimamist, ning tema wagadus ja tarkus oli üksi Jumala teada. Suures alanduses teenis tema Jumalat, aga Issand tahtis oma sulast teiste inimeste kasuks ülendada.

Romani piiskop suri ära, ning oli tarwis uut piiskoppi walitsema hakata. Wanal ajal tuliwad selle tarwis kirikuteenrid ning kodanikud kokku; ning peale selle pidi üks naabri linna piiskop, aga mõni kord ka mittu piiskoppi, walimist kinnitama. Saiwad nende meeste nimed kuulatud, keda arwati kõlblikud

olewat piiskopi ametisse walida; ka iga ühel walijal oli luba oma arwamisi sellest mehest wälja ütelda, keda piiskopi ametisse waliti. Walimine sai üleüldise rahulolemise pärast kindlaks arwatud. Aga kui walijad mitte järje peale ei saanud, siis paluti nõuu selle piiskopi käest, keda ühe maa pea piiskopiks arwati. Romani kodanikud kutsusiwad püha Grigoriuse, Neokessaaria piiskopi, oma linna, ning palusiwad teda piiskopi walimises enestele nõuaks olla. Kirikuteenrid ning kodanikud tuliwad selle suure asja toimetamise tarwis kokku. Kuulutati need nimed ette, keda arwati piiskopiks kõlbawad. Need oliwad enamiste kõik suurtsugu, tarkade ja sõnakate meeste nimed. Aga püha Grigorius wiibis oma otsust andmast, nagu oleks ta ülewelt juhatusst ootnud. Seal tuletas ta koosolejatele meele, kuidas Issand Daweti oli kuningaks walitsenud, kus juures Ta mitte tema wäljaspidise oleku peale ei waatanud, waid tema südant nägi, ning ütles: „Inimene waatab näo peale, aga Issand waatab südame peale; Tema ei arwa inimese wäertust mitte tema wäljaspidise oleku järele, waid waatab, mis tema südames on. Ka meie peame mitte inimeste wäljaspidise oleku peale waatama, waid seda meest üles otsima, keda Jumal on ära walitsenud?“

Need sõnad ei olnud mitme meelt mööda, ning nemad ütlesiwad naeruga üks teise wastu: „kui mitte wäljaspidise wäertuse peale waadata tarwis ei ole, siis wõikfime meie ka Aleksandri, sütte kaupmehe, piiskopiks walida.“ Mitmed hakkasiwad seal juures naerma. Aga püha Grigorius mõtles: „see on wist üks Jumalik juhatus, et seda nime siin nimetaksse,“ ning küsis warsti nende inimeste käest, kes tema ligemal

seisivad: „kes on see Aleksander, kelle nime siin nime-
 takse? Mina tahan teda näha saada.“ Aleksander
 oli ka rahwa seas; teda leiti varsti ülesse ning toodi
 piiskopi ette. Tema oli, nagu ikka, omas waeses
 ja kakkend riides ning üleüldse sütte tahmaga kaetud.
 Kõik hakkasivad suure healega naerma. Aga Aleksander,
 piiskopi ees seistes, oli tõsine ning rahulik ning ei
 pannud seda rahwa naeru tähelegi. Püha Grigoriuse
 nägi Jumala Waimu juhutamise järele ära, et selle
 alandliku inimese peal hingab Issanda arm. Tema
 tõusis oma istme pealt ülesse, käskis Aleksandri enese
 järele tulla ning kõneles temaga natukesel aega kõrwal.
 Sest kõnest sai ta kõik teada; sai teada, et Aleksander
 üks tark ja kõrgeste koolitud inimene on, kes armastusest
 Issanda wastu ning kristliku alanduse pärast, on
 waewänagemises ning waesuses elama hakkanud. Ta
 käskis teda pale puhtaks pesta, tema ümber puhtad
 riided panna, aga ise läks, selle wahel, walimise
 kogusse tagasi ja hakkas Pühast Kirjast kõnelema.

Natukesel aja pärast tuli Aleksander sisse. Tema
 oli puhtas riides; tema pale, mis sütte tahmast oli
 puhtaks pestud, awaldas tarkust ja kaunidust, nõnda
 et raske oli teda ära tunda. Kui püha Grigoriuse
 temalt mõnda seletust Pühast Kirjast küsis, siis awaldas
 Aleksander oma koostmiste läbi niisugust tarkust ja
 osawust, et kõik seda imeks panivad. Mitmed tundsid
 häbi, et kaua aega olivad niisugust auuwäert inimest
 narriks pidanud, ning teda pilkanud ja sõimanud.
 Kõik hakkasivad ühel meelel paluma, et Aleksander
 saaks piiskopiks pühitsevad. Kui ta kõik alamad
 kiriku teenrite ametid sai läbi käinud, siis pühitses
 viimaks püha Grigoriuse teda piiskopiks. Tema

efimine jutlus täitis kõiki südameliku haledusega, ning kõik Romani kodanikud olivad rõõmsad ja tänasivad Jumalat, et Ta neile niisuguse hinge karjatse oli annud.

Püha Grigoriuse läks Neokoesaria linna jälle tagasi, aga Aleksander hakkas Romani koguduse üle valitsema, teda oma sõna ning waga elu eesmärgiga juhatades. Kõik tema kõned, mis tema rahwa ees rääkis, olivad lihtsad, aga Jumaliku tarkusega täidetud. Tema ei püüdnud ilufaste rääkida, waid nõnda, et kõik tema õpetusest aru saaksiwad. Püha Waimu armuand hingas kõige tema jutluste ja kõnede sees. Jutus-
takse, et üksford on üks õpetud mees püha piiskopi lihtsate kõnede üle naernud; aga warsti pärast seda on ta nägemises ühte walgete tuikeste hulka näinud, mis imewäert walgusega hiilganud, ning ühte healt kuulnud enese wastu ütlemat: „waat, misugused on piiskopi Aleksandri sõnad, mille üle sina oled naernud.“ See õpetud mees on sellepärast oma pattu kahetsenud ning püha piiskopi käest andeksandmist palunud.

Keisri Dioklitiani walituse ajal, kui ristirahwast kangeste tagakiusati, sai püha piiskop Aleksander kohtu ette kutsutud. Teda püiti sõnade ja piinamiste läbi Kristust ära salgama sundida; aga et tema ikka kindlaks uskus jäi, seepärast sai ta wiimaks surmale mõistetud ja tulesse heidetud.

Kõigepühama Jumalasuunnitaja surma pääw.

15. Augustil.

Ristifogudus on juba ristiusu esimestel aastajajadel Jumala Oma surma pääwa pühitsemise seadnud. Tutustamised sellest imewäert lugust ning ka mõned teadused kõige puhtama Jumala suunnitaja elust, pärast Issanda taewaminemist, on kõige esimestest ristifoguduse ajalugude kirjutajatest kirja pandud.

Pärast Kristuse taewaminemist läksiwad pühad apostlid Oli mäelt Jerusalemma tagasi ning ootsiwad seal Trööstjat, püha Waimu, keda Issand oli tootanud neile läkitada. Kõik uskjad elasiwad ühes meeles ning armastuses ning palusiwad ühte puhku Jumalat. Nende seas oliwad ka Jeesuse Oma ning mõningad naesed, kes Issandat Tema elu ajal oliwad teeninud. Apostlitele, kes oma Jumaliku Spetaja lahkumise pärast kurbduse sisse langesiwad, oli see suureks trööstiks, et Jumala Oma nendega oli. Tema wist jutustas nüüd neile neist sõnadest, mis Ta nagu püha Ewangelist Lukas ütleb, omas südames hoidis; ning kõik uskjad auustasiwad ja armastasiwad teda iseäralikul wiisil. Kõige püham Neitsi elas Sioni mäel püha apostli Joannese Teologuse juures, keda Issand risti peal Oma Omale poja asemele pani. Seest ajast wõttis Joannes Jeesuse Oma oma juure ning muretses tema eest, kui oma ema eest.

Pärast püha Waimu mahatulemist apostlite peale, jäi kõige puhtam Jumala sünnitaja ikka Jerusalemma. Need paigad, kus tema Jumalik Poeg oli kannatanud ning furnud, olivad temale kallid; sagedaste käis ta Kolgatal, Olimäel ja Ketsemani aedas, kuhu Ünnistegija ihu sai maha maetud, palwet tegemas. Arwetakse, et ristirahwas on pühast Neitsist wiisi wõtnud nendes paikades Jumalat palumas käia, mis Issanda Jeesuse Kristuse jäljed olivad pühitsenud. Sell ajal, kui Herodes Jumala Kogudust taga kiusama hakkas, põgenes Jumala Ema mõneks ajaks Ewesjuse linna, kus püha Joannes Teologus armuõpetust kuulutas. Üks wana jutustamine ütleb, et püha Neitsi Maria on ka Atofi (Ahhoni) mäel ning Küpruse saares käinud, kus Laatsarus, keda Jeesus furnust üles äratas, piiskopiks oli. See wana jutustamine ütleb nõnda.

Kui apostlid liisku heitsiwad, kuhu keegi nende seast pidi armuõpetust kuulutama minema, siis soomis ka kõige püham Jumala sünnitaja nende püha tööst oja wõtta ning laskis ka enese tarwis liisku heita. Tema jäuks sai liisu järele Iweri maa ning Atofi (Ahhoni) mägi. Aga Jumala ingel ilmus temale ning ütles, et tema peab mõneks ajaks Jerusalemma jääma. Mõne aasta pärast wõttis ta nõuuks püha Laatsarust waatama minna, kes Küpruse saare peal piiskopiks oli. Kui ta laewaga Küpruse saare poole minemas oli, tõusis hirmus torm ning ajas laewa tema ette seatud tee pealt Atofi mäe juure randa. Selle mäe peal oli siis üks pagana tempel, mis wäerjumalate niferdud kujusid täis oli; aga sedamaid kui kõige püham Neitsi maale astus, langesiwad wäerjumalate kujud maha; ning Jumalasyunnitaja hakkas

ära ehmatanud rahvale omaist Pojast Jeesusest Kristusest kuulutama. Palju inimesi said usklikuks, ning Jumala Ema ütles siis: „seefinane paif saab mulle minu Pojast ning minu Jumalast osaks antud. Jumala arm saab selle paiga peal hingama ning mina tahan temale eestseisjaks ja eespalujaks olla.“ Sellepärast peavad Atofi mäe mungad täna pääwani Jumala Emat oma iseäraliseks kaitsjaks ning hüidwad Atofi mäe „Jumala Ema osaks.“

Kui tagaküsimine natuse waiksemaks jäi, siis läks kõigepüham Jumalajünnitaja jälle Jerusalemma tagasi, kus uskjad väga auupaiklikult temaga ümber käiswad. Mida suuremaks uskjate aru kaswis, seda suuremat aua hakati Jumala Emale andma, nõnda et mitmed ka laugelt waatama tuliwad. Ühes wanas raamatus, mis, nagu mõned arwawad, püha Ignatius, Jumalafandja, olla kirjutanud, räägitakse kõigepuhtamast Neitsist nõnda: „Palju naefi on meie seas, kes Jeesuse Emat näha ihaldawad. On kuulda, et see neitsilik Jumala Ema kõigi heategudega täidetud on; et tema on häda ja wiletsuse sees rõõmus, ei saa waesuse ja puuduse sees nukraks, ei wihasta oma waenlaste peale, waid püiab neile head teha; et tema on õnnes tawane, waeste wastu armuline ning aitab neid nii palju kui wõimalik on; aga tema ei falli mitte neid, kes meie usu wastu waenu tõstwad; et tema on wagaduse eeskuju ning kõige heateule juhataja; aga iseäranis armsad on tema meelest alandlikud, sest et ta ise kõiges alandlik on.“

Paganad ning Juuda rahwas, kes ristirahwast wihkaswad, ei fallinud Jumala Emat, seepärast et ta ristirahwa seas suure aua sees sai peetud. Teades,

et püha Neitsi sagedaste nende kohtade peal käis, kus Jeesus Kristus kannatas, hakkaswad naad tema järele wahtima ning püüdsiwad teda ära tappa; aga Issand kaitsis kõige puhtamat Neitsit ning walmistas temale ühe waikse ja auulise lahkumise siit ilmast.

Kui kõigepüham Jumalafünnitaja juba wäga elatand oli, nägi ta ükskord palwe ajal Olimäel enese ees Peainglit Kabrieli, kelle käes wiigipuu oks oli. Peaingel kuulutas temale, et ta kolme pääwa pärast peab siit elust lahkuma, ning ütles: „Sinu Poeg ning meie Jumal tahab sind oma kuningriiki üles wiija, et sa elad ja walitsed Temaga igaweste;“ pärast seda andis ta paradisi wiigipuu oksa püha Neitsi kätte ning läks ära. Jumalafünnitaja wöttis suure rõõmuga selle ettekuulutuse, oma siit elust lahkumisest wastu, sest ta ihaldas juba ammu seda wiletsat maailmat maha jätta ja igaweste elupaikadesse ära minna. Ta kumardas maani, palus ja tänas kaua aega Jumalat.

Kui püha Neitsi Olimäelt koju tagasi läks, siis hiilgas tema pale ühe iseäraliku walgusega, nõnda et püha Joannes Teologus seda wäga imeks pani. Jumalafünnitaja andis Joannese teada, mis Olimäel oli sündinud, ning hakkas surma wastu walmistama. Ta ehitas ja ilustas oma maja otsekui ühe rõõmu pidu wastu, käs kis omad riided, mis ikka oli kannud, kahe waese lese naesele anda, ja palus Joannest, et ta tema ihu Ketsemani aida maha mataks, kus tema wanemad ning ka tema kihlatud mees püha Josef oliwad maha maetud. Püha Joannes andis Jumala Oma surma ligitulemisest warssi Jerusalemma piiskopile teada, kuulutas seda ka Jumala Oma sugulastele ja üleüldse kõikidele uskjatele, kes warssi tema

juure koku tulivad. Kõik leinasivad ja nuttivad Sumala Oma lahkmise pärast, aga tema enese palest paistis taewa rõõm, ja tema püüdis neid trööstida, jutustas neile sellest, mis Peaingel temale oli ütelnud, näitas neile paradisi wiigipuu oksa ja tootas nende eest alati Sumalat paluda.

Nüüd oli kõigepuhtama Neitsi ainus soom see, et veel ükskord neid näha saada, keda Jeesus oma lasteks ja sõbradeks oli nimetanud, ning kes sell ajal mööda maailma laijale olivad läinud armuõpetust kuulutama: ning ka see soom sai täidetud. Imelikul wiisil saiwad kõik apostlid, peale Tooma, Jerusalemma toodud, ning kõik ühe korraga olivad Sumaläsünnitaja koja ukse ees. Teiste apostlite seas tuli ka Paulus oma jüngeritega: Dionissuse Areopagitiga, Timoteuse ja Jeromeusega Jerusalemma. Kõik panivad väga imeks, üks teist Jerusalemmas nähes. Aga kui kõigepuhtam Sumaläsünnitaja neile oma surma ligitulemisest teada andis, siis saiwad nende südamed kurwaks selle mõtte pärast, et naad wiimast korda Jeesuse Omat näewad. Aga püha Neitsi, Sumalat kiites ja tänades, et Ta tema wiimse soowi oli täitnud, palus neid, et naad ei pea mitte kurwastama ning ütles neile: „Ärge nutke mitte, teie Kristuse sõbrad ning jüngrid, ärge rikkuge mitte oma kurbdusega minu rõõmu, waid olge rõõmsad minuga, sest mina lähen oma Poja ning teie Sumala juure; ja kui teie minu ihu saate maha matnud, siis minge jälle oma töö juure tagasi.“ Pärast seda hakkas kõigepuhtam Sumaläsünnitaja apostlite käest nende tööst armuõpetuse kuulutamises järele küsima, kõneles kaua aega nendega, õnnistas neid ja palus Sumalat kõige maailma eest.

Jumala Oma surma pääw tuli kätte. Rõõmu tähenduselt, põlesiwad küinlad hommikust saadik majas; apostlid palusiwad ja kiitsiwad Jumalat; Jumala Oma oli ilusaste ehitud woodi peal ning ootas rõõmuga surma. Kolmandamal tunnil sai kamber, kus tema oli, häkitselt ühe iseäraliku walgusega täidetud, otsekui maja kattus oleks lahti läinud, ning apostlid ja kõik uskjad nägiwad ütlemata nägemist ülel. Issand Jeesus nähti taewa auu sees püha inglite ja pühade kooridega Jumalasünnitaja hinge järele tulewat. „Minu hing auustab väga Issandat, ja mo waim on väga rõõmus Jumala minu Snnistegija pärast; sest Tema on waatnud oma ümardaja alanduse peale,“ hüidis Jumalasünnitaja, püha rõõmu läis olles. Issand kutsus oma kõigepuhtama Oma igawese elu sisse; selle järele oli inglite laulmine kuulda, kes Beingli Kabrieli sõnadega püha Neitsit kiitsiwad ning hüidsiwad: „ole rõõmus, kes sa oled armu saanud! Issand olgu Sinuga, Sina õnnistud naeste seas.“ Kõik waatasiwad püha hirmuga selle üpris väga auulise nägemise peale; ning kui pärast woodi juure läksiwad, kelle peal Jumala Oma kõigepuhtam ihu hingas, siis nägiwad, et tema pale paistis otsekui päike; kamber sai imewäert magusat haisu täis, ning kõikide südamed tundsiwad ühte äraräekimata waimulikku rõõmu.

Kui matmise pääw kätte tuli, siis wõtsiwad apostlid kõigepuhtama Neitsi ihu woodiga ja wiisiwad teda salmide lauluga Jerusalemmast läbi Ketsemani aida. Kõige ees käis püha Joannes Teologus ning kandis paradisi wiigipuu oksa. Kõik uskjad käisiwad surnukandjate taga; nende kohal ülel käis üks hele walge

pilm, otsekui üks rõngas ning walgustas rongi, ja inglite laul kõlas uskjate healtega ühes. Suur hull linna kodanikkusid, seda imewäert rongi nähes, läksiwad ka tema järele. Aga kui ülemad preestrid ja Juuda rahwa wanemad teada saiwad, et niisugust auu Kristuse hingamaläinudemale näidetakse, siis saatsiwad naad sõjamehed wälja, käskisiwad rahwa hulga sõjariistade abil laiale ajada ning Jumala Oma ihu kristlaste käest ära wõtta, et seda tulega ära põletada. Aga sedamaid, kui sõjamehed tahtsiwad ligemale tungida, lastis see hele walge pilw ennast ülewelt maha ning tegi otsekui kiwi müüri rongi ümber, ning need saadetud sõjamehed jäiwad häkitselt pimedaks. Pärast hakkasiwad mõned nende seast Issanda sisse uskuma ning saiwad Jumala Oma haua juures termeks.

Apostlid paniwad Jumala Oma ihu koopa sisse Ketsemani aida, ja weeretasiwad kiwi koopa suu ette. Kolm pääwa järestikku tegiwad apostlid ühtepuhku haua juures palwet, ning kõige selle aja oli ka inglite laulmine selle koha peal ülewel kuulda.

Kolmandamal päawal, pärast Jumalasünnitaja surma, jõudis ka Toomas Jerusalemma. Temal oli wäga kurb meel, et ta oli hiljaks jäenud ning kõigepühamat Jumalasünnitajat enam elus ei leidnud. Apostlid, teda trööstida tahtes, wõtsiwad nõuuks kiwi koopa suu eest ära weeretada, et ta oleks wõinud senna sisse minna ja kõigepuhtama ihu ette kumardada. See sai ka täidetud; aga kui naad koopa sisse läksiwad, nägiwad, et ta tühi oli, ning et selle koha peal, kuhu Jumala Oma ihu oli pandud, üksnes furnu linad maas oliwad.

Apostlid, selle asja pärast kahe wahel olles, hakkasiwad Jumalat paluma, et Ta neile selle imeliku

ühe jaladust awalbaks: jellsamal pääwal sai nende
 loom täidetud. Nemad istusiwad kõik ühes kous
 sööma laua taga ning kõnelesiwad Jumalajünnitaja
 surmast. Peab ütlemä, et neil oli wiis sööma laual
 istumise ase tühjaks jätta ning selle peale leiba panna,
 mälestõusnud Issanda Jeesuse mälestuseks. Pärast
 sööma tõstiwad naad jeda leiba ülesse, mis Kristuse
 surmaks hüiti, ning püha Kolmainust Jumalat kiites,
 laudusiwad: „Oh Issand Jeesus Kristus, aita meid!“
 Pärast jeda söiwad nemad jeda leiba, kui Kristusest
 sünnistud rooga. Sell korral, kui nemad pärast söömist
 laua tagast ülesse tõusiwad, et Kristuse osa üles
 võtta, kuulsiwad naad häkitselt inglite laulmist, ning
 kui filmad üles tõstiwad, nägiwad kõigepuhtamat
 Jumala Ema pilwete peal taewaliku auuga paistwad
 ja inglite kooridest ümberpiirdud olewat. „Olge
 rõõmsad, ütles tema neile, sest mina olen iga pääw
 teiega!“ Araräekimata rõõmu täis olles, hakkasiwad
 nemad, oma igapääwase palwe asemel nüüd hüidma:
 „Oh kõigepüham Jumalajünnitaja, aita meid!“ Sest
 pärast hakkasiwad apostlid uskuma, et kõigepüham
 Jumala Ema on kolmandamal pääwal, pärast oma
 surma, üles tõusnud ja ihuga taewa wõetud.

Selle koopa peale, kus sees Jumale Ema ihu oli
 ühinganud, sai pärast kirik ehitud, ning hakati warssi
 Jumala Ema surma ehk Uinumise püha pühitsema.
 See on üks nende kaheteistkümmne suurte pühade seast.

Paul

kõigepuhtama Jumalasünnitaja auuks.

1.

Sind, kõigepuhtam Neitsike,
Me' uskjad, kiites laulame;
Sest Sinust sündis Jeesuke
Me' lunastuseks ilmale.

2.

So wanemad Sind palves said,
Ja Jumalale templi töid.
Seal kasvasid Sa armu wäes,
Döb, päämad Kirja lugedes.

3.

Rui tuli aeg, et pidid Sa
Ka templist ära minema.
Siis ikka-neitsiks tahtsid Sa
Küll jäeda kõige elu a'a.

4.

Peaingel Sulle teadust tõi,
Mis J'last enne seatud sai,
Et Sinu ihust, Neitsike,
Saab sündma Jeesus ilmale.

5.

Ja kui see aeg nüüd täide sai,
Siis Poja ilmale ka töid,
Kes oli Looja, Issand tõest
Ka meie Peastja surma wäest.

6.

Seft kõige põlwe rahwa seas,
Sa leiad kiitust igas eas,
Ka taemas üle inglite
So auu on tõusnud kõrgesse.

Paul

Kõigepuhtama Jumalasünnitaja
Minumise pääwal.

(Sellisamal wiisil.)

1.

Oh Jumalasünnitaja!
So neitsi-põlw jäi rikmata,
Kui sünnitasid Jumala,
Maailma Snnistegia.

2.

Ring surres ka ei jätnud Sa
Maailmat oma abita,

Waid oled ikka meiega,
 Oh Jumalasünnitaja.

3.

Oh Glu Ema Maria,
 Sa läksid elu sisse ka,
 Ning peastad surmast armuga
 Me' hinged oma palwega.

Issanda mittekätegatehtud fujju wiimine
 Edesa linnast Konstantinopoli linna.

16. Augustil.

Sellest mittekätegatehtud fujust, mis Issand Jeesus Kristus Edesa würsti Awgarile saatis, leiame meie jutustamist kiriku ajalugude kirjutaja, Eusewiusse, Keisarea piiskopi kirjadest, kes neljandamal aastasajal elas.

Sell ajal, kui Jeesus Kristus Juuda maa rajades armuõpetust kuulutas, walitses Edesa linnas, Siria maal, würst, nimega Awgar. Tema langes raske tõbe sisse: kõik tema ihu sai pidali tõbega kaetud, ning arstid ei wõinud teda oma rohtudega aidata. Würst oli Kristusest kuulnud, et Tema kõikjugaesed tõbed terweks teeb, seepärast ihaldas ta Teda näha

saada ning lootis Demalt abi leida. Aga et raske töbi teda ei lastnud teereisi ette võtta, seepärast kirjutas ta Jeesusele järgmise kirja:

„Augar, Edessa würst, teretab Jeesust, seda armulist Beastjat, kes Jerusalemma rajades on ilmunud.

Mina olen Sinust ning Sinu imetspanemise väärt tegudest kuulnud; olen kuulnud, et Sina teed ilma arsti rohtudeta töbed termeks, annad kurtidele kuulmist, pimedatele nägemist, paned jalust wigased käima, teed pidalitõbised puhtaks, ajad inimeste seest kurjad waimud wälja; et Sina teed ainsa sõnaga alwatud tugewaks ning äratad surnud üles. Kõik seda kuuldes, olen ma omas meeles arwanud, et Sina oled kas Jumal, kes taewast maha tulnud, ehk Jumala Poeg. Seepärast palun ma Sind alandlikult, wõta waewaks minu juure tulla ning mind sest tõbest termeks teha, mis mind juba mitu aastat waewab. Mina olen weel kuulnud, et Juuda rahwas wihkawad Sind ja püüdwad Sulle kurja teha. Minu linn ei ole küll mitte suur, aga tema on ilus ja iga asja poolest wäga rikas. Tule ning ela minu linnas.“

Selle kirjaga saatis Augar ühe maalija, nimega Anania, Juuda maale, ja käskis teda Kristuse näu üles maalida, kui see juhtuks, et Ta mitte Jse Edessa tulla ei saa. Ananias tuli Juuda maale, aga rahwa hulga pärast, kes igal pool Kristuse järel käiswad, ei wõinud ta mitte Tema juure saada. Üksford läts Ananias ühe kõrge koha peale ning püüdis sealt Annistegia nägu läbi waadata, et seda üles maalida. Krua aega nägi ta waewa, aga ilma asjata, — millgi kombel ei wõinud ta Jeesuse Kristuse nägu üles maalida, millest taewalik auu paistis.

Issand Jeesus Kristus, kes Anania püidmist nägi, kutsus warsti teda Gnese juure, teda nime järele hüides. Kui Kristus Awgari kirja sai vastu wõtnud, siis käskis Ta wet ning käterätiku Gnesele tuua, pesti oma palet ning pühkis seda käterätikuga, mis neli korda oli kokku pandud, ning andis wiimaks käterätiku Anania kätte. Suure imega nägi Ananias, et Kristuse kaju käterätiku peal oli. Selle mitte-kätegatehtud kaju käskis Issand Awgari kätte wiia ning saatis temale ka järgmise kirja:

„Onnis oled sina, Awgar, et sa Mind küll pole näinud, aga siiski oled Minu sisse uskunud, sest kirjutud on, et need, kes Mind näewad, ei usu mitte, aga kes mind ei näe, peawad uskuma ja igawest elu pärima. Sina palud Mind enese juure tulla, aga Minu kohus on seda tööd lõpetada, mis tarwis Mina olen läkitud, ning kui Ma selle saan lõpetanud, siis pean Ma jälle Issa juure tagasi minema, kes Mind on läkitanud. Aga kui Ma Tema juure saan üles läinud, siis tahan Ma ühe oma jüngri sinu juure läkitada, kes sind käieste termeks teeb, ning sulle ja teistele, kes sinuga on, elu annab.“

Ananias läks Awgari juure tagasi, kes suure rõõmuga kirja ning Onnistegia kaju vastu wõttis ja warsti oma tõbes kergitust tundis. Aga pidalitõme märgid jäiwad tema palge peale jenni, kui see saadetud jünger tema juure tuli. Pärast Issanda taewaminemist läks apostel Taddeus Odesja linna, tegi Awgari täiesti termeks ning ristis teda ära.

Oma elu otsani pidas Awgar Kristuse mitte-kätegatehtud kaju suure auu sees. Ta las kis tema alumise äere peale järgmised sõnad kuld tähtedega

kirjutada: „Oh Issand Jeesus Kristus, igauks, kes Sinu peale loodab, ei pea mitte häbi sisse saama.“ Pärast laskis ta selle käterätiku, kus peal püha kuju oli, ühe laua külge liimida, mis kõvast puust oli valmistatud, ning selle kuju üles linna väravate kohta müüri külge panna, kuhu sisse selle tarwis ase sai valmistatud. Senni ajani oli selle koha peal ühe paganate väerjumala nikerdud kuju. Kõik, kes väravast läbi käisivad, pidiwad püha kuju poole auupaiklikult kumardama. Nõnda sai tehtud Awgari, tema poja, ning ka poja poja walitsuse ajal. Aga wiimaks langes üks Awgari järeltulijatest jälle väerjumala-teenistuse sisse ning tahtis selle koha peale, püha kuju asemele, väerjumala nikerdud kuju panna. Aga enne, kui ta selle oma nõuu jõudis korda saata, andis Jumal ühe nägemise läbi sellest Gdesja piiskopile teada: Piiskop läks öösel värava juure, pani lambi püha kuju ette põlema, siis kattis teda kivi lauaga kinni ning müüris haugu ette teljeskiwid lubjaga. Et Kristuse kuju enam würstile näha ei olnud, see pärast unustas würst tema koguni ära; ning kaua aega oli see imewäert kuju unustuses, nõnda et ka see koht teadmata oli, kus ta oli olnud.

Läks mitu sada aastat mööda. Gdesja kodanikkude seas oli üks kindel uskumine, et nende linnialgi waenlaste kätte ei lange; aga nende juureks ahastuseks, tuli Persia kuningas Kosroes, 545. aastal, juure sõjawäega linna ümber. Kodanikkude peale tuli suur hirm, sest naad teadsivad, et naad waenlaste vastu ei jõua hakata. Sell ajal ilmus Gdesja piiskopi, Gmlawiusese Jumalik Bruut nägemises, näitas temale seda kohta, kus püha kuju oli, ning käskis teda lahti

wõtta. Emlawius tegi selle käsu järele. Kui teljes-
 siwist müür sai maha kistud, siis leiti tema tagast
 kivi laud, aga selle tagast jälle see mittekätegatehtud
 kuju, mille ees weel ikka lamp põles; aga kivi laua
 peale oli weel teine kuju jäenud, otsekui see käte-
 rätiku pealgi oli. Piiskop ning rahwas hakkasiwad
 juure rõõmuga Jumalat tänama. Nemad wõtsiwad
 püha kuju käte peale ja kandsiwad ümber linna müüride;
 ning kõikide imeks, põgenes waenlane warsti linna
 alt ära. Seft ajast hakkasiwad Edessa kodanikud
 kalle Issanda püha kuju juure auu sees pidama.
 Rõne temast läks väga kaugele ning uskjad tuliwad
 kaugelest maadest temale auu andma.

Mõne aja pärast langesiwad Edessa linn ning
 tema ümberkaudsed maad uskmata rahwa kätte; aga
 sellegipärast käis ikka weel väga palju inimesi Snnis-
 tegia kuju juures Jumalat palumas. Ristirahwal
 oli hale näha, et nende püha pärandus uskmata
 rahwa käes on, seepärast wõtsiwad Kreeka keisrid
 Konstantin seitsemes ning Rooman nõuuts Snnis-
 tegia kuju wälja osta, ning pakkusiwad tema eest
 Edessa walitsejatele väga palju raha; aga need seisiwad
 laua aega wastu. Wiimaks andsiwad naad ometi
 kuju Kreeka kuningate kätte, kes selle eest kaks sada
 Saratsini wangi lahti lasiwad, 12,000 hõbetükki
 maksiwad ning weel tootasiwad, et naad ialgi Edessa
 wastu sõda ei taha tõsta. Mittekätegatehtud kuju
 sai 944. aastal, 16. Augusti kuu pääwal, juure
 auuga Konstantinopoli linna wiidud.

Nüüd seda kuju enam Konstantinopolis ei ole;
 ning ka sedagi ei ole selgeste teada, kus tema tõeste
 on. Üks wana jutustamine ütleb, et Tema on kolme-

teistkümnemal aastafajal Benedigi linna saadetud, teise jutustamise järele on ta Genua kodanikkudele kingitud, selle abi eest, mis naad Kreeklastele Türklaste vastu näitsivad; aga üks kolmas jutustamine ütleb, et mittekätegatehtud kaju peab Grusia maal olema.

Püha martrite Floruse ja Lauruse mälestus.

18. Augustil.

Pühad martrid Florus ja Laurus olivad mennaksed ning oma ameti poolest müürišepad. Nemad elasivad Illiria maal, Adriati mere ligidal, uskusiwad Issanda Jeesuse Kristuse sisse ning püüdsivad heategudega Tema meelepärast olla. Selle koha ligidal, kus nemad elasivad, taheti ühte toredat paganate wäerjumala templit ehitada, ning Illiria maa walitseja saatis need kaks wenda fenna, kes kui targad meistrid, kōikidele tutwad olivad. Florus ja Laurus läksivad fenna ning hakkasivad hoolega tööd tegema; aga oma töö palga jagasivad naad enamiste waestele. Peale feda abi, mis naad ligemistele näitsivad, püüdsivad naad ka teisi tõe walgusega walgustada. Nemad rääkisivad sagedaste õigest Jumalast, meie Issanda Jeesuse Kristuse armastusest inimeste vastu, et

Tema on meie patuste pärast oma elu ära annud. Mitmed, nende juttu kuuldes, hakkasivad pagana väerjumalate tühjust tundma ning heitsivad ristiusku. Issand aitas waga wendi oma wäega. Üks lord oli wäerjumala pea preestri pisikene poeg nende tööd pealtwaatamas, ning üks kivi kild kargas tema silma sisse ja lõi filma muna katki. Lapse nutu peale jooksis preester fenna ning wiha sees hakkas Florust ja Laurust noomima, arwates, et see nende tüü oli. Aga Florus ja Laurus waigistasivad warsti oma wiha ära ning käskisivad teda Jumala armu peale loota. Nemad wõtsivad lapse oma juure, palusivad kõige öö tema pärast Jumalat ning õpetasivad teda Kristuse sisse uskuma; ning hommiku, kui naad teda risti tähega saiwad õnnistanud, hakkas laps nägema nõndasama kui ennegi. Siis uskus pagana preester kõige oma perega Issanda sisse, kes oma ustawate julaste läbi tema lapse filma oli erweks teinud.

Uskjate aru sai pääw-pääwalt ikka suuremaks, ning kui tempel walmis sai, siis tuliwad uued ristiniimesed, aru järele ligi kolmsada hinge kokku, et tempel õige Jumalale pühitseda. Tema sisse sai püha rist toodud, ning kesköö Jumalateenistuse ajal walgustas üks iseäraline walgus templit, mis waga ilufaste oli üles ehitud. Ristiinimesed peksivad warsti need wäerjumalate nikerdud kujud puruks, mis paganad tahtsivad templi panna.

Kui maakonna ülem sest teada sai, siis käskis ta kõik ristiniimesed, kes nikerdud kujusid ära häwitamas oliwad olnud, kinni wõtta ja ära surmata; Aga Florust ja Laurust käskis ta hirmsal kombel

nuhelda ning kinniseatud, Illiria maa walitseja Dikioni ette wiia. Kui maawalitseja teada sai, et naad ristiinimesed on, siis katsus ta esite neid Kristust ära salgama sundida; aga kui nägi, et naad seda mitte ei tee, käskis neid ühe ärakuinud kaemu sisse wisata ning mullaga kinni matta. Gulga aja pärast saiwad nende ihud üles leitud ning Konstantinopoli wiidud. Issand lastis nende püha ihude juures mitmed imewäert juhtumised sündida.

Püha prohwetil Samueli elulugud.

20. Augustil.

Sell ajal, kui kohtumõistjad Issraeli rahwa üle walitsetiwad, elas Rawataimi ehk Arimatia linnas üks jumalakartlik inimene, nimega Elkana. Tema oli kaks naest Anna ning Beninna. Tema armsamal naesel, Annal, ei olnud lapsi, ning see asi kurwastas Annat kangeste, sest Issraeli rahwa seas arwati neid inimest, kellel lapsi ei olnud, Jumala wiha all olewat, ka kõik tutwad põlgasiwad Annat.

Elkana täitis hoolega kõik käsuoPETUSE seadused ning käis iga suurel pühal perega Silomis (Silus), kus sell ajal Issanda seaduse laegas oli, Jumalale ohwerdamas. Ükskord, pärast ohwerdamist istus ta perega lõunat sööma. Aga Annale ei läinud mitte toidus sisse selle suure kurbduse pärast, mis tema

üdant koormas, ning tema läks uueste templi Jumalat paluma. Kuu aega tegi ta filmameega palwet, palus Jumalat, et Ta temale poja annaks, ning kui Issand temale seda armu näitab, siis tootab ta oma lapse Jumalale pühitseb. Ülempreester Eli istus templi ukse juures ja waatas imega tema pääle: tema näitas väga liigutud olewat, tema palwe sõnu ei olnud kuulda, aga tema uuled liikusiwad ning teda nähti üdames palumat. Aga Eli ei mõistnud seda mitte waid armas Anna joobnud olewat, ning ütles tema wastu: „kuidas julgesid sa niisuguses seisuses Issanda lotta tulla? Mine siit ära senniks kui sa kaineks saad.“ Aga Anna kostis alandlikult ülempreestrile: „mina ei ole mitte joobnud, waid walan oma südame kurbdust Issanda ette; ära pea mitte oma ümardajat pahareti lapseks.“ Elil oli kahju, et ta seda õnnetumat naest oli kurbastanud; tema õnnistas Annat ning ütles tema wastu: „mine rahuga, ning Issraeli Jumal saab sinu palwet täitma.“ Kui Anna ennast palwega trööstinud ja kinnitanud sai, läks ta jälle oma mehe juure tagasi. Armuline Jumal wõttis tema palwet kuulda ning mõne aja pärast andis temale poja, kellele sai nimi Samuel pandud, mis tähendab: Jumalalt palutud.

Wanemad saiwad lapsuse se sündimise pärast üpris väga rõõmsaks. Kui Samuel kolme aastaseks sai, viis Anna teda Silomi (Siluse) ülempreestri Eli kätte ning ütles tema wastu: „mina olen feesama naene, kes siin kolm aasta eest Jumalat palus, et Ta temale poja annaks. Issand on minu palwet kuulda wõtnud, ning mina annan nüüd poisikese Jumalale, et ta kõige oma elu aja Issandat teeniks.“ Pärast

Jeda läks Anna templi, tänas sääl kõigest südamest Jumalat ning ütles: „Mo süda hüppab rõõmu pärast minu sees, mo sarw on Jehowa sees ülendatud. Ei ole ükski nii püha kui Jehowa. Issand suretab ja teeb elawaks, wiib alla hauda ja toob jälle üles. Jehowa teeb kehwas ja rikkaks, Ta alandab ja ülendab ka; Ta tõstab waele üles põrmust, ta ülendab santi sõnku pealt, et Ta teda paneb ülemate kõrwa istuma, Ta hoiab oma wagade jalad, aga õalad peawad pimeduses wait olema; sest rammu läbi ei saa ükski wõimust.“ (1 Samuel. raam. 2, 1—9).

Pärast jeda palwet jättis Anna oma poja ülempreestri Eli hooles ning läks koju tagasi. Aga iga pühäl käis ta Silus poega vaatamas ja Jumalat palumas ning wiis pojale riidet. Temal oli väga hea meel, et Eli tema poega kiitis, ütles teda hea ja tasase lapse olewat, ning et poeg hoolega Issanda seadust tundma õpis; ema oli rõõmus kui nägi poega, käikfita linane kuub selgas, templis teeniwad. Õnsad on need, kes maastmadalast Issandat teenima ning armastama hakkawad. „Mõttele oma Poja peale oma nooruse päiwil,“ ütleb Salomon. Eli hakkas head ning tasast last kõigest südamest armastama ning ütles tema wanemate wastu: „õnnistagu Jumal teid selle anni eest, mis teie Temale olete toonud.“ Ning Jumal õnnistas Annat ja andis temale weel kolm poega ja kaks tüdart.

Ülempreester Eli oli ühes ka kohtumõistja Israeli rahwa üle. Tema oli üks hea inimene, täis usku ja jumalafartust; aga ühe asja pärast langes Jumala wiha tema pääle: tema oli väga pehme oma laste wastu, ei karistanud neid nende paha tegude eest,

ning seepärast, kui tema pojad, Dvni ja Pineas, juures saidad, hakkasid nad ühte paha ja ülestunnemat elu elama. Nad mõlemad olivad preestrid, aga ei auustanud Issandat ning ei täitnud oma kohust, nõnda kui tarvis oli. Nad mõtsivad ohvritest, mis Jumalale saidad toodud, ühe järele, ning see läbi pahandasid rahvast, nõnda et mõned enam Jumalale ei tahtnud ohvrid tuua. Sagedaste käidi Eli juures poegade peale kaibamas, ning tema ütles poegade vastu: „Miks teete teie, pojad, niisugust asju, mis mina teist kuulen? See pole mitte hea; teie saadate rahvast üle käsustama.“ Aga Dvni ja Pineas ei pannud isa käsud sõnu mikski ning ei jätnud oma paha elu lõpetada. Eli, kui Israeli kohtumõistja, oleks teadnud omaid pojad preestri ametist lahti tegema ning neid kangeste karistama; aga tema ei teinud seda mitte. Seepärast kuulutas Jumal temale ühe oma prohveti juure läbi, et Ta tahab teda tema poegade paha eluviiside pärast nuhelda, ning ütles: „Kes kind auustavad, neid tahan Ma auustada, ja kes kind mikski ei pane, neid peab alwaks peetama.“ Seal juures kuulutas see prohwet weel Elile ette, et tema mõlemad pojad saavad ühel päeval surma, ning et Issand tahab Gesele ühe ustawa preestri teha, kes Tema tahtmist saab täitma ning kõige suurega Teda teenima.

Boisikene Samuel kaswis suuremaks ja oli Elile üksiks rõõmuks. Warsti tuli awalikuks, et Jumal on teda ära walitsenud, temale oma armu jaganud ning tahab tema läbi oma tahtmist inimestele kuulutada. Miksford, kui Samuel kaheteistkümnne aastane oli ning,

nagu ikka, Jumala templis ööse magas, sai ta ühe heale läbi unest üles äratud, mis teda hüidis. Arvates, et Eli teda oli hüidnud, tõusis ta varsi ülesse ja läks eeskotta, kus ülempreester templi ukse juures magas. „Oled sina mind, mo isa, hüidnud? küsis ta Eli käest. „Ei mitte, mo poeg, kostis Eli, mina ei ole sind mitte hüidnud; mine ja heida jälle magama.“ Aga varsi, kui ta oli magama uinunud, hüidis see sama heal jälle: „Samuel, Samuel!“ Poisike tõusis jälle ruttu ülesse ning läks ülempreestri juure; ning nõnda sündis kolm korda. Siis sai Eli aru, et Issand oli poisikest hüidnud, ning ütles temale: „kui sa veel kuuled, et sind hüitakse, siis kosta: räegi, Issand sinu sulane kuuleb.“ Ning kõigest, Samuel kuulis ka neljat korda seda healt ning kostis: „räegi, Issand, Sinu sulane kuuleb;“ ning Issand kuulutas Samuelile, et Tema tahab Elit abiheldada selle eest, et ta oma poegi nende üleannetuma elu eest mitte ei karista.

Samuel tõusis hommiku ülesse, tegi templi ukse lahti, aga ei julgenud mitte Elile sellest rääkida, mis Jumal talle temast oli kuulutanud. Aga Eli kutsus teda enese juure ning nõuudis, et ta kõik temale teada annaks. Kui Eli Issanda sõnad sai läbi kuulnud, siis ütles ta: „Tema on Jehowa, Ta tehku, mis hea on tema meelest.“

Issand õnnistas Samueli ning hakkas sest ajast ragedaste oma tahtmist tema läbi kuulutama. Kõik Iisrael mõistis, et Issanda Waim noore Samueli peal hingab, ning sest ajast hakati teda prohwetiks pidama.

Sell ajal olivad Iisraeli lapsed väga üleannetuks ja Jumala vastu sõnakuulmataks läinud. Nemad

unustasiwad kõik need head teud ära, mis Issand neile oli teinud, ning sagedaste taganefiwad Tema ära. Nemad täitsiwad küll väljaspidisid käsuošetuse kumbeid, aga nende süda oli kaugel Jumalast ära, seepärast wõttis Jumal neid nuhelda. Naabri rahwas, Wilistid, tuliwad Issraeli rahwa peale, saiwad sõjas nende üle wõimust, ning tapsiwad ligi neli tuhat meest ära. Issraeli rahwa ülemad ning wanemad ütlesiwad suures ahastuses üks teise wastu: „mis-pärast on meid Jehowa täna Wilistite ette maha löönud?“ Aga see ei tulnud nende meelegi, et Issand nuhtleb neid nende pattude pärast, et patu kahetsimine, puhtast südamest, võib neid Jumala wiha alt peasta, waid ütlesiwad: „wõtkem eneste juure Jehowa seaduse laeka Silust, ja käigu tema kesk meie seas, et ta meid meie waenlaste käest peastaks.“

Seaduse laegas sai Silust ehk Silomist sõja platsi peale toodud, ning Issraeli lapsed mõtlesiwad, et ta neid waenlaste käest peastab. Aga Issand, südamete tundja, aitab ükspäinis neid, kes kõigest südamest Teda armastawad ning teda truuste teeniwad, aga mitte neid, kes ebausub Tema abi peale lootwad. Seaduse laegas ei peastnud Issraeli rahwast waenlaste käest; nemad saiwad täieste ära wõidetud, ning ka seaduse laekagi wõtsiwad Wilistid nende käest ära. Dwni ja Pineas saiwad ära tapetud. Eli, templi ukse juures istudes, waatas tee peale ning ootas pitkifilmi sõja platsi pealt sõnumid, ning korraka kuulis ta nutmist ja kaebamist; üks sõjamees, kes elawalt oli peafenud, kuulutas Silu kodanikkudele, et waenlased on nende üle wõimust saanud. Kui Eli kuulda sai, et Jumala seaduse laegas on wangi

õõdetud ning tema pojad sõjas ära tapetud, siis kutsus ta istme pealt maha, murdis oma seljaroõ katki ning juri ära. Tema oli üheksakümmend kaheksa aastat wana, ning walitses nelikümmend aastat Iisraeli üle.

Kui Bilistid seaduse laeka oma kätte oliwad saanud, siis paniwad naad teda oma wäerjumala Dagoni templi; aga teisel päawal, kui wäerjumala preestrid templi tuliwad, leidsiwad naad, et wäerjumal Gehowa laeka ees maas oli. Naad tõstsiwad teda ülesse; aga teisel päawal leidsiwad naad teda jälle pörandal maas ning puruks löödud olewat. Bilistid saiwad hirmu täis ning saatsiwad seaduse laeka teisi linna. Aga igal pool, kuhu ial seaduse laegas toodi, sündisiwad hirmsad wiletsused ja tõbed. Siis saiwad Bilistid aru, et see ei ole mitte Iisraeli Jumala meelepärast, et Tema püha laegas wõera rahwa käes on, ja nemad saatsiwad seda jälle Iisraeli laste kätte tagasi.

Kui Iisraeli rahwas kakskümmend aastat saiwad Bilistite ikke all olnud, siis wast hakkasiwad naad aru saama, et nemad oliwad Jumala ees pattu teinud, ning et Jumal neid nende pattude ja wäerjumalate teenimise eest nuhtleb. Samuel püidis neid patu- kahetsemise ja meelearandamise poole pöörda ning ütles sagedaste nende wastu: „Pöörge kõigest südamest Jumala poole ja saatke wõerad jumalad eneste seast ära ning teenige ainust Jumalat, küll Ta siis teile oma armu näitab.“ Nemad wõtsiwad Samueli sõna kuulda ning walitsesiwad teda eneste kohtumõistjaks ning ülemaks. Ükskord kutsus Samuel kõik Iisraeli lapsed kokku, pani nende peale paastu ning tõi ühe kalle Jumalale ohwriks. Seal juures palus ta kawa

aega kõigest südamest Jumalat ning kõik rahvas kordas ükshõnu tema järele ja hüüdis: „meie oleme Jehowa ees pattu teinud!“ Kui Wilistid teada said, et Israeli rahvas olivad kokku tulnud, siis tulivad naad nende peale sõjariistadega. Israeli rahvas hüüdsiwad suures hirmus Samueli poole: „Ära ole mitte wait meie eest Jehowa meie Jumala poole kaisendamast, et Ta wõtaks meid Wilistite käest peasta!“ Samuel trööstis neid ning kuulutas, et Issand saab neile abi läkitama; ning kui ohwri tuli weel alles lõkendas, hakkas lahing Israeli rahwa ning Wilistite wahel. Armuline Jumal waatas oma rahwa kahetsemise peale ning andis neile wõidu Wilistite üle, kes suures hirmus Israeli laste eest paku põgenesiwad. Nüüd said Israel rahvas wõera rahwa ikke alt lahti; Wilistid andsiwad kõik linnad jälle tagasi, mis naad nende käest olivad ära wõtnud, ning kõigel Samueli walitsuse ajal ei rikkunud nende rahu. Israel maitsis head põlwe. Samuel walitses targaste oma rahwa üle, käis kõik Israeli linnad läbi, mõistis igal pool õiget kohut, ei wõtnud oma waewa eest ialgi maksu ning tänas alati Jumalat Tema armu eest Israeli rahwa wastu.

Kui Samuel wanaks sai, siis andis ta mõned maakonnad oma poegade walitsuse alla, lootes, et naad temale abiks saamad olema. Aga pojad ei käinud mitte isa jälgedes: nemad olivad ahned ja ülekohtused inimesed; rahwas ei olnud nendega rahul ning tulivad Samueli juure ja palusiwad teda neile kuninga walitseda. Senni ajani ei olnud ialgi Israeli rahwal kuningat. Sest ajast, kui Issand neid Egiptuse maalt wälja wiis, walitses Ta Ise nende üle oma ustawate

fulaste läbi, kellele Ta oma tahtmist ilmutas. See pärast ei olnud see Israeli rahwa soow mitte Jumala meelepärast. Tema ütles Samueli wastu: „Nemad ei ole mitte sind, waid Mind põlganud, et Ma ei pea nende üle kuningas olema; aga kui naad tahtwad, siis pane nendele kuningas;“ ja Issand nimetas Risfi poega Sauli, Benjamini suguarust, ning käs kis teda kuningaks wõida.

Sell ajal juhtus, et Risfi emaeeslid ärakadusiwad, ning tema saatis poja neid otsima. Saul ei leidnud mitte emaeeslid ülesse, ning mõned inimesed andsiwad temale nõuu Samueli juure emaeeslite pärast kuulama minna, sest et ta prohwet oli ning wõis mitmed asjad teada, mis teiste inimestele teadmata oliwad. Kui prohwet Sauli nägi, siis kuulutas ta temale Jumala tahtmist temast ning walas pühitsetud õli tema pea peale, selle tähendusels, et ta kuningaks on wõitud. Ja Jumala Waim tuli Sauli peale, tema süda sai muudetud, ta hakkas prohwetit wiisil rääkima ning wõttis suure alandusega selle sõnume, et ta kuningaks peab saama, wastu.

Samuel kutsus rahwa kofku ning käs kis liisku heita selle üle, kes pidi kuningaks saama. Siis langes Benjamini suguaru peale ning sellest suguarust Risfi poja Sauli peale, kes Jumalast oli etteseatud ning, nagu meie nägime, Samuelist juba wõitud sai. Saul ei arwanud ennast wäert olewat kõrget ja rasket kuninga ametit wastu wõtta, ning peidutas ennast ära. Raua aega otsiti teda taga, ning wiimaks, kui teda ülesleiti, tõi Samuel teda rahwa ette. Saul oli wäga priske mees ning õlast saadik pitkem kui kõik teised inimesed. Rahwas, teda nähes, hüidis

suure rõõmuga: „elagu kuningas!“ Aga mõned ei olnud temaga rahul ning põlgasivad teda; aga Saul ei pannud neid tähelegi. Mõne aja pärast läks Saul Ammoni rahwa vastu ning võitis neid ära. Siis ütles kõik rahvas temale: „näita neid mehi, kes sind ei tahtnud kuningaks vastu võtta, meie tahame neid ära tappa.“ Aga Saul keelas neile midagi waewa tegemast, ning kõik hakkasivad wahwat ning armulist kuningat armastama.

Pärast kuninga walimist, kutsus Samuel rahwa kofku ning ütles suure healega nende vastu: „teie olete kuningat ihaldanud, waata, ma olen teie tahtmist täitnud. Raua aega olen ma teie üle walitsenud, kostke mulle Jehowa ees: kelle weikse ehk eesli olen ma wõtnud, ja kellele olen ma liiga teinud ja teda alla rõhunud, kelle käest meeleshed wõtnud, siis tahan ma teile jälle tasuda.“ Kõik rahwas kostis ühest suust: „ei ja pole meile mitte liiga teinud, ega meid alla rõhunud, ja pole kellegi käest midagi wõtnud. Jumal olgu tunnismees, ei meie sinust midagi ülekohut pole leidnud.“ Raua aega maenitses Samuel rahvast, käskis neid Jumala käsud pidada ning Teda auustate teenida, ning wiimaks ütles: „ma tahan alati teie eest Jumalat paluda, et Ta teid õige teele juhataks. Täitke Jumala tahtmist, siis ei saa Tema teid mitte maha jätma: aga kui teie ikka tahate kurja teha, siis saate nii hästi teie kui teie kuningas otsa.“

Meie nägime, et Saul oli oma walitsuse algusel tasane ja jumalakartlik ning sellepärast õnnistas Issand kõik tema tegemised. Aga suur wõimus rikkus Sauli ära; tema ei pannud wiimaks Samueli juhatusi miski ning mõni lord tegi ka tema kaju

vastu, sai suureliseks ja uhkeks, ning seepärast võttis Jumal oma armu temalt ära.

Amalekid, kes Israeli rahva ligidal elasivad, vihastasivad Jumalat oma kurja tegudega; seepärast käskis Jumal, prohveti Samueli läbi, Sauli nendega sõdima minna, nende kuninga ära tappa ning kõik nende varanduse ilma armuta ära hävitada. Saul sai küll Amalekide üle võimust; aga ahnuse pärast, jättis paremad pudulojuste karjad elusse. Kui pärast Samuel tema vastu tuli, siis ütles ta, et ta Jumala käsu järele kõik on teinud.

— Aga mis see pudulojuste määkimine tähendab, mis ma kuulen? küsis prohvet tema käest.

— Ma olen armu annud kõigeparematele pudulojuste ja weiste hulgast, et neid Jumalale ohwerdad, kostis Saul.

— Kas Jehowale peaks põletamise ja tapaohwridest nii hea meel olema, kui sest kui keegi Jehowa sõna kuuleb? Waata sõnakuulmine on parem, kui tapaohwer, ja tähelepanemine parem, kui jäärade rasw; aga wastupanemine on mõera jumala teenistus.

Selle järele kuulutas prohvet Saulile, et Jehowa on teda ära põlganud, ning saab auujärje ühe teise kätte andma, nõnda kui Jehowa temale on teada annud.

Palju on niisugusid inimesi maa peal, kes Sauli viisi, mõtlewad oma pahategusid diendada see läbi, et mõne jau ülekohtusel kombel korjatud varandusest Jumalale ohwerdavad, sellest Jumala kojale ehk waestele andeid annavad. Need inimesed tuletagu oma meele, et „sõnakuulmine on rohkem Jumala meelepärast, kui ohwer.“ Kõigeesite meie peame püüdma

Jumala käsud täita, peame auusaste elama ning õigust tegema. Issand ei taha mitte seda ohwrit, mis temale ülekohtusel kombel saadud warandusest tuuakse.

Samuelil oli ometi Saulist kahju, ning tema palus sagedaste Jumalat, et ta oma wiha tema pealt ära pööraks; aga üksford ütles Issand tema wastu: „Kui kaua leinad sina Sauli pärast, keda Mina olen ära põlganud. Täida oma farm õliga ja mine. Ma tahan sind Issai Betlemma mehe juure läkitada, sest Ma olen tema poegade seast Gesele ühe kuninga ära näinud.“

Samuel täitis Jehowa käsku, mõttis õli sarwe ning läks Betlemma. Seal tõi ta Jumalale ohwrit ning kutsus Issai tema poegadega ohwri söömaajale. Kui ta Issai wanemat poega, Eliabit nägi, siis mõtles ta: „see on wiist see, keda Jumal on ära walitsenud.“ Aga Issand ütles Samueli wastu: „Ära waata mitte ta priske näu, ega suure pikkuse peale, sest Mina ei ole teda mitte ära walitsenud. Sest see ei ole midagi, mis inimene näeb, inimene näeb, mis filmade ees, aga Jehowa näeb, mis südames.“ Seitse Issai poega saiwad üks teise järele Samueli ette toodud, aga ühtegi nendest ei olnud Jumal ära walitsenud. Siis küsis Samuel Issai käest: „kas kõik pojad siin on?“ „Rooremat ei ole siin, ta hoiab lambaid,“ kostis Issai. „Lase teda seije tulla,“ ütles prohwet. Roorem poeg, kelle nimi Dawet oli, sai ette toodud, ning Issand ütles Samueli wastu: „see on seesama, mõia teda kuningaks.“ Samuel walas pühitsetud õli Daweti pea peale, ning sest ajast hingas Issanda Waim tema peal. Dawet tegi

Jumala abiga palju kuulsaid tegusid, võitis Israli vaenlased ära, ning sai viimaks kuningaks.

Kui Samuel sai Dawetit võidnud, siis läks ta jälle Naama tagasi, kus ta ühes teiste prohvetitega elas. Daweti kuulsad teud tegivad Sauli südame dedaks, ning ta hakkas teda tagakiusama, aga Dawet peidus Samueli juures omale varjupaiga. Püha prohvet Samuel suri väga wana ea sees ära, ning tema leinas teda kaua aega taga. Tema sai karmatia maha maetud.

Saul taganes ikka rohkem ja rohkem Jumalast ning suri waim hakkas teda waewama. Hilja aegu enne surma ilmus temale hingamaläinud Samuel ning kuulutas, et Jumal saab tema käest kuningriigi ja wõtma ning Daweti kätte andma.

Püha apostli Taddeuse mälestus.

21. Augustil.

Püha Taddeus, Edessa linnast pärit, oli esiootsa Kristia Joannese jüngriks, pärast hakkas ta Issanda wõimel käima ning sai seitsmekümne jüngrite hulka karmatud: Pärast Issanda taewaminemist ning püha Waimu mahatulemist apostlite peale, sai Taddeus Edessa linna armuõpetust kuulutama saadetud. Seal elas ta ühe oma tutwa juures, kelle nimi oli Tobias,

kuulutas Jumala sõna ning tegi palju imetegusi Jeesuse Kristuse nimel.

Kõne tema suurtest imetegudest ulatas ka Edeesja würsti Awgari kõrwu, keda Issand oli tootanud oma jüngri läbi täieste terweks teha. Awgar arwas, et Taddeus umbes seesama jünger on, keda Issand oli kirja läbi, Tema juure tootanud saata ning kutsus teda enese juure. Kui Taddeus würsti tупpa astus, nägi Awgar tema palet ühe iseäraliku walgusega hiilgawat; ta läks tema juure ning kumardas tema ette maani. Würsti nõuandjad, kes hiilgamist ei näinud, paniwad wäga imeks, et würst waese kerjaja ette kumardas.

— Oled sina see jünger, keda Jumala Poeg lubas minu juure läkitada, et ma tema läbi terwist ning igawest elu saaksin? küsis würst.

— Et sa oma lootust minu Issanda Jeesuse Kristuse peale oled pannud, seepärast on Tema mind sinu juure läkitanud; kui sa usud, siis sünnib sulle sinu usu järele, kostis püha apostel Taddeus.

— Mina usun nõnda kindlaste, kostis Awgar, — et tahtsin sõjawäega Jerusalemma minna ja Juuda rahwale Kristuse tapmise eest kätte maksta; aga Rooma walitsus on mulle selle asja juures takistust teinud.

— Meie Issand Jeesus Kristus ei nõudnud abi inimeste käest, kui ta risti peal kannatas, kostis apostel, — sest Tema oleks wõinud inglite legionid omale appi katsuda, kui oleks tahtnud; aga Tema täitis Issa tahtmist ning kannatas hea meelega kõige maailma eest. Ka nüüd, kui Ta on auuga taewa läinud ning Jumala paremal käel istub, ei nõua Tema, et keegi Tema surmamise eest läheks Juuda

rahvale kätte maksma. Temal on meelewald kõikide
 üle ning Tema mõtab kõigile, nende tegude järele,
 lättemaksta, kui Ta elawate ja surnutte üle kohut
 mõistma tuleb.

Weel kaua aega kõneles apostel würsti ning
 Tema perega Issandast ning seletas neile Jumala
 radust. Kõik uskusiwad Issanda sisse ning lastsiwad
 ennast ristida. Selle järele sai Ungar täieste oma
 wadalitõbest puhtaks.

Püha apostel Taddeus kuulutas Ewangeliumi
 armuõpetust ka kõigile Edeessa kodanikkudele, ning
 mitmed nende seast saiwad usklikuks ja mõtsiwad
 püha ristmist wastu. Ungar tahtis oma tänu tunnis-
 tuseks, oma terweks tegemise eest, Taddeusele rohked
 andid anda, aga Taddeus ei wõtnud mitte andeid
 Tema käest wastu. Kui ta Edeessa kogudust sai kinni-
 pannud ja senna preestrid pannud, siis läks ta sealt
 ära, käis Siria ja Mesopotamia maal armuõpetust
 kuulutamast ning suri Beriti linnas, Wõinikia maale, ära.

Preestriliku kannataja Irineuse, Lioni linna piiskopi mälestus.

23. Augustil.

Püha Irineus, üks neist kuulsamatest Kistikoguduse wanematest, sündis Smirna linnas ning oli püha Polikarpuse, Smirna piiskopi jünger. Weel oma wana ea sees kirjutas tema: „Mull on selgeste meeles kõik, mis Polikarpus meile oma kõnedest Joannese Teologusega jutustas, kes temale Jeesusest Kristusest, Tema imetegudest ja õpetusest rääkinud oli. Ning Polikarpus rääkis meile kõik täieste ülesse, mis ta selle elu Sõna tunnustaja käest oli kuulnud. Jumala armu läbi panin mina kõik hoolega tähele ja kirjutasin ülesse mitte paberi peale, waid oma südamesse.“

Irineus, see suure Polikarpuse jünger, kes temast ka preestriks pühitsetud sai, teenis ka suure hoolega Jumalat ning ühes teise Kreeka mehega, Potiniga, kuulutas armuõpetust Gallia maal (Prantsuse maal). Need kaks püha meest asutasiwad seal, teise aastasaja lõpul, Lioni ja Wjeni linnas kogudused. Need kogudused saiwad warsti kange tagakuksamise läbi katsutud ning neid leiti Jumalale truud olewad. Paganad tõstsiwad häbemata walejutud ristirahwa peale ülesse ning see läbi kihutasiwad kõik sealt maa rahwa kristlaste wastu. Ristirahwast heideti wangitorni, pekseti keppidega, riisuti nende warandus ära; aga enamiste kõik näitsiwad wõitmata

ahmuft ja usu kindlus üles. Martrite seas fell
 ial on wäga tähtjas üks noor neitsikene, nimega
 Slandina, ühe kristlase ümardaja. Teda lasti kõige-
 hirmsamal kombel piinama, ning sunniti ristirahwa
 surjad teud üles rääkima ehk Kristust ära salgama;
 aga tema kordas kõige piinamise aja üksisõnu: „meie
 leme ristiinimesed, ning meil kurje tegusid ei ole.“
 Teda piinati mitu päewa ning anti wiimaks kiskja
 metsaliste kätte. Glotand piiskop Botin sai ka kohtu-
 te kutsutud. Maawalitseja küsimise peale: „kes on
 ristirahwa Jumal?“ kostis tema julgeste: „küll ja seda
 teada saad, kui selle wäert oled.“ Teda piinati pool-
 surnuks ning heideti pärast wangitorni, kus ta warsti oma
 hinge Jumalale andis. Ka pärast seda tuuris taga-
 küsimine hirmsa tuhinaaga edasi. Põhjatu hull risti-
 rahwast suriwad piinamiste kätte ära. Paganad, teades,
 et ristirahwas furnute ülestõusmist usuwad, põle-
 wad nende ihud ära ja wiskawad tuha jõkke; sellega
 tahtsiwad nemad näidata et ristirahwa lootus tühine on.

Et püha Trineuse elust wäga pisut teada on, see-
 pärast on ka see teadmata, mill wiisil tema selle hirmsa
 tagaküsimise ajal oma elu peastis; aga pärast Botini
 surma, walitsetiwad Dioni ristirahwas teda omale piis-
 kopsiks. Tema walitsetes natukesel aega Jumala Roguduse
 üle ning teise aastasaja lõpetusel, keisri Septimiuse
 Seweruse walitsuse ajal, andis oma elu Kristuse pärast
 ära. Tema ajal hakkasiwad mõningad waleõpetajad Püha
 kirja, uskiate segaduseks, wõeriti seletama; ning püha
 Trineus kirjutas nende waleõpetajate wastu wiis raama-
 tud, kus ta selgeste ja mõnusaste õige ristiusu õpetuse
 eest seisab ning waleõpetajate walskust näitab.

Püha mitropoliti Peetri luukontide viimine Uspenskij Soborisse.

24. Augustil.

Püha mitropolit Peeter, kes mitropoliti trooni Vladimiri linnast Moskwa viis, sündis Wolõni maal jumalafartlikkuiust wanematest. Lapse põlmes ei tahtnud kooli õpetust temale pähe jäeda; aga sest ajast, kui ta unes nägi ühte meest piiskopi riides ennast õnnistawad, hakkas ta jõudjaste õpetuses edenema. Rõige rohkem armastas ta püha raamatute lugemist ning, kahteteistkümnelt aastat käies, ihaldas juba kloostris minna. Wanemad ei pannud selle vastu, ning sealt ligidalt kloostris ülem (igumen) wõttis teda oma kloostris.

Noor munk hakkas kloostris suure waewanägemises elama ning palus alati Jumalat. Tema wõttis kõigeraskemad tööd oma peale, ning kui kiriku kella kuulis, siis oli ta esimene kirikus, kus ta suure hoolega ja kõigest südamest Jumalat palus. Warsti hakkas ta kujude maalimist õpima ning sai osawaks maalijaks; siis sai ta diakoniks ning pärast preestriks pühitsetud.

Kui Peeter mõned aastad sai kloostris elanud, siis hakkas ta üksikut elu ihaldama ning läks, igumeni lubaga, ühte tühja paika, Kata jõe ligidale, elama. Seal ehitas ta ühe pisikese kiriku, Ünnistegia nime peale, ning wõttis lahkest kõiki vastu,

tema juure tulivad, ja õpetas neile Jumala
 na. Mõned mungad tulivad tema juure elama,
 ning nõnda sai warfi Ratskij flooster asutud. Peeter
 andis juurt hoolt munga wendade eest, kes ennast
 tema juhatusse alla oliwad annud, õpetas neid sõna
 ning waga elu eesmärgiga, aga kõige see juures ei
 annud ta ialgi tunda, et ta teiste wanem oli, waid
 käitis wiimne teiste seas olewat; — nii suur oli
 tema alandus, ning kangeste ihaldas ta teisi teenida.
 Kui oli tarwis kedagi noomida, siis tegi ta seda
 anduse ja armastusega; waeste wastu oli ta nõnda
 armuline, et ükski neist ilma abita tema juurest ära
 ei läinud; kui temal muud ei olnud anda, siis kinkis
 neile püha kujukid, mis ta ise oli maalinud,
 ja wõttis riide enese ümbert ning andis waelele.
 Kõigel Wolõni maal hakati tema heategudest rääkima;
 kürstid, bojarid ja rahwas tulivad hulga kaupa
 tema juure, et ta neid õnnistaks ning neile hinge-
 anduslikku õpetust annaks. Aga see auu, mis temale
 anti ei teinud teda mitte suureliseks; suure alandu-
 susega wõttis ta inimeste käest auustamist wastu,
 ning tegi oma tööd edasi. Mitropolit Maksim käis
 Benemaa kirikuid waatamas ning tuli ka Wolõni maale.
 Peeter läks mungawendadega tema wastu, palus temalt
 õnnistust ning kinkis temale Jumala Oma kuju, mis ta
 ise oli maalinud. Mitropolit laskis selle kuju ära kullata
 ning hoidis teda oma kellas surmani.

Mõne aasta pärast suri mitropolit Maksim ära.
 Oli tarwis uut mitropoliti walitsema hakata. Aga
 kinkis igumen, nimega Gerontij, warastas Maksimi
 kellas mitropoliti kope, kõik tema kiriku riided ja
 kullatähed ning ka selle kuju ära, mis Peeter oli

maalinud, ning läks Konstantinopoli mitropoliti ametit oma kätte paluma. Sell ajal, see on neljateistkümnne aastajaja algusel, saiwad Wenemaa mitropolitid Konstantinopoli patriarhist ametisse kinnitud. Aga Galitsia maa würst käis kangeste Peetri peale ning palus teda Konstantinopoli minna, sest ihaldas, et Peeter oleks saanud mitropolitiks pandud. Viimaks kuulis Peeter würsti palwet, wõttis teereisi ette ning läks, Galitsia würsti kirjaga, Konstantinopoli.

Gerontij teeräis oli väga õnnetu: tormid ning wastased tuuled takistasiwad laewa käiku. Ükskord õösel, kange tormi ajal, ilmus temale kõigepüham Jumalafünnitaja sellsamal näul, nagu ta Peetri kuju peal maalitud oli, ning ütles Gerontij wastu: „ilmasjata oled ja selle raske teereisi ette wõtnud. Mitte fina, waid see, kes minu kuju on üles maalinud, peab mitropoliti trooni saama.“

Selle wahel jõudis Peeter õnnelikult Konstantinopoli ning andis Galitsia würsti kirja patriarhi kätte. Patriarh Afanassij (Atanasius) kutsus kõik koguduse wanemad kokku, pühitses Peetri mitropolitiks ning andis tema kätte kapi, kuju ning mitropoliti riided ja auutähed, mis ta Gerontij käest oli wõtnud. Peetri pühitsemise ajal paistis tema pale ühe iseäraliku walgusega, millest kõik aru saiwad, et Jumala arm tema peal hingab, ning tema saab kõlblikul wiisil Kristuse karja hoidma. Peetrit Wenemaale tagasi saates, ütles patriarh Atanasius tema wastu: „Pea meeles, kui raske ameti oled ja enese peale wõtnud. Jumal on sind Kristuse laewa tüürimeheks pannud; ole wahwa ning wirt ja ära pane raskesti seda suurt waewa ning muret, mis sind suures

Benemaa koguduses ootab. Oma ameti poolest oled sa nüid apostlite järeltulija; püia siis ka nende sarnatseks saada. Kristus on sind töötegiaks oma wiina mäele pannud; püia siis Tema tõsine jünger olla, et sa Issanda teisel tulemisel wõiksid julgusega Temale ütelda: „Issand, siin olen mina ja need lapsed, mis Sa mulle oled annud.“

Uus mitropolit püidis täieste selle maenitsuse järele teha, ei pannud mingisugust waewa ega muret raskeks, et nende hinged, mis tema hooleks olivad astud, juhatada ja walgustada. Tema tuli Wladimiri linna, mis sell ajal Benemaa pea-linnaks oli, ning hakkas kõige hoolega oma uue ameti kohusid täitma. Sell ajal tuli Wene rahwal würstide tülidest palju häda kannatada. Mitropolit püidis neid kõigest wäest leppitada, aga ei jõudnud mitte. Warssi pidi ta suure südame waluga nägema, et ka koguduse wane-mate seas jeda armastust ei olnud, mis Kristus oli oma järelkäijatele jätnud, ööldes: „sest samast tundwad kõik, et teie Minu jüngrid olete, kui teil armastus on isekeskis“ (Jaan 13, 35). Tweri piiskop hakkas mitropolitit kangeste wihkama ning püidis teisi tema wastu kihutada; mitmed wale kaebused saiwad Peetri peale tõstetud, mis ka Konstantinopoli patriarhi kõrwalulatastiwad. Kutsuti siinod Perejaslawi Saleskij linna kofku. Mitropolit, kes enesel mingisugust süüd ei teadnud olemat, kannatas ilma paha meeleta kõik kiusamised ja keelepõksmised ära ning palus oma wihameeste eest. Tema tuli kui kohtu-alune siinodi peale; aga kui seal awalikuks tuli ei ta koguni ilma süita oli, siis hakkasiwad kõik tema kaebaja

peale nurisema. Aga mitropolit üksi ei pahandanud tema peale ning ütles ilma vihata tema vastu: „rahu olgu sulle! mitte fina, waid see alatine inimese fugu waenlane, saadan, on selle pahanduse sünnitanud. Aga fina katsu ennast edespidi wale eest hoida, aga endine süi andku sulle Jumal andeks.“

Dma waimuliku karja eest hoolt kandes ning seda juhatahes, saatis ta ringkirjad igumenitele, preestritele ja diakonidele, kus ta neile nende ameti kohusid seletas. Tema kirjutas:

„Pidage, lapsed, meeles, mis ameti peale teie olete Jumalast pandud. Teie olete Roguduse wahimehed, waimuliku lammaste karjatsed, kelle eest Kristus oma püha were on walanud. Püüdke siis tõsised karjatsed, aga mitte kui palgalised olla, kes küll karja piimast söowad ning tema willaga ennast katwad, aga lammaste eest mitte ei muretse. Püüdke selle tõsise karjatse, Kristuse, sarnatsed olla, kes oma Swangeliumis ütles: „Mina olen hea Karjane, ja jätan oma elu lammaste eest.“ (Jaan. 10, 14. 15). Olge, lapsed, oma karjale eesmärgiks, nõnda kui Snnistegia oma apostlitele ütles: „Teie olete maailma walgus, teie olete maa sool. Nõnda paistku teie walgus inimeste ees, et nemad teie head teud näewad ja auustawad teie Isa, kes taewas on“ (Mat. 5, 13. 14. 16). Kõigeesmast peate teie ennast nende heategudega: tasanduse ja alandusega ehitama, ka kõigest nurjatumaist tegudest ennast hoidma, mis maailmat wõrgutawad. Kui teie Jumala hirmuga saate ennast warjanud, siis kiskuge oma südamest wälja kõik pahad himud, nii

kui: miha, waen, kademeel, wihtamine, liigjoomine, mis kõige kurjuse juur on, ning naljategemine. Olge, lapsed, Jumala kajas otsekui wiljakandjad õlipuud ning kandke waimulikku wilja-pühadust. Lugege Püha Kirja raamatuid ning püüdke pääwad ja ööd õpetuses edeneda. On tarwis, et teie teud teie preestri ameti, kohalised oleksiwad: „u s k i l m a t e g u d e t a o n s u r n u d“ (Jaf. 2, 20). Ehitage ennast, kui Jumala ärawalitsetud, walguse sõjariistadega, see on jumalakartusega. Kui teie ise saate Jumala ees häid tegusid tegema, siis jõuate teie ka oma waimulikku lapsi juhutada. Seepärast püüdke, Jumala pärast, Jumala hirmus elada, et ennast ning karja eksituse eest hoida ning igawesest piinast peasta. Ma palun teid, paluge minu kõlmatuma eest Jumalat nõnda kui Kiri õpetab: „t e h k e p a l m e t t e i n e t e i s e e e s t , e t t e i e t e r w e k s s a a t e.“ (Jaf. 5, 16).

Mõne aasta pärast pidi mitropolit ordasse minema, et seal khani käest nende õiguste kinnitust paluda, mis enne koguduse wanematele oliwad antud. See kinnitus sai temale kirjalikult antud: ning sest on näha, et paganad hakkasiwad õigeusu Kogudusest lugu pidama.

Mitropoliiti Peetri ajal oliwad Wenemaa würstid ühtepuhku tülis. Moskwa würst Georgij püüdis suurewürsti trooni Mihaili käest oma kätte saada, ning käis ordas Mihaili peale kaebamas. Tweri würst Mihail sai ordas martri surma; sealsamas saiwad ka surma tema poeg Dimitrij ja tema waenlane Georgij, ning suure würsti troon sai Moskwa würsti Joanni Daniilowitsi Kalita kätte, kes Aleksandri Newskij poja poeg oli. Kalita oli üks jumalakartlik inimene ja väga armuline waeste vastu; tema käis

sagedaste mitropoliiti jutul ning armastas tema tulusaid kõnesid kuulda. Ka mitropoliit käis sagedaste Moskvas ning, tema tahtmise järele, sai pealinn ning ka mitropoliiti troon Moskwa wiidud. See oli 1325. aastal. Tema nõuu järele alustas suurwürost Moskwa katedraal-kiriku Jumalafünnitaja auuks ning tema ütles ette, et Moskwa suureks ja kuulsaks saab. Mitropoliit kandis templi ehitamise eest suurt hoolt ning tegi templi aluse kaewamise ajal tema alla, ohwri laua ligidale, oma kätega omale hana, sest ta tundis, et surm ligi oli. Ünnis mitropoliit Kyprian, kes tema elulugud on üles kirjutanud, jutustab, et Peetrite on nägemises tema surma ligitulemine ette kuulunud. See sõnum tegi tema südame väga rõõmsaks; tema pidas ise Jumalateenistuse katedraal-kirikus ära, palus Jumalat kõige Wenemaa, würosti suguwõsa ja ka hingamaläinud wendade eest; pärast kutsus ta kiriku-teenrid enese juure, maenitses neid weel wiimast korda ning jagas waestele rohkesti armuandeid. Et suurwürosti sell ajal Moskwas ei olnud, seepärast kutsus Peeter linna wanema enese juure ning käskis teda oma õnnistuse suurewürostile wija. Kui ta kõiki sai õnnistanud, siis hakkas ta ise õhtu Jumalateenistuse laulusid laulma ning andis palwe ajal oma hinge Jumalale. See sündis 21. Detsembril 1326. aastal.

Kui suurwürost mitropoliiti surmast teada sai, siis ruttas ta Moskwa tagasi, et tema mattussele jõuda. Hingamaläinud mitropoliiti ihu sai väga auulisel wiisil ning hulga rahwa saatusel fennasama hauda maha maetud, mis ta ise oli walmistanud.

Kui uus mitropoliit Weognost nägi et Peetri hana juures mitmed imeteud sündiswad, siis andis

ta sellest warsti Konstantinopoli patriarhile teada, ning siinodi mõistmise järele, sai 21. Detsembril püha Peetri mälestuseks püha seatud.

1472. aastal, kui uut Uspenskij Sobori ehitama hakati, leiti püha mitropoliti Peetri ihu mädanemata olemat, ning tema sai suure auuga uue kiristu sisse pandud. Uga see tempel langes warsti maha. Suurwürist Joann III. kutsus Italia maalt ühe kuulsa arhitektori ning muud meistrid uue katedraal-kiriku ehitamise tarwis. Siis sai see Uspenskij Sobor alles ehitud, mis täna pääwani alal on. Tema sisse sai siis ka püha mitropoliti Peetri mädanemata ihu wiidud ning selle wiimise mälestuseks 24. Augustil püha seatud.

Püha apostli Tituse mälestus.

25. Augustil.

Püha apostel Titus oli Kreeka mees ning Kreetajaarest pärit. Tema oli üks koolitud inimene ning armastas maast madalast Kreeka wilosohwide ja laulikute kirjasid lugeda. Ehk ta küll pagana usus üles kaswis, siiski püidis ta ühte auusat elu elada ning, töt tunda tahtes, hakkas jeda Kreeka tarkade raamatutest otsima. Armulise Jumala tahtmine oli temale lunastuse teed näidata. Ükskord unes kuulis Titus ühte healt enese wastu ütlemat: „Titus, sina

pead siit ära minema, et oma hinge peasta; aga paganate õpetus ei mõi sind mitte lunastuse tee peale wiia." Üks teine kord kuulis ta sedasama healt, kes teda Ebrea keeli raamatuid käskis lugeda. Tema õppis Ebrea keele selgeks ning hakkas prohwetide kirjasi lugema. Prohweti Jesaia raamat mõjus väga tema südamesse. Tema hakkas nüüd pagana usu tühjust tundma ning aru saama, et üks ainus Jumal on, kes maailma on loonud.

Sell ajal tuli Kreeta saarde sõnum Jeesusest Kristusest, kes Juuda maal oli ilmunud; räägiti palju imetegudest, mis Tema tegi ning õpetusest, mis tema kuulutas. Kreeta saare walitseja tahtis teada saada, kas see kõik tõsi oli, mis Kristusest räägiti, ning see tarwis saatis ta Tituse, kes tema wenna poeg oli, Jerusalemma seda asja järele kuulama. Titus läks Jerusalemma, nägi Issanda imetegusid ja ka Tema kannatamist. Pärast Jeesuse Kristuse risti surma jäi ta Jerusalemma, uskus Issanda ülestõusmise sisse, ja nelipühil, kui püha Waim apostlite peale maha tuli, kuulis tema apostlid mitme keele peal Jumala suuri tegusid kuulutawad.

Kui Titus puhtast südamest oli Issanda sisse uskunud, siis jäi ta paiguliseks apostlite juure ning pärast wõttis püha apostli Pauluse käest ristmist wassi. Apostlite tegude raamat ei räägi Titusest midagi, aga apostli Pauluse raamatutest näeme meie, et Titus tihti Paulusega reisis, ning et Paulus temast suurt lugu pidas. Püha apostel Paulus saatis teda Dalmatia maale armuõpetust kuulutama, läkitas temaga oma kirja ehk raamatu Korintuse rahwale, ning tihti räägib temast, kui oma armsast

wennast, kes kõige hoolega oma ametit täitis. Kui apostel Paulus sai Kreeta saares käinud ning seal palju rahvast Kristuse poole pöörnud, siis pani ta Tituse jenna piiskopiks. Nikopoli linnast, Makedonia maalt, saatis Paulus Titusele kirja ehk raamatu, kus ta temale tema ameti kohusid seletab. Tema kirjutab:

„Seepärast jätfin mina sind Kreeta saarde, et sa pidid toimetama, mis weel waja oli, ja mööda linnasid wanemid (preestrid) seadma, nõnda kui ma sind olen käsfinud.“ Selle järele räägib apostel Paulus neist heategudest, mis ka koguduse wanem peab ehitud olema; annab Titusele nõuu ennast waidlemise ja jägalemise eest hoida, käsib terve õpetuse läbi rahvast maenitjeda ning head eesmärki teistele näidata. Selle raamatu sees seletab Paulus ka üleüldse ristiiinimese kohusid ning soowib, „et wanad mehed peawad olema kasiinad, auusad, mõistlikud, terwed uskus, armastuses, kannatuses; et wanad naesed peawad olema nõnda kui pühade kohus on, ja noori naesi mõistlikult õpetama, mehi ja lapsi armastama, mõistlikud ja kasiinad majapidajad olema, meeste sõna kuulma, et Jumala sõna ei saaks teatud; et sulased peawad oma isandate sõna kuulma ning neid auusaste ja truiste teenima, et nemad Jumala, meie õnnistegia õpetusele kõiki-pidi mõiksiwad ilu teha.“ (Tit. 2 peat.) Pängem tähele: apostel Paulus käsib meid ühelt poolt ka seepärast waga elu elada, et Jumala sõna ei saaks teatud ning et meie õnnistegia õpetusele ilu teeksiwe. Mis see tähendab? See tähendab jeda, et kui meie nurjatumat elu elame, siis seega anname meie

uskmata inimestele luba ka meie seadust laita, sest kui ristiusu seadus ei ole meie sees head wilja kannud, siis wõivad mõned kergemeelsed inimesed arvata, et see seadus mitte hea ei ole. See pärast peab iga ristiinimese kõigeülem püüdmise olema, et tema elu tema kristliku nime ning seaduse kohaline oleks; ning suur patt on see, kui meie oma paha tõmbedega Jumala seaduse peale laitust tõmbame.

Paulus kirjutab weel Titusele, et ta uusi ristiinimesi heategudele juhataks, sest nendega näitame meie, et meie tõeste Issanda sisse usume, Kes meie pärast on piinamisi ja surma kannatanud. Tema ütleb: „Kui Jumala, meie Onnistegia helbus ja armastus inimeste wastu ilmus, siis on Tema meid õnneks teinud ei mitte õiguse tegudest, mis meie oleme teinud, waid oma halastuse pärast, uuesündimise pešemise ja püha Waimu uuendamise läbi, Keda Tema on wälja walanud meie peale rohkestes Jeesuse Kristuse meie Onnistegia läbi, et meie Tema armu läbi õigeks tehtud, igawese elu pärijaks pidime saama. See on ustaw sõna; ja mina tahan, et sa needsinatsed asjad hästi finnitad, et need, kes on Jumalat usknud, hoolt kandwad hea tegude sees elada. See on hea ja saadab inimestele kasu.“ (Tit. 3, 4—8).

Kui püha apostel Paulus teist korda Rooma tuli, siis läis Titus tema jutul, ning pärast suure APOSTLI martiriliku surma, mattis tema ihu maha. Pärast läis Titus jälle Kreeta saarde tagasi, käis finnad ja alewid läbi ja kuulutas armuõpetust. Tema pööris wäga palju rahwast Issanda poole, häwitas

wäärjumalad ära ning püüdis kõiges oma õpetaja (Pauluse) maenitsuse ja juhatuse järele teha. Tema elas väga wanaks ning surma eel nägi pühad inglid enese hinge järele tulewad. Tema pale paistis ühe imewäert walgusega, ning tema andis rahulikult ja rõõmuga oma hinge Jumalale.

Püha martrite **Adriani, Katalia ja teiste kannatamised.**

26. Augustil.

Ükskord tuli Rooma keiser Maksimian Nikomidia linna ning andis seal käsu wälja, — kõik ristiinimesed üles otsida ja enese juure kohtu ette tuua. Nendele, kes seda käsku saawad täitma ning ristiinimesi kinni püüdma, lubati rahaga rohkestes tasuda; aga need, kes neid oleksid warjanud, ahwardati kangeste nuhelda. Müüd hakkasiwad paganad oma tutwaid ristiinimesi wälja andma ning keisri juure kohtu ette wedama. Ükskord leidsiwad sõjamehed, Nikomidia kodanikkude juhatuse järele, ühe loopa seeft ligi kalstümmend inimest, kes tunnistasiwad, et naad Kristuse fisse usuwad. Sõjamehed sidusiwad nende käed kinni ning wiisiwad neid tuninga ette. Keiser oli umbes wäärjumala templi minemas, et seal ebajumalatele ohwrit tuua. Sõjamehed läksiwad

tema vastu, wiisivad kinniseatud ristiniimesed tema ette ning ütlesivad: „waata, siin on need inimesed, kes sinu käsu vastu panewad ning meie jumalaid aiamawad.“ Keiser käskis oma tõlla seisma jäeda ning hakkas ise nende süid järele kuulama. Nemad tõit tunnistasiwad julgeste oma usku, ning kui keiser neid ähwardas piinamiste alla anda, kostsiwad nemad, et naad Kristuse pärast kannatada ei kardad. Maksimian kui tulist wiha täis ning käskis neid sealsamas armutumal kombel peksta. Nemad kannatasiwad kurisemata hoobid ära ning ütlesiwad, et naad taewas pärtsimata kroonid lootwad saada.

— Oh teie meeletumad inimesed! ütles neile Maksimian, mina käsin teie pead otsast ära rajuda, aga teie loodate neid kroonidega ehitada. Sätke oma sühi uskumine maha ning ärge saatke iseennast hukka.

Aga martrid jäiwad kõikumata kindlaks. Keiser käskis neid kividega suud vastu peksta ning ähwardas neid weel kängemine piinada lasta, kui naad oma jumalast ära ei tagane. Aga nemad kiitsiwad Jumalat ning weel ise ähwardasiwad kuningat Jumala wihaga, kui ta mitte oma kurje tegusid maha ei jäta.

— Ma käsin teie keeled suust wälja lõikata, kirjendas Maksimian suure wihaga.

— Kui sa küll meie keeled wälja lõikad, kostsiwad pühad martrid, — siis lähewad meie õhkamised wõmeti ikka Issanda ette; meie südamed hüidwad Tema poole ning meie weri, mis fina walad, kui pasuna heal, kuulutab Kõigekõrgemale, et meie ilma süüta piinamisi kannatame.

Ristiniimesed saiwad poolsurnuks peksetud. Maksimian nähes, et ta mingisuguse nõuga neid Kristuse

poolt ära pöördada ei või, mõistis neid surmanuhtluse alla; aga et naad piinamistest väga nõdraks olivad jäänud, seepärast laskis ta neid ahelasse panna ning mõneks ajaks wangitorni heita. Rõigeesite wiidi neid pretoriaasse ehk kohtupaika, et seal nende nimed surmale-mõistetud inimeste kirja üles panna.

Üks pretoria ülematest, suurtsugu ja rikas pagana usu mees, nimega Adrian, kes martrite kõikumata kindlust ja kannatust väga imeks pani, tuli nende juure, hakkas nendega juttu tegema ning ütles nende wastu: „Ma palun teid, teie Jumala nimel, ütlege mulle tõt: mis sugust tasumist teie oma Jumala käest ootate? Wist loodate teie ühe iseäralise tasumise peale, et nii hirmsad piinamised heameelega ära kannatate.“

„Seda rõõmu, mis Issand oma ustawate sulastele on tootanud, ei wõi keel üles rääkida, ei sinu kõrw kuulda, ega sinu mõistus ära arvata“, kostiwad pühad martrid.

„Aga kust teie siis seda teate? küsis Adrian. — Kas siis teie prohwetid on teile sest rõõmuft kirjutanud?“

„Ka prohwetid isegi ei wõinud taewa õnjust täieste ära mõista; nemad isegi kirjutasiwad: „Silm ei ole näinud, ja kõrw ei ole kuulnud, ja inimese südamesse pole tõusnud, mis Jumal on walmistanud neile, kes Seda armastawad.“ (1. Korint. 2, 9).

Jumala armu walgus puutus Adriani südamesse, ta hakkas tött tundma, läks püha martrite sekka ning ütles kirjutaja wastu: „kirjuta ka minu nimi selle lehe peale; sest ka mina usun Kristuse sisse, ning tahan rõõmuga Tema nime pärast surra.“

Kirjutaja pani seda väga imeks, et Adrian ütles ennast ristiinimese olewat, ning andis sellest warsti feisrile teada, kes Adriani oma juure kutsus.

— Mis so arus on? ütles keiser Adrianile. — Ega sa meelest ära ei ole? Dns see tõsi, et sa ühes nende inimestega tahad surra, kes surmanuhtluse alla on mõistetud?

Mina ei ole mitte meelest ära, kostis Adrian rahulikult, — maid olen nüüd endisest rumalusest peasenud.

Jäta tühi lora maha, ütles keiser, ning palu oma eksituft andeks ja kuuluta, et oled pattu teinud ning tahad seda kahetseda, siis saab sinu nimi nende hukkamõistetud inimeste kirjast maha kustutatud.

Sest tänasest pääwast tahan ma seda tõsist Jumalat paluda, et Ta mulle mo endised patud ning pagana usu eksitused andeks annaks, kostis Adrian.

Kuningas sai tulist wiha täis, käskis Adriani raskesse ahelasse panna ning sennasamasse wangitorni heita, kus pühad martrid kinni oliwad.

Sell ajal jookkis üks Adriani teener, kes sell hommikul temaga oli olnud, koju ning andis Adriani abikaasale teada, mis oli sündinud. Ta ütles Adriani abikaasa Natalia wastu: „meie isand on ahelasse pandud ning wangitorni heidetud.“ See sõnum ehmatas noore naesterahwa väga ära, kes hiljaaegu oli mehele läinud, ning oma meest hellaste armastas. Tema hakkas ärdaste nutma ning rahutuma südamega küsis teenri käest: kas sa ei tea seda, mis süi pärast on Adrian wangitorni heidetud.

Ma nägin, et mõned inimesed, kes Kristuse pärast piinatud oliwad, said pretoriasse toodud,

lostis teener. Need saidvad surma nuhtluse alla mõistetud; meie isand käskis ka oma nime nende sekka kirjutada, ning ütles, et tema tahab ka nendega surra.

— Kas sa selgeste tead, mis eest neid inimesti piinati? küsis Natalia.

— Nagu ma juba ütlesin, — neid piinati ühe mehe Kristuse pärast ning ka selle eest, et naad kuninga käskfusid ei täida ning jumalaid ei kumarda.

Siin, kõikide oma teenrite imeks, jättis Natalia häkitselt nutmise maha ning sai väga rõõmsaks. Tema pidas salaja ristiusku ning kõigest südamest ihaldas ka oma meest Jumala poole pöördä. Tema teadis väga heaste, et mehel enam peafemise peale lootust ei wõi olla, aga hingeõnnsus oli tema meelest kallim, kui ajalif elu.

Natalia pani ennaft, oma rõõmu märgiks, kõige-paremasse riidesse ning ruttas oma mehe juure wangitorni. Seal langes ta mehe jalge ette maha, andis tema ahelatele suud ning, rõõmu filmawet walades, ütles tema wastu: „õnnis oled sina, mo isand, sest sina, Kristuse fisse uskudes, oled seda tõsist ning igawest warandust leidnud. Ma palun sind, jäe otsani selle seisuse fisse, kuhu Jumala arm sind nüüd on kutsunud; ning ärgu tehku sulle sefs suurest wõitlemises takistust ei sinu noorus, ei pere, ei sõbrad, ei rikkus ega mingifugune maapealne asi. Kõif see jäeb wanaks ning taub ära. Pane oma filmade ette üfspäinis igawest head ning ära waata mitte sellesinatse maailma petliku andede peale. Ärgu eksitagu sinu meelt fugulaste ja sõbrade sõnad, ning ärgu kiskugu inimese waenlane taewa õnnsust sinu

läest oma kawala kiusamiste läbi ära. Süffa köit
 petlikud nõud enesest ära ning waata nendefinaste
 püha meeste peale, pane tähele nende sõnad, püia
 nende wiisi usu wõitlemist wõidelda. Ära kard
 piinamisi, — nemad on üirikesed, aga Kristuse auu
 on igawene.“

Nõnda kinnitas Natalia oma meest ning oli
 rõõmus, et ta seda elawakstegewat töt oli tundma
 hakkanud. Tema palus ka teisi wangisid oma sõna
 ning nõuga tema meest usus kinnitada, temale
 Jumalast ning igawesest elust rääkida, et ta mitte ei
 kardaks ajalikku elu Jumalale ära anda. Kui õhtu
 tätte tuli, käskis Adrian naese koju tagasi minna
 ning lubas temale selle pääwa teada anda, mill tema
 peale kohut mõistma ning teda piinama hakatakse.

Mõne aja pärast, kui see pääw juba kuulunud
 sai, palus Adrian wangihoone hoidjate käest luba
 natukeseks ajaks koju minna; teised ristiinimesed
 olivad käemeheks, et ta warsti tagasi tuleb, ning
 wahid lastsiwad teda minna. Üks tema tuttaw, teda
 kuulitsa peal nähes, jooksis warsti Natalia juure ja ütles
 temale, et tema mees on lahti lastud ning koju poole
 tuleb. „Seda ei wõi mitte olla, hüidis Natalia, —
 minu mees ei sa mitte Kristust ära salgama.“ Sell-
 ajal nägi üks teener Adriani juba maja juure
 tulewat, jooksis Natalia juure ja ütles; „meie isand
 on lahti lastud, waat' seal ta tuleb.“ Natalia,
 mõteldes, et Adrian oli Kristust ära salganud, sai
 rahutumaks, hakkas ärdaste nutma ning ruttas ukse
 juure. Adriani aknast nähes, hakkas ta teda tema
 nõdruse ning taganemise eest noomima. Adrianil oli
 rõõm oma noore abikaasa noomimist kuuldes, mis

kõikumata usk teda fundis tegema, ning pani tema waimu kindlust imeks. „Ära karda, Natalia, mulle usk lahti teha, ütles ta temale; — mina ei ole mitte Kristust ära salganud, ega piinamisi kartnud, waid olen sinu järele tulnud, et sa minu kannatuste tunnistajaks oleksid. Tule ruttu, pühad martrid heitsiwad käemeekesteks, et ma warsti tagasi tulen.“

Siis tegi Natalia uske lahti ning hakkas suure rõõmuga oma mehe kaela ümber kinni. „Sinu armastus oma mehe vastu on tõsine, ütles Adrian temale, — sest sina soowid temale igawest õnust.“ Nemad läksiwad ühes wangitorni ning rääkisiwad sest usu wõitlemisest, mis Adrianil wõidelda tuli. „Mis meie oma warandusega peame tegema?“ küsis Adrian.

Ära räägi sest, mo isand, midagi, kostis Natalia. Ärgu segagu nüüd ükski maine asi sinu mõtteid; mõtle aga selle igawese elu peale, mis Issand sulle on walmistanud.

Kui naad wangitorni saiwad, siis jäi Natalia paiguliseks jenna; tema teenis seal püha kannatajaid, kibus nende haawad kinni ning palus ühes nendega Jumalat. Nemad oliwad wäga ära waawatud kange piinamiste läbi ning eluga koledas ja ummukses wangitornis; aga waimu poolest oliwad naad waprad ning walmis uusi piinamisi Kristuse nime pärast kannatama. Kõikumata usk Jumala sisse kinnitas neid; ei wangi põli, ei piinamised, ega miski asi ei wõinud neilt jeda südame rahu ära kiskuda, mis uskjatele osaks on antud. Enne oma lahkumist jüngeritest, ütles Issand nende vastu ja nende läbi kõikide uskjate vastu: „R a h u j ä t a n M i n a t e i l e , o m a r a h u a n n a n M a t e i l e ; M i n a

ei anna teile mitte, nõnda kui maailm annab. Teie süda ärgu ehmatagu, ega saagu mitte araks." (Jon. 17, 24). See-rama rahu, mida ükski asi ei mõi ära võtta ega rikkuda, elab Kristuse ustamate sulaste südames, kes kindlaste Tema peale lootvad.

Ristiinimeste piinamise pääw tuli kätte. Kõik ristiusu wangid wiidi kuningaga juure kohtu ette. Aga seal leiti, et kakskümmend kolm inimest nende seas, olivad piinamistest nõnda nõdraks jäänud, et uusi piinamisi enam kannatada ei suudanud. Seepärast kutsus kuningas Abdriani üksi enese ette. Teda ennast tunniti piinamise riistu kandma; tema läks piinamise paika, aga ristiinimesed käisivad tema järel ja taatsivad teda jenna oma õnnistamise ja palwetega. „Pööra kõik omad mõtted ainu Jumala poole, kordas Natalia temale üksisõnu; — see waew, mis sa nüüd kannatab, on üirikene, aga see rahu, mis Kristus sulle tahab anda, on lõpmata.“

Abdrian toodi kuningaga ette. — Kas sa ikka veel oma meeletumas eksituses tahad kangeks jääda? küsis temalt kuningas.

— Juba ma olen sulle ütelnud, et ma nüüd oma endisi eksitusi olen tundma hakkanud, kostis Abdrian, ning olen walmis oma usu pärast elu ära andma.

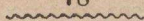
Maaksimian tahtis teda maenitsema hakata, et ta Kristust ära salgaks; aga nähes, et Abdrian ikka suure kindluselga Kristust tunnistas, laskis teda hirmsal kombel peksta. Natalia andis teiste ristiinimestele, kes wäljas seisivad, kõik teada, mis kohtu paigas sündis, mis kuningas rääkis ning mis Abdrian temale kostis. Nemad olivad röömsad tema wahwuse

ta kindluse pärast, ning kui Natalia viimaks neile ütles : „nüüd hakati minu isandat piinama, siis hakkasivad kõik Jumalat paluma, et Ta temale oma abi läkitaks.“

Abriani kõikumata kindlus tegi Maksimiani väga vihaseks, ta laskis teda kõige hirmsamal kombel piinama, kus juures ta teda ikka noomis, ja ütles : „Paranda meelt ning kumarda jumalaid, siis sahan ma sind lahti lasta ja sinu endise ameti sulle tagasi anda. Kuidas võid sa ennast nende meeletumate inimeste sarnatseks arvata, kes sind on ära effitanud? Sina oled suurtsugu ja rikas inimene, aga nemad on vaesed, alamast sugust ning rumalad ; ära ära ennast nende killast lahti. Sinul ei kõlba nendega tegemist teha.“

— Kui sina oleksid võinud ära mõista, mis sugune auunime ning pärandus neile püha meestele on valmistud, kostis Abrian, siis oleksid sa nende alge ette maha langenud ning neilt eespalweid palunud.

Abriani piinati kaua aega ning kõigehirmsamal kombel, ning pärast käskis kuningas teda jälle wangi torni tagasi wija. Natalia pani käre tema öla peale ning ütles tema wastu : „õnnis oled sina, mo isand, et sa kõlblikuks oled saanud püha martrite osa wastu võtta ; õnnis oled sina, mo filmade walgus, et Sa neie eest Kannataja pärast oled piinamised ära kannatanud.“ Ka kõik martrid tuliwad armastuse sõnadega Abriani wastu, andsiwad tema haawadele suud ja ütlesiwad temale : „ole rõõmus, oh südamest armastud wend!“ — „Olge teie ka rõõmsad, kostis tema neile, — sest minu kannatamised on teie kroon ; ning paluge minu eest Jumalat, et Ta minult oma abi ära ei wõtaks.“

Natalia jäi ikka wangitorni ning teenis püha kannatajaid. Mõned teised ristiusu naesed said sellest kuulda ning tulivad ka püha kannatajaid talitama. Kõik martrid, kes piinamistest ja wangi põlwest kangeste waematud olivad, jäiwad pääw pääwalt ikka nõdremaks ning walmistasiwad ennast surma wastu. Natalia ütles oma mehe wastu: „minu isand, kui sa Issanda ette lähed, siis palu Teda, et Ta ka mind siit elust ära kutsuks ning sinuga igaweses elus ühendaks. Ma kardan, et pärast kuningas mind tahab mehele panna. Palu minu eest Jumalat.“

Kui kuningas teada sai, et martrid väga ära nõrkenud olivad, ja ka mõne surma karta oli, käs kis surma nuhtluse ära toimetada. Et nende waewa pikendada, käs kis ta kõigeesite nende käed ja jalad haamriga (wasaraga) ihu küljest ära peks ta. Kõik kannata siwad wahwaste selle raske piina ära ning and siwad palwega omad hinged Jumalale. Natalia jäi otsani oma mehe juure, maenitses teda kindlaks äeda ning jutustas temale Jumalast ja igawesest elust.

Kuningas käs kis püha martrite ihud ära põletada; aga kange wihma jadu kustutas tule ära ning hirmus kõue müristamine ajas wahid pakku, kes senna juure olivad pandud. Siis forjas üks waga ristiinimene martrite luudfondid kokku ja wiis neid Bisantia (Konstantinopoli) linna.

Natalia kartus oma mehele panemise pärast ei olnud mitte ilmaasjata. Üks pagana usku tribun ehk tuhande ülem tahtis teda omale wõtta, sest tema oli väga ilusa näuga ning ka rikas; ka kuningas oli kes asjas tribuni nõus. Natalia palus Jumalat,

et Ta teda sellest kõlwatumast abielust peastaks, ning pühad martrid ilmuwad temale unes ja käskisid teda laewaga Bisantia linna ära minna. Natalia läks warsti sadamasse, leidis seal ühe laewa, mis Bisantia linna pidi minema, ning läks teele.

Kui tribun Natalia põgenemisest teada sai, siis läks ta ruttu tema järele, aga Issand kaitfis ta imelikul wiisil oma ustawat ümardajat. Tribun saanud mitte teda kätte, ning Natalia sai õnnelikult Bisantia linna, kus sealsed ristiinimesed teda suure põmuga ja lahkest vastu wõtsiwad. Kui ta seal templis sai Jumalat palunud, kus püha martrite luudfondid hingasiwad, jäi ta natukeseks ajaks magama; unes nägi ta Adriani, kes temale kuulutas, et tema ärma tund ligi on tulnud. Unest üles ärkades, ütustas ta oma unenäust ristiinimestele, palus neid enese eest Jumalat paluda, ning jäi uueste rahulikult magama. Kui naad mõne minuti pärast tema juure läksiwad, siis nägivad, et ta juba surnud oli.

Waga Mooses Moora ehk Ätiopia maalt.

28. Augustil.

Waga Moosese elulugudest õpime meie tundma, kui armuline Issand on. Tema oli esite mõrtsukas, aga pärast läks Skiti kõrbe elama ning sai kuulsaks oma waga elu poolest. Pattu tehes, taganeb inimene Jumalast ära; aga kui ta pattu kahetseb ja jälle Tema poole pöörduda igatsema hakkab, siis annab armuline taewa Issa teda tuetama, tuleb oma wäega tema nõbrussele appi ning teeb armu uksed temale heldeste lahti.

Neljandamal aastajal elas Egiptuse maal üks mõrtsukas, nimega Mooses, kes oma hirmsate tegudega kõikide peale kartuse tõi. Tema oli Ätiopia ehk Moora maalt pärit. Omas noores põlmes oli ta ühe suurtsugu inimese ori, kes teda tema pahade tegude pärast omast majast ära ajas. Mooses ei tahtnud auusal kombel omale peatoidust muretsema ning heitis ühe mõrsukate seltsi liikmeks. Tema oli üks wäga suur ja tugew, wahwa ning julge mees, seepärast hakkaswad mõrtsukad warsti teda auustama ning tegiwad teda oma ülemaks. Tema ei teadnud ei hirmust ega armuheitmisest, ning oli walmis kõik tegema, et oma wihamehete kätte maksta, ehk oma kurja nõuu täita. Sutustasse, et ükskord tahtnud ta ühe wäese karjatsela kätte tasuda see eest, et selle

Karjatse koerad olla ükskord tema kallale tulnud ning
 pole teda lastnud tema kurja nõuu korda saata.
 Kui ta kuulda sai, et see karjane oma karjaga teisel
 pool Niiluse jõge oli, wöttis ta nõuuks teda ära
 tappa; aga Niilus oli see kord oma mee kaugele
 üle kallaste ajanud, ning tema laijus oli ligi kuus-
 tuhat samm. Aga ka see ei pidanud Mooset tema
 kurjas nõuus kinni. Tema wöttis riided oma ümbert
 ära, sidus naad pea ümber, wöttis mõega hammaste
 wahel ning ujus üle jõe. Tema ei saanud mitte
 karjast kätte, kes, teda nähes, ära oli põgenenud;
 peepärast tappis ta oma wiha sees kõik paremad
 lambad ära, pärast sidus neist neli tükki kofku ning
 wendega ujus jälle üle jõe tagasi.

Kruua aega tegi ta oma kurja tööd ning tõi
 suure hirmu selle maa nurga elanikkude peale. Aga
 Moosand, kes mitte patuse hukatust ei taha, leidis
 oma armsas wõimaliku olemat ka teda meele-
 karandamise poole pöördä. Korräga tuliwad kõik
 tema kurjad teud tema filmade ette ning tema
 südames tõusis kahetsimine nende pärast. Tema
 wöttis oma seltsimehed maha ning, kahetsimise filma-
 risaraid waladas, põgenes ühte floostriisse; seal
 tunnistas ta kõikide kuuldes omad patud ülesse
 ning palus floostri wendi ennast munkade sekka
 wõtta. Kruua aega tõrkusiwad nemad wastu, sest
 teadsiwad, mis inimene tema oli. Aga Mooses ei
 wäinud mitte floostri wärawate juurest ära, waid
 ütles nuttis seal ja palus haledaste Jumalat. Wiimaks
 floostri ülem, nähes, et ta ilma kawaluseta oma
 pattu kahetseda tahab, wöttis teda wastu ja pani
 tema peale ühe raske harjutuse, et tema sõnakuulmist

katfuda. Mooses oli sell ajal ligi kolmkümmend aastat wana. Tema andis ennast täieste selle munga meelewalla alla, kelle hooleks tema sai ustud. Tema sõi ükspäinis leiba ja jõi wet, palus ööd otša Sumalat, täitis alandlikult ja wastu tõrkumata kõik, mis teda kästi, ning ühtepuhku walas filmawet oma endise kurja elu pärast.

Mõne aja pärast, andis kloostri ülem temale luba isepäinis, ühes kellias, Skiti kõrbes, elada. Seal tuliwad ükskord neli mõrtsukat tema peale. Mooses sidus nende käed finni, tõi neid igumeni juure ning ütles temale: „need neli mõrtsukat tuliwad minu kallale; mina sidusin nende käed finni, waga neid nuhelda ei ole mitte minu asi, ütle, mis nendega teha?“

— Lase naad lahti, kostis igumen; — meil ei sünni kedagi tappa.

Mõrtsukad paniwad seda wäga imeks, et nende peale sai armu heidetud; ning kui naad teada saiwad, et see nende siduja kuulus Mooses oli, siis saiwad nende südamed haledust täis; naad kahetsesiwad oma pattu, jätsiwad rööwimise maha ning heitsiwad selle kloostri munkadeks.

Õjimesed kõrbe elu aastad oliwad Moosele wäga raske. Temal tuli ühtepuhku kange seestpidist wõitlemist wõidelda. Endine waba elu patu sees tuli sagedaste tema filmade ette ning segas tema meelt; sagedaste tuli temale kange imu kõrbest ära põgeneda ning jälle endist elu elama hakata. Ta langes siis põlwile maha ning palus filmaweega õsrandat, et Ta temale oma abi läkitaks. „Ära ole nukker,“ ütles temale üks kõrbeelanikkudest, „sinu

patu elu jättisid ei ole veel sinu seeft ära kadunud." Ja Mooses hakkas veel kangemine paastuma; seisis terve päeva palvel. Aga mõni kord waewastivad teda endise elu mälestused ka uneski. Siis wõttis ta nõuiks alatise waewanägemise ja palwega une vastu wõitlema hakata; terwed ööd palus ta Jumalat, käis kõrbe elanikkude kelliad läbi ning kandis neile laugelt wet. Pärast mittu rasket kiusatuse ja wõitlemise aastat, läkkitas Issand selle wõitlejale wiimaks natukene südame rahu. Kõigest südamest tänas ta Jumalat selle armu eest; ta hakkas palwes ikka rohkem tröösti ja wäge leidma, alandlikult oma nõdrust tundes. Tema mõistis nüüd, et ainus Jumal on oma armu läbi teda meeleparandamisele ja patuhätssemisele kutsunud.

Ükskord küsis üks munga wend tema käest: „kes on inimese abimees kõiges tema waewanägemises?“

— Ainus Jumal on see Abimees, kostis Mooses. „Jumal on meile warjupaigaks ja tugewuseks; Ta annab ennast küll leida kui Abimees kõiges ahastuses.“ (Paul 46, 2).

— Kui nõnda, mis tarwis on siis paastud ja walwamised? küsis munk.

— See talitseb ja alandab meie südant, kostis Mooses; seft kirjutud on: „waata mo wiletsust (alandust) ja waewa ja anna andeks kõik mo patud.“ (Paul 25, 18). Kui süda seda wilja kannab, siis näitab Issand temale oma armu.

Wiimaks sai Mooses väga kuuljaks oma püha elu poolest. Ükskord tuli sealt maawalitseja umbes

felle tarwis Skiti kõrbe, et seda ümberpöörnud mõrtsukad näha saada. Kui Mooses sellest teada sai, siis läks ta oma kellast ära ning tahtis kõrwale ära põgeneda. Aga tee peal tuli maawalitseja tema wastu ning küsis temalt: „kus on sinu waga isa Moosese kellia?“

— Mis full temaga asja on? ütles Mooses; tema on üks kõlwatu ja rumal inimene.

Maawalitseja pani neid sõnu väga imeks, ning kui ta kiriku läks, jutustas sellest ka munkadele, mis tema Mooseseft oli kuulnud. Mungad, kes Moosest väga auustasiwad, said selle üle pahaseks ning küsisiwad maawalitseja käest: „mida nägu see munk oli, kes sinu wastu tuli?“

— Suur pitt mees, musta näuga ning wanas tikkend riides, kostis maawalitseja.

— Siis oli see Mooses ise, ütlesiwad mungad; — tema ei jalli seda, et inimesed teda auustasiwad ning kiidaksid.

Sell ajal, kui Skiti mungad Moosese kassinat ja püha elu imeks paniwad, elas ta ikka suures alanduses, leinas oma pattude pärast ning ei arwanud ennast Jumala armu wäert olemat. Tema sai preestriks pühitsetud. Kui ülempiiskop teda kõige alamasse kirikuteenri ametisse pühitses ning walge riide tema selga pani, siis ütles ta tema wastu: „waata Mooses, nüüd oled sa üleüldse walgeks saanud.“

— Auustatud waimulik walitseja, kostis Mooses alandlikult, — wäljaspoolt olen mina tõeste niid walge; annaks Jumal, et ma ka seespidi niisama walgune oleksin.

Biiskop tahtis teda katsuda ning andis kiriku-
 teenritele käsu, et naad teda altarist wälja ajakiwad.
 Mooses wõttis selle kurwastuse alandlikult vastu
 ning läks waturäekimata wälja.

Issand jagas waga Moosesele rohkesti oma armu
 uskust, ning suur hull jüngrid kogus tema ümber.
 Mõistmata õpetas tema neid ning kõigeenamast püüdis
 nende sees alandust ning ligemiste armastust sigitada.
 Tema ütles neile: „Kõige esmalt katsuge, et teie
 ligemist hukka ei mõista. Kes oma patu koormat
 ei tunne, see ei waata mitte ligemise pattude peale.
 Ära tee kellelegi kurja ning ära mõtle kellegi vastu
 kurja omas südames; ära wihta seda inimest, kes
 paha teeb, ära tee sellega sõbrust, kes oma ligemisele
 teeb paha teha; ning ära ole rõõmus sellega, kes
 teie ligemisele kurja teeb; ära mõista kedagi hukka, waid
 mõistate: Jumal teab iga inimest. Ära heida keelepõksja
 sõnuusse ja ärge tehku tema kurjad sõnad sulle rõõmu
 põhjaks meelehead; aga ära wihta ka mitte seda inimest,
 kes ligemist laimab. Waatke mis tähendab see kirja
 sõna: „ä r g e m õ i s t k e k o h u t, e t t e i e p e a l e
 k o h u t e i m õ i s t e t a.“ Ära pea wiha kellegiga
 ning ära püüa wiha omas südames kosutada. Sina
 ära pea ka seda inimest wihtama, kes oma ligemise
 vastu waenu peab. Kui sa seda teed, siis leiad sa
 kahju.“

Mooses ka ise täitis seda, mis ta õpetas. Alati
 oma pattu tundes, ei mõistnud ta kedagi hukka, ning
 palaw armastus ligemiste vastu juhtis kõiki tema
 tegusid. Rahkete ja auupaiklikult wõttis ta kõiki
 vastu, kes tema juure tuliwad ning ei wäfind ära
 neile jumalikult asjust kõnelemast. Tema paastus

ise kange, aga mõrastele püüdis head rooga valmistada. Üksford sai Skitis paast seatud, mill ükspäinis kuiva leiba oli luba süia. Sell ajal tulivad mõned mungad Egiptuse maalt Moosese jutule. Neid paremine vastu võtta tahtes, valmistas Mooses leibad ning söi ühes nendega, ning seda armas ta wõnnaliku ja kristliku armastuse teuks. Mõned mungad nähes, et Moosese kelliast suits tõusis, kaebasivad Tema peale kloostri ülema ees, et ta on kätse üle astunud.

„Kui ta laupäeval wendade kous-olekule tuleb, küll ma siis teda noomin,“ kostis kloostri ülem neile. Aga kui Mooses kirjuti tuli, ütles igumen tema vastu: „ija Mooses! sina oled inimese kätse vastu teinud, aga Jumala käsku täitnud.“

Kui Mooses seitsmekümne aastaseks sai, siis näidati temale ette, mill ning misjagune saab tema elu ots olema. Üksford ütles ta oma jüngrite vastu: „põgenege siit wõrjule, sest täna tulewad barbarid meie peale.“

— Aga mispärast siis sina, püha ija, ka meiega põgeneda ei taha? küsivad jüngrid.

— Ei mitte, kostis Mooses; — mina olen liig wana ning minu peal peawad need kirja sõnad täide minema: „k e s m õ e g a w õ t w a d, j a a w a d m õ e g a l ä b i h u k k a.“ (Mat. 26, 52).

— Ka meie ei hakka wõrjule põgenema, waid tahame sinuga surra, ütlesivad jüngrid.

Aga Moosese sundimise järele, pidid naad wiimaks ära põgenema; üksnes seitse jüngrit jäiwad tema juure, et temaga surra. Aga kui barbarid tõeste nende peale tulivad, siis põgenes weel üks jüngr

örbe warjule. Barbarid tapsiwad waga Moosese ning tema kuus jüingrit ära.

Nõnda lahkus waga Mooses fiit elust, kes oma südameliku kahetsemise, palwe, waewanägemise ja ligemise armastuse läbi oma endised patud ära kustutas.

Kuulsa ja auustatud prohwetit, Issanda Gelfäija, ja Ristija Joannese pea maha raijumine.

29. Augustil.

Ristifogudus auustab Ristijat Joannest, kui ühte uurt prohwetit ning pühitseb tema mälestuseks mitu päewa aastas; 24. Junil peab ta auulikult tema sündimise päewa; 7. Januaril, see on päew pärast Issanda ristmise päewa, on ka tema mälestuseks pühitsetud; wiimaks 29. Augustil peetakse tema surma mälestust, mill' uskjad oma auustamise tunnistuseks Joannese wastu, paastuwad.

Kui Ristija Joannes ligi kolmkümmend aastat wana oli, siis läks ta Sumala kaju järele, Suuda maale rahwast Mesia tulemise wastu walmistada. Meile Lunastaja ilmumist ja Sumala riigi ligi tulemist kuulutades, käskis Joannes neid selle suure

rõõmu vastu patukahetsemise ja meelearandamise läbi valmistada. Palju Juuda rahvast tulid Joannese juure, mõtšivad tema käest meelearandamise ristmist vastu, ning mõned hakkšivad teda nõnda auustama, et mõtšivad teda Mesia Enese olevat.

Ka pärast Jeesuse Kristuse ristimist, õpetas Joannes veel ikka rahvast, ning ristis Ninoni ligidal kõiki, kes tema juure tulivad, ja tunnistas ka Kristusest, et Tema on Jumala Poeg, Kes taewast on maha tulnud. Ta ütles Temast: „Tema peab kaswama, aga mina pean wähenema; Kes ülemelt tuleb, See on üle kõikide.“ (Joan. 3. 30—31).

Meelearandamist kuulutades ning ülekohut ja kurjust noomides, ei kartnud Joannes ka siis waljuste tõt rääkida, kui seal juures tagakiusamist ja ka surma karta oli. Kuningas Herodes, jellesama Herodesse poeg, kes Betlema poeglapsed käskis ära tappa, lahutas ennast oma naesega ära ning mõttis oma wenna naese, Herodia, omale. Aga et see Moosese käsjuõpetuse läbi oli ära keeldud, seepärast ütles Joannes kunninga vastu: „sull ep ole luba oma wenna naest enesele pidada,“ Herodes sai wihaseks ning käskis Joannese wangitorni heita. Aga Herodia oli veel rohkem, kui kuningas, Joannese peale wihane ning ihaldas tema surma. Aga Herodes kartis Joannest surmada, sest teadis, et ta üks auus ja õiglane mees oli, keda kõik rahwas auustas ja prohmetiks pidas.

Mitte kaua pärast Joannese wangitorni heitmist, pidas Herodes oma sündimise pääwa ja tegi Kalilea

suurte-isandatele ja ülematele suure pidu. Selle pidu peal tantsis Herodia tüttar ning oli nõnda Herodesse meelepärast, et ta oma kuninga seisuse ära unustas ning temale wandeega tootas kõik anda, kas ka poole kuningriiki, kui tüttarlaps seda aga tahaks. Aga tema ei teadnud, mis ta pidi kuningalt paluma, ning ütles sellele asja pärast ema käest nõuu; ema käskis teda Kristija Joannese pead paluda. Tüttarlaps läks kuninga ette ning ütles temale: „mina tahan, et sa annulle sedamaid waagna peal annad Kristija Joannese pead.“ Herodes sai väga kurwaks, aga oma wande pärast ei wõinud mitte wastu panna, saatis sõjamehe wangitorni ja käskis Joannese pea otjast ära rajuda. Toodi suure prohveti pea waagna peal kantselise kätte; neitsikene andis selle oma ema kätte, kes oma wiha sees Joannese keele nõelaga ära pistis.

Joannese jüngrid matsiwad Sebastia linna oma peetaja ihu maha, aga tema pea peitis Herodia Herodesse lossi ära. Wist Herodesse jüda waewas teda selle kurjateu pärast; sest kui ta neist imetegudest kuulis, mis Issand tegi, siis ütles ta: „Kristija Joannes on surinust üles tõusnud, ja seepärast teeb ta seda see suur wägi, mis tema sees on.“ Mõned ütlesiwad; „Tema on Elias;“ aga teised jälle „Tema on üks neist prohwetitest.“ Aga Herodes ikka ütles: „See sinane on Joannes, kelle pea ma olen otjast ära rajunud; seesama on surinust üles tõusnud.“ Suured wiletsused tuliwad Herodesse peale: Arabia kuningas Aretas, tema esimese naese isa, pillas tema sõjawäed laiale; tema ise sai, Rooma keisri käsu järelle, wangi põlwe saadetud; ning kõik need hädad,

nagu Juuda rahvas arvasiwad, tuliwad Herodesse peale suure Prohmeti Joannese tapmise pärast.

Herodesse majawalitseja Rufa naene leidis pärast Joannese pea ülesse, ning, et teda teutamise eest hoida, mattis Olimäele maha. See oli üks nende naeste feast, kes Issanda eluajal Tema järel käiswad ning Teda teeniswad. Sealt (Olimäelt) leidis teda üks püha mees ülesse ning enne oma surma peitis teda jälle ära. Konstantini see Suure ajal sai Joannse pea jälle ülesleitud ning ühe koopa sisse, Emessa linna ligidale wiidud ja seal maha maetud; pärast, wiidendamal aastasajal, sai ta Salkido linna wiidud; sealt wiidi ta Konstantinopoli linna ning wiimaks sealt jälle Romana linna. 24. Webruaril peab Ristifogudus esimese ja teise leidmise, aga 25. Mail kolmandama leidmise mälestust, kui Joannese pea Konstantinopoli wiidud sai.

Reestriliku kannataja Kypriani, Kartago linna piiskopi, elulugud.

31. Augustil.

Rooma riik, kelle käes suurem jagu Euroopa ning Aasia maad oli, lautas oma valitsust ka Ahvrika maal laiale; seal oli temal üks suur tükk maad, mille pealinnaks Kartago oli. Nüüd, meie ajal, on Ahvrika maal pisut ristirahvast; aga teisel ja kolmandamal aastasajal oli seal neid väga palju. Siis elasid seal Aleksandria ja Kartago kogudused väga rikkalikult, ning Ahvrika maa ristirahvas avaldasid oma eluga suurt armastust Issanda seaduse vastu. Palju oli nende seas jumalakartlikeid inimesi, palju õpetatud mehi, kes oma kirjade läbi ristiusu dogmad (õhjusõpetused) ära seletasid ning paganate waleõpetuste ja keelepõksuste vastu wõitlesid; palju kirjutajaid, kes oma elu Jeesuse Kristuse nime pärast ära andsid. Iseäranis tähtjas nende seas on reestriilik kannataja Kyprian, Kartago linna piiskop. Kolmandama aastasaja esimesel poolel oli Tasius Kyprian Kartagos kuulus oma tarkuse poolest. Tema ühendas pagana usku, sai kõrge hariduse ning alles noore eeskirja sees pidas wilosohwia ja kõne kunsti prohweffori ametit. Oma tarkuse ning teaduste läbi oli ta kõige suurem rahwa auustamist ära teeninud ning suure waranduse kogumisele kokku pannud. Tema elas suure külluses, wõimastas toredaid pidusid pidada, kallid riidid kanda

ning üleüldse kõik maailma rõõmu maitsta. Aga kõige see juures, püüdis ta enam puhtamate ja kasiinamate eluviiside järele elada, kui mitmed teised paganad. Aga lühine ja üirikene on maailma rõõm; tema ei või mitte inimese hinge janu kustutada, mis Jumalast igawese rõõmu maitsemise tarwis on loodud; maailma rõõmu maitstes, tunneb hing tusk ja kurbdust ning kipub kõrgemate asjade poole, mis igawesed on. Onnad on need, kes seda kippumist tühja löbustustega ning liia muredega ära ei lammata, waid alati tõe walguft otsiwad. Issand aitab neid ning annab neile tunda, mis see tõsine rõõm ning rahu on. Niisugust armu näitas Issand ka Rüprianile. Ükskord sai Rüprian ühe ristiusu preestriga kokku, kelle nimi oli Tsetsilius, kes temale pagana usu ekstitust näitas ning ära seletas, et Kristus see ainus tee on, mis õnuse sisse wiib.

Rüprian ei wõinud mitte korraga seda ära mõista, mis Tsetsilius temale kuulutas. Kõigerohkem segas tema meelt Kristuse õpetus inimese uuestesündimisest, nagu Tema ütleb: „Kui keegi ei sünni (uueste) weest ja Waimust, siis ei wõi tema mitte Jumala riigi sisse jaada . . . . Mis lihast on sündinud, see on liha, ja mis Waimust on sündinud, see on waim.“ (Joan. 3, 3. 6.) Ka igapähele meie seast näitab niisugune uuestesündimine väga raske ning peaaegu wõimata olewat, sest meie liha tahtmist oleme täitma harjunud; meile näitab wõimata olewat iseennast ära salgada, et üksnes Kristuse pärast elada, ning selles kõigeülemat rõõmu leida. Aga mis inimene ise oma jõuga teha ei jäkfa, seda teeb tema sees püha

Waim, Keda Issand neile annab, kes puhtast südamest Jumala armu ihaldavad. Sedasama tundis omas südames ka Rüprian. Omas kirjas piiskopi Donatusele kirjutas tema pärast: „Minul näitas mõimata olewat talgi seda kätte saada, mis Jumala armu läbi meile tootakse anda, nimelt: et inimene võib uueste sündida, iseennast ära salgada, ning sellesama ihu sisse äädes, hinge ja mõtete poolest uueks inimeseks saada. Oms niisugune täieline ümbermuudmine võimalik? mõtlefin mina. Eks siis endised pahad kombed ja harjumised ikka inimese üle walitsema ei jae? Mina olin siis weel oma eksituste külge seutud, ma ei lootnud oma elu parandata, pahad eluviisid ei näitnud mulle hirmsad olewad, ning mina püüdsin neid pehmitada.“

Uga see hea seeme, mis Rüpriani südamesse sai külmatud, hakkas ometi juurduma ja kasvama; Jumalik valgus hakkas ikka rohkem ja rohkem tema südamesse tungima ning wiimaks mõitis kõik pimeduse peal ära: Rüprian uskus kõigest südamest Issanda seesse ning laskis ennast ristida. Jumala armu läbi valgustud saades, mõistis ta nüüd kõik selgeste ära, mis enne temale arusaamata ja ka weider näitis olewat; ta mõistis, et Jumala Waim inimese südames kõik head sünnitab, seda ümber muudab ja kõiguni uueks teeb. Sellesama Donatusele kirjutab tema: „Ma olen mõistma saanud, et see, mis lihast sündinud ning patu alla heidetud, oli maa pealt — maine, aga et see uus elu püha Waimu sees, on Jumalast . . . Kõik meie wägi on Jumala sees ja tuleb Jumala käest; Tema käest olome meie elu ja wäge saanud. Tema läbi tunneme meie, siin maa

peal elades, tulewat õnnist põlwe ette. Aga hirm walwagu meie südame üle, et Issand, Kes oma armu tulufese meie südamesse on põlema süitanud, ikka tema sisse jääks. Aga seda armu annet ei wõi meie saada muidu, kui puhta armastuse läbi Jeesuse Kristuse wastu ning Tema püha seaduse täitmise läbi. Sumala halastus ärgu sünnitagu meie sees laiskust ja hooletust, mida meie alatine waenlane meie hukatuseks pruukida wõib."

Seft ajast, kui Rüprian oli tõtt tundma saanud, pühandas ta oma elu täieste Sumala teenimisele ning Tema püha seaduse uurimisele, ja hakkas koguni uut elu elama. Tema ei pidanud enam maailma rõõmu ega rikkust miiski, waid jagas suurema jagu omast warandusest waestele. Oma tänu tunnistuseks selle preestri wastu, kes temale oli lunastuse teed näitnud, wõttis ta omale tema nime ning hakkas seft ajast ennast Tastiuseks Tjetiliuseks Rüprianiks nimetama.

Puhtast armastusest Issanda wastu juhatud olles, hakkas Rüprian mõistma, et see kõigeülem seisus, mis inimene wõib kätte saada, on kristlik seisus, seft see teeb teda Sumala lapseks. Seepärast oli tema kõigeülem püüdmine — selle seisuse wäerilist elu elada, ning selle asja pärast palus tema ka alati Sumalat. Tema kirjutab:

"Kes üle sellesinatse elu on, see ei wõi fiis enam tema käest midagi ihaldada, ega nõuda." Aga alandlikult tunnistades, et kõik head asjad tulewad ainu Sumala käest, kirjutab tema edasi: „Otskui päike iseenesest paistab, jõgi iseenesest jookseb, wihm iseenesest sadab, nõndasama teeb ka taewa armu Waim

iseenesest oma tööd. Niipea, kui hing, taewa poole maadates, oma Loojat tundma saab, hakkab ta warsti jaks saama, milleks ta iseennast peab. Tema on ülem kui taewas ning kõik maapealne suurus. Aga sina, kelle külge juba taewa sõjamehe pitsari märk on pandud, kes Jumala armu sõjariistadega ehitud oled, katsu selle seisuse seadused kindlaste pidada ning püha tegudes edeneda. Palwe ning lugemine olgu sinu kõigeülem ja alatine töö; siis saad sa wahest Jumalaga kõnelema ning wahest jälle saab Jumal sinuga kõnelema. Tema juhatagu sind oma käskude täitmises; Tema walitsegu sinu üle. Keda Tema rikkaks teeb, seda ei wõi keegi waeseks teha. See ei wõi mitte waene olla, kelle süda taewa annetega täidetud on. Kullaga kaetud wõlwitud seinad ja uhked marmorist losfid näitwad sulle kehwad olewad niipea, kui sa ära mõistad, et kõigeesite peab inimene iseennast ilustama; et kõigekallim on sulle see koda, kus Issand, otsekui templis elab, kuhu püha Waim on enesele kindla eluaseme teinud: Meie peame seda koda laitmata elu ehtedega kaunistama ning tõe walgusega walgustama. Si saa see koda wanaduse pärast maha langema: ei tema ilu hiilgamine kustuma. Kõik see wõib üksnes parema järje peale saada ihu ülestõusmise ajal."

Pühikese aja pärast hakkaswad kõik ristiinimesed Rüpriani, tema suure tarkuse ja waga elu pärast, wäga auustama ning pärast piiskopi Donatuse surma tuliwad tema juure ja palusiwad teda piiskopi ameti oma kätte wõtta. Rüprian ei arwanud ennast sõblliku ning küllalt osawa olevat Jumala Koguduse üle walitseda, ning seepärast tõrkus ta kaua aega

wastu; aga ristirahwas tuliwad tema maja ümber ning kisendasiwad: „kui meie Küpriani ei saa, siis teist meie ei taha.“ Wiimaks pidi ta järele andma ning piiskopi ameti, mis temale tungiwalt pakuti, wastu wõtma. See sündis 248. aastal, kaks aastat, pärast tema ristmist.

Küprian hakkas suure hoolega Roguduse asju toimetama ning sai warsti kõige ristirahwa seas wäga kuulsaks meheks oma suure tarkuse ning püha elu poolest. Sell ajal oli ristirahwal kaunis rahuline elu; juba mitu aastat ei olnud kanget tagakiusamist; ning ehk küll Rooma keisrite käsud ristirahwa wastu mitte ära kautud ei saanud, aga neid ei täidetud mitte nii suure hoolega, iseäranis Ahwrika maal, kõige rohkem sellepärast, et selleaegne keiser Wilippus ristirahwa wastu kaunis armuline oli. Sell ajal hakkasiwad mitmed pahad kombed ristirahwa seas Ahwrika maal siginema. Rahu sees elades, jäiwad nemad oma usu wastu külmaks. Enne, kui paganad neid tagakiusasiwad ja wihkasiwad, oliwad nemad otseskui üks iseäraline rahwa selts, kes oma seaduses kindel oli, ning temast üksnes tröösti ja ja tuetust leidis; aga nüüd hakkasiwad naad paganatega sõbrust pidama, nendega abielusse heitma ning aegamööda ka nende kombede järele elama. Ristirahwas käisiwad paganate näitemängudel ja pidudel; nende naesed tegiwad wärwiga oma paled punaseks ning kandsiwad kallid ehteid. Endise armastuse asemel Kristuse seaduse wastu, hakkasiwad naad maailma rõõmu, rikkust ja lõbusat elu armastama; wennalik armastus, mis neid enne ühendas, angus ära; keegi ei tahtnud waesid aidata. See kõik tegi Küprianile

juurt südame walu, ning tema püidis sõna ja teuga ristirahvast parema elule äratada, seletas neile kristliku seisuse kohusid, näitas neile jeda eesmärki, mille poole nemad peawad tõttama.

Sell ajal, kui Rüprian nii suure hoolega püidis ristirahvast endise wagaduse poole pöördma, oli üks raske katsumine nende peale tulemas. Deetsius astus Rooma auujärje peale ning andis warsti käsu wälja, ristirahvast kangeste tagakiusada; sest ta arwas neid riigi waenlased olewad, kelle süü pärast mitmed wiletsused oliwad rahwa peale tulnud. Roomas sai piiskop Wabian martri surma, ning kuusteistkümmend kuud ei olnud, tagakiusamise pärast, wõimalik, tema asemele teist piiskoppi walitseda. Rooma kirikuteenrid, kes oma piiskopist oliwad ilma jäenud, palusiwad oma koguduse toimetustes sagedaste Rüpriani käest nõuu, sest kõik ristikogudus pidas temast, tema püha elu ja kõrge tarkuse pärast suurt lugu. Kui Rooma niisamma ka Kartago kogudused palusiwad Rüpriani mõneks ajaks tagakiusamise eest warjule minna, et oma elu alal hoida, mis sell ajal Ristikogudusele wäga tarwis oli. Ka Rüprian isegi ei arwanud õige olewat oma elu äparduste alla heita, kui ta jeda wõis alal hoida, ilma Jumala käsu ülestumisetä. Seepärast wõttis ta nõuiks ära põgeneda, lootes, et tema põgenemise pärast tagakiusamine ära waitib, mis kõigeenamast koguduse wanemate wastu oli pöördud. Paganad ihaldasiwad kõigerohkem Rüpriani surma, sest et teda ristirahwa peaks ja juhatajaks pidasiwad. Nemad arwasiwad, et tema surma läbi andwad naad Ristikogudusele ühe wäga mõnusa hoobi, ning seepärast otsisiwad naad teda kangeste taga.

Aga tagakiusamine Kartagos ei waitunud mitte Rüpriani põgenemise pärast ära. Müid tuli ilmsiks, et maailma armastus oli armastuse Jumala vastu ristirahwa südamest peaaegu hoopis wälja ajanud. Ristirahwas tuliwad hulga kaupa, ka ilma sundimata, pagana jumalatele ohwerdama. Mõned, kes ohwerdada ei tahtnud, ostsiwad omale pagana ülemate käest kirjalikud tunnistused, et nad olla selle pagana kombe täitnud, ning niisuguse pettuse läbi jõudsiwad oma elu ning warandust alal hoida. Usust taganejaid oli nõnda palju, et kohtumõistjad ei jõudnud nende tunnistusi taganemisest vastu wõtta ning pidiwad neid teiseks pääwaks jätma. Need sõnumed ulatafiwad ka Rüpriani kõrwa ning tegiwad temale suurt südame walu. Tal oli wist müid kahju, et ta Kartagost oli ära põgenenud, kus ta selle raske kiusatuse ajal oleks wõinud ristirahwast uskus kinnitada; aga senna tagasi minna oli tal wõimata, ning ta wõis üksnes oma pelgupaigast Ristikoguduse lugusid tähele panna ning ristirahwale kirjalikult maenitsusi saata. Tema kirjadest, mis meie ajani on alal jäenud, paistab tema palaw armastus ligemiste vastu, tema isalik hoolekandmine oma waimuliku karja eest ning suur tarkus. Tema annab ristirahwale nõuu, palwe läbi ennast raske wiletsuse sees tuetada, palub preestrid nõbrade ja wäetimate eest hoolt kanda, nende südame seisust tähele panna, neid, kes langenud, jälle üles aidata; käsib kõik oma järeljäenud waranduse waeste kasuks pruukida, et puudus neid ei sunniks paganate poole heitma. Tema käsib ka martrite surma pääwad üleskirjutada, et pärast wõimalik oleks iga aasta neil päiwil nende mälestust pidada. Tema awaldad

oma rõõmu nende pärast, kes mitte pole kartnud
 piinajate ees Jeesust Kristust tunnistada, aga näitab
 ka oma kartust, et naad oma kannatamise pärast
 muurustellema ei hakka, ning seepärast maenitseb
 ka neid alandlikud olla. „Olgu nemad alandlikud
 ja tasased, kirjutab tema, ning näitku need, kes
 wahwaste on oma usku tunnistanud, head eesmärki
 ka pärast oma eluga. Rõigeraskem katsumine on
 peal ees. Isfand ütles: „kes otsani jääb
 kannatama, see peaseb.“ (Mat. 24, 13).
 Näidku nemad Jeesuse Kristuse kannatused olla, kes
 nimelt enne oma kannatamist, suurt alanduse ees-
 märki näitas, oma jüngerite jalad pestes . . . . Rõige-
 lohkem nüüd, kui ialgi peawad nemad kartma, et naad
 waenlase võrku ei lange; sest kõigeennemine tikub
 tema mägewate kallale, kes oma kindluse läbi teda
 läbi sisse on saatnud.“

Ring tõeste, Rüpriani kartus ei olnud mitte ilma-
 põhjata. Kartago kogudusel tuli palju häda kannatada,
 mitte ükspäinis usust ärataganajate nõdrusest, waid
 ka nende ristiinimeste kõrkusest ja hooplemisest, kes
 tagakiusamise ajal olivad wahwaste oma usku
 tunnistanud, ning sellepärast usutunnistajateks
 hüiti. Mõned nende seast oma teu pärast suurustelles
 ning mõteldes, et naad juba kõik olivad teinud, mis
 nende käest nõutakse, ei pidanud enam Kristikoguduse
 peadmisi miski, hakkasiwad laidu wäert elu elama
 ning enestele niisugusid õigusid kiskuma, mis nende
 pärast ei olnud. Mõnda, näituseks, hakkasiwad nemad
 oma nimel nende usust taganajatele, kes jälle Koguduse
 liikmiks tahtsiwad heita, andeksandmise kirju wälja
 andma. Aga koguduses oli juba wanast ajast

see seadus, et neid inimesi, kes olivad rasket pattu teinud, ei olnud luba uskjate selle vastu võtta enne, kui naad täielikku kahetsemist ei olnud toonud. Aga enne kui neid vastu võeti, pandi neid üheks aastaks, aga kui suur süü oli, ka kolmeks aastaks läbikatsumise alla. Nüüd sai see seadus kergemeelsel kombel rikutud, ning taganejad said ilma mingisuguse läbikatsumiseta jälle Jumala Kogudusesse vastu võetud. See seaduse rikkumine tegi Rooma ja Kartago kogudustes suuri segadusi; selle asja pärast sündis koguduses ka lahkumine (расколъ), millest suured tülid ja vaidlemised tõusivad. Üks Rooma preester, nimega Novatian, hakkas õpetama, et need, kes Jumalast on ära taganenud, ei või enam ialgi Kogudusesse vastu võetud saada; et mingisugune kahetsimine ei või enam nende paha tegu ära kustutada. Tema nõuusse heitis üks Kartago preester, nimega Novatus, kes oma nurjatuma elu poolest tuttav oli; ning nemad mõlemad hakkasid seda waleõpetust kuulutama, mis patuste vastu käsis armuheitmata olla. Nemad tegivad suured talistused ette, et üks waga mees, nimega Kornelius, mitte Rooma piiskopiks walitsetud ei saanud, ning wiimaks lahkusivad koguni Ristikogudusest ära. See waleõpetus lautas ennast jõubaste laiale ning sai Novatianide waleõpetuseks nimetud. Novatianid mõtlesivad ühe koguduse asutada, selle liikmeteks üksnes täieste wagad mõisid saada, andsivad palju wäga kangeid seadmisi wälja ning langesivad wiimaks nii suure tõrkuse sisse, et üksnes ennast puhtaks pidasivad, aga teisi inimesi wihkasivad.

Püha Kyprian mõistis oma kirjades Nowatianide waleõpetuse hukka ning andis nõuu, et usust taganejate wastu ei pea ülelia pehme olema ning neid kahetsemata wastu wõtma, aga seal juures keelas ta nende wastu ka ülelia wali olemast, mis Ewangeliumi õpetusega mitte kokku ei sünni. Tema kirjutab: „Wõtkem kõikide eest paluda; palugem nende eest, kes langenud, et Issand neid jälle üles aitaks, palugem ka õiglaste eest, et Tema neid tuetaks.“

Pärast kahe aastast reisimist, tuli püha Kyprian jälle Kartago linna tagasi; see oli pärast Detfiuse surma. Tema tulemine oli Rogudusele väga tarwis, sest sell ajal tõusis palju waidlemisi, mis rahwa seas segadusi sünnitasiwad. Kyprian kutsus warsti kohaliku siinodi kokku ning püidis segadused ära lõpetada ja jälle rahu ning ühendust Roguduses asutada.

Mõne aja pärast hakkas keiser Gallus, Detfiuse troonipärija, jälle ristirahwast tagasiusama. Sell korral wõttis Kyprian nõuuks Kartagosse jääda; hirmsat wiletsust oodates, püidis ta ristirahwast selle wastu walmistada, käs kis neid oma kohut kindlaste täita, wäsimata palwet teha ning wennalikus armastuses elada. Tema kirjutab:

„Ma palun teid, walmistage ennast selle ees seiswa wõitlemise wastu walwamise, paastu ja palmega. Meed on meie taewalikud sõjariistad, meie mõel, meie wägi. Tuletagem üksteist oma palmete sees meele, olgem ühes meeles ja ühes nõuus. Wõtkem üksteist aidata isekeskise armastuse sees, ning kui keegi meie seast siit elust lah kub, siis är gu lõpku meie isekeskine armastus Kristuse sees sellepärast

mitte ära ning ärge jätke palwet maha wendade ja
 dede eest taewa Issa poole."

Tema maenitses ristirahwast, et naad ei pea
 mitte piinamisi kartma, ega ka üksikut elu koledates
 kõrbedes raskets panema, kui tagakiusamine neid
 senna põgenema ajab, ehk neid senna wangi põlwe
 madetakse. „Inimene ei ole mitte üksi, kirjutab
 tema, — kui Issand temaga on; tema ei ole mitte
 Tema Jumalata, kui tema südames puhas Jumala
 tempel on. Issand waatab wõitlemise peale; Tema
 waimustab oma sõjamehi; Tema, Kes meie eest on
 surma ära wõitnud, annab ka meile wõitu waenlaste üle."

„Kas wõib ristiinimene piinamisi karta, kui meie
 Issand kõigeesite neid on kannatanud. Seda ei wõi
 olla, et meie oma eneste pattude pärast ei taha
 kannatada, kui Tema, see ilmapatuta, meie eest
 on kannatanud. Jumala Poeg kannatas, et meid
 Jumala lasteks teha, kuidas siis inimeste lapsed ei
 pea kannatama, et Jumala lapsiks jääda?"

Uga jellkorral oli wiletsuse kartus ilmaasjata.
 Ristirahwast kiusati küll mitmes Rooma riigi nurgas
 kangeste taga, aga Ahwrika maa jäeti peaaegu
 koguni rahule. Uga selle asemel tuli üks teine häda
 Ahwrika maa ristirahwa peale, see oli kange ning
 külgehakkaja katku töbi; mitu tuhat inimest suri iga
 päaw ära; ning ahastus oli nii suur, et haiged
 koguni järeelwaatamata ja abita jäeti, ning keegi ei
 julgenud furnute külge puutuda, kartes, et töbi külge
 hakkab. Siin tuli warsti awalikuks, kui väga kõrge
 ristiusu õpetus on. Püha Küprian kogus risti-
 rahwa kokku, tuletas nende meele, et Issand käskis
 igemisi armastada, heaga kurja tasuda; näitas

Jeesuse Kristuse peale, Kes risti peal oma waenlaste eest Taewa Isat palus. Tema sõnad mõjusivad nõnda wägewaste ristirahwa südamesse, et naad haigete talitamise ja furnute matmise oma hooleks wõtsiwad. Rikkad ja waesed, kirikuteenrid ja ilmlikud inimesed, kõik püüdsiwad sellest heast teust osa wõtta; mõned talitasiwad haigid, mõned aitasiwad neid oma warandusega, mõned wõtsiwad hädalisi oma majadesse; usutunnistajad, keda paganad hiljaaegu oliwad piinanud, ei hoolinud nüüd omast elust ning püüdsiwad oma waenlasti aidata. Niisugune iseene ürasalgamine ning armastus ligemiste wastu, mis ristirahwas nüüd ülesnäitsiwad, oliwad paganatele wäga ime näha, ning mitmed nende seast hakkasiwad tõt tundma ja pöörsiwad õige Jumala poole. Püha Kyprian wõttis oma waimuliku laste waewanagemisest tugewaste osa ning finnitask ja tuetas ristirahwast oma eesmärgi ning wägewa sõnaga. Omas raamatus „katku surmast“, mis ta sell ajal kirjutas, püiab ta nende mõtted tulewa igawese elu poole pöörda, seletab, et maapealne elu on üirikene ja tühine, ning räägib ka sest igawesest auust, mis ristirahwale on tootatud. Tema kirjutab:

„Taewa riik hakkab, mo wennad, ligi jõudma; igawene tasumine, õnsuse rööm, lõpmata hõiskamine, kautud paradisk, waat, mis meie päranduseks saab antud, kui see maapealne elu mööda läheb. Iga wene taewa auu tuleb siis meile selle tühise maapealse röömu asemele; onsk siis nüüd aeg kurta ja karta?“ . . .

„Meie kindel rahu, meie tõsine hingamine, meie warjupaik on igawene elu. Siin elusk peame meie latti waimuliku waenlastega wõitlema; niipea kui

meie ühe patu oleme ära mõitnud, tõuseb teine meie vastu; igal pool meie ümber on kiusatused, millega meie peame mõitlema. Niisuguste hädade sees elades, peab meil tõeste rõõm olema, kui meid Issanda juure kutsutakse. Mis ütleb meile Kristus Jse? — „Teie peate nutma ja uluma, aga maailm on rõõmus; teid peab kurvas-
tatama, aga teie kurvastus peab rõõmuks minema.“ (Joan. 16, 20). Kes on see, kes ei tahaks kurbdusest lahti saada? kes ei ihalda rõõmu maitsta? Aga kui meie teame, et Kristust näha saada üks suur rõõm on, ning et ükski meie rõõm ei või täielik olla enne, kui meie seda näha ei saa, et ole siis see üks suur rumalus, selleksinatse maailma kurbdust ja häda armastada ning mitte pitkifilmi seda rõõmu ihaldada, millel otja ei saa olema. Tuletagem meele, et meie siin ilmas, otsekui teekäijad elame. Et iga teekäija ikka oma isamaale ei ihalda?”

Aga niipea kui katk lõppis, pidivad Kartago ristirahvas oma kaastundmist oma usuwendade vastu üles näitma, kes nende ligibal, Numidia maal, elasivad. Barbarid tulivad Numidia maa peale ning wiisivad palju ristirahvast wangi. Numidia piiskopid andsivad sellest warsti püha Rüprianile teada, temalt abi paludes. Rüprian ja kõik Kartago ristirahvas mõtsivad oma usuwendade kurbdusest südame-
likult osa ning saatsivad neile tugewaste raha, wangide wäljaostmise tarwis. Rüpriani kirjas, mis ta neile saatis, paistab tuline armastus, mis siis usumendi ühendas ning mis neid ikka peab ühendama. Tema kirjutas:

„Kes on see, kes oma wenna kurbduft oma enese kurbduseks ei arwa? Apostel Paulus ütleb: „kui üks liige kannatab, siis kannatawad ka kõik liikmed, ja kui üht liiget auustakse, siis on kõik liikmed ka rõõmsad.“ (1 Kor. 12. 26). Nõnda on siis wendade wangi põli meie wangipõli, nende häda — meie häda, sest meie oleme kõik üks ihu. Mitte üks-päinis meie südame haledus, waid ka seadus käsib wennad wangist wälja osta; sest Kristus elab meie wendade sees, kes wangis on.“

Keisri Waleriani walitsuse hakatusel oli ristirahwal kuus aastat rahuline elu. Selle aja sees toimetas püha Kyprian hoolega Koguduse asju, kutsus mõne waidlemise asja seletuseks sinobid Kartago linna kofku, oli ühtepuhku Rooma ning teiste kogudustega kirjalikus läbirääkimises ning iseäranis püüdis usuõpetuse puhtust ja ühendust kinni pidada. Selle suure tarjatse juhatusel hakkaswad Kartago ristirahwas jälle häis tegudes ning wagaduses edenema; ning kui jälle tagakiusamine tõusis, siis läksiwad naad tema wastu mitte enam endise argusega, waid kui kindlad ja wahwad Kristuse sõjamehed. Selle tagakiusamise tõstis keisri Waleriani sõber, Matrin, keisrit ristirahwa wastu kihutades.

Niipea kui keisri käsk ristirahwa wastu Kartago linna tuli, kutsus maawalitseja Kypriani enese ette ning ütles tema wastu: „meie keisrid, Walerian ja Gallien käsiwad kõiki oma alamaid jumalaid kumardada; kes seda käsku ei täida, saawad mõega tetera läbi ära hukatud. Seepärast annan ma sulle Endouu kuningate käsku täita.“

— Mina olen ristiniimene ja tunnen ühte ainuist Jumalat, seda maailma Loojat, kostis Rüprian rahulikkult. — Seda Jumalat teenime meie; Teda palume meie alati kõikide inimeste eest ning ka keisri enese eest.

— Sina pead, kui üks kurjategia ära hukatud saama, kui sa omas uskumises kangeks jäed, ütles maawalitseja.

— See uskumine, mis Jumala kartuse peal on põhjendud, on hea, kostis Rüprian, — ning seda ei ole hea inimene mitte maha jätma. Maawalitseja ähwardas teda isamaalt ära wangi põlwe saata, aga püha piiskop kostis:

— Kelle südamel Jumal on, seda ei wõi mitte isamaalt ära saata, sest Issanda pärast on maa ja tema täius.

Siis hakkas maawalitseja nõudma, et Rüprian ristiusu preestrite nimed üles annaks; aga tema ei lubanud seda mitte teha.

— Mind on kästud ristirahwale kuulutada, ütles maawalitseja, et nendel ei ole mitte luba kous käija palwet tegemas. Kes seda käsku ei kuule, saab surma huktluse alla antud.

Maawalitseja saatis teda wangi põlwe ühte mereäärseesse linna, mille nimi oli Kurubit. Maawalitseja ei pruukinud kõwemad nõuused Rüpriani wastu wist sellepärast, et temast suurt lugu ka paganate seas peeti. Aga teisi ristiniimesi piinati ja tapeti hirmsal kombel. Püha Rüprian ning ristirahwas kirjutasiwad ühtepuhku teine teisele wastastikku kirju ning mõned nende seast käiswad ka salaja teda vaatamas. Aga Rüprian ise hakkas ennast martriliku surma wastu walmistama, sest umbes jellsamal pääwal,

kui ta Kurubiti linna jõudis, andis Issand temale nägemises teada, et ta just aasta pärast peab oma elu usu eest ära andma.

258. aastal sai püha Rüprian Kurubiti linnast ära kutsutud ning ühte mõisa, mis Kartago ligidal oli, elama saadetud. Sealt vaatas ta koguduse asjade järele ning maenitses ristirahvast kindlad ja mahvad olla. Roomast, kus tagasiuudamine ikka kängemaks läks, sai tema ühtepuhku sõnumid, mis ta ka teiste piiskoppidele kuulutas, „et kõik oleksivad surma, ehk veel rohkem suremata põlwe peale mõtelnud,“ nagu ta kirjutas, „ning kindla usuga, rõõmuga ja ilma kartuseta siit elust lahkumist ootanud.“

„Kindla usuga ning rahuliku südamega ootan ma kannatamist, kirjutas tema weel, — alandlikult loodan ma Jumala armu ning abiga igawese elu krooni kätte saada.“

Kartago linnas oodati iga päew, et püha Rüprian saab kohtu ette kutsutud. Mõned linna ülemad, paganad, andsivad temale nõuu warjule minna ning lubasivad ise teda põgeneda aidata. Aga Rüprian ei wõtnud mitte nende hea inimeste nõuu wastu. Mõne aja pärast saatis prokonsul (maawalitseja) Galerius Maksimus sõjamehed tema järele, käskis teda kinni wõtta ning enese ette tuua. Prokonsuli haiguse pärast sai kohtumõistmine teiseks pääwaks jäetud, ning Rüprian pidi selle wõ ühe pagana ülema majas olema. Arwamata hulk rahvast tuli selle maja juure kokku. Riipea, kui linnas teada saadi, et Rüprian oli kinni wõetud, siis ruttasivad kõik ristirahwas ja ka paganad tema juure. Wõ otja kõneles Rüprian oma sõbradega; need ristiinimesed,

es rahwa hulga pärast tупpa, tema juure, ei saanud, väimad õõfeks uulitsa peale, et weel ükskord armast piiskoppi näha saada, kui ta hommiku wälja tuleb. Teisel hommikul kui teda kohtu ette wiidi, läks kõik rahwa hull tema järel.

— Oled sina Tastiус Rüprian, teda kristlased oma piiskopiks nimetawad, küsis maawalitseja.

— Jah, mina olen siit ristirahwa piiskop, kostis tema.

— Meie kuningad käsiwad sind jumalaid sumardada.

— Seda mina mitte ei tee.

— Hoia ennast kimbatusse eest, ütles prokonsul, ning walitse omale seda, mis so rahule parem on.

— Minu rahu ja minu wägi on Issanda Jeesuse Kristuse sees, Rada ma teenin.

— Mull on sinust kahju, ütles prokonsul, — ning mina tahaksin sind surmasti peasta.

— Mina ihaldan oma Jumalat teenida, kostis piiskop, — ning hea meelega Tema juure minna. — Mis on ajalil kurbdus selle igawese auu kõrwas, mis meie näha saame?

Prokonsul sai kanget wiha täis ning ütles: „sina oled ülekohtu sees elanud, ning ühe mäsajate seltsi asutanud, kellel jumalaid ei ole; sina oled ikka jumalate waenlane ja kuninglikkude kaskude wastane olnud; sina oled nende pööraste ja jumalakartmata inimeste isa ning juhataja: sa pead, teistele õpetuseks, surema; sinu surm õpetagu neid oma kohtu täitma. Tastiус Rüprian, kristlaste piiskop, saagu mõegaga surmatud.“

— Tänu olgu Jumalale! hüidis Rüprian. Teda wiidi surma nuhtluse paika, aga rahwa hull läis

tema järel ja hüüdis: „meie tahame ka ühes oma piiskopiga surra!“ Kui Kyprian surma nuhtluse päika sai, siis mõttis ta ise oma pealmise riide ümbert ära, langes põlvile maha, tegi palwet ning õnnistas rahwast, käskis 25 teenari raha timmufale waewa palgaks anda, sidus oma silmad kinni ning kumardas pea timuka mõega alla. See sündis 258. aastal, umbes aasta pärast seda, kui temale nägemises martrilil surm ette kuulutatud sai. Dösel mõtswad ristiniimesed püha piiskopi ihu ja wiiswad auulikult urnu aeda.

Püha Kypriani elulugud on diakon Pontius üles kirjutanud, kes alati temaga oli ning ka wangi põlmes teda maha ei jätnud. Püha Kypriani kristlik töötegemine tuuris üksnes kaksteistkümmend aastat; aga ta selle lühikese aja sees jõudis tema, Jumala abiga, palju head teha. Tema waga elu eesmärgid ning maenitsused seisawad kaua aega Kartago koguduse ristirahwal meeles, ning oliwad neile juhatuseks ja suetuseks. Kõik armastasiwad teda kui isa, ning kiitsiwad tema hooletandmist oma waimuliku karjast, tema truust Issanda seabuses, tema halastust ning südamelikku armastust ligemiste vastu, tema waimu kindlust ning sügawat tarkust. Temast on palju tähtsaid kirju järele jäenud; näituseks: 67 kirja, Kartago siinodi ajakirjad, raamatud: wäerjumalate tühjusest, Koguduse ühendusest, langenud ristiniimestest, Issanda palwest, katku surmast, armu annetest, kannatuse kasust, maenitsus martriliku mõitlemisele.

J i s a .

Meli suurt püha, mis mitte iga aasta ühel
kuu päätval ei ole.

I.

Jssanda Jerusalemma minemine ehk
Palmipuude püha.

Rõik pühad Ewangelistid jutustawad Jssanda
auulikust Jerusalemma minemisest, mis kuus päawa
enne Tema kannatamist sündis. Siin esimist korda
näitawad Juuda rahwas Jeesusele auu, kui Kuningale
ja Mesiale, ning ka lähikeseks ajaks. Suur imetegu,
mis Jssand Betanias tegi, Laatsaruse ülesäratamine,
täitis neid suure imega, ning mitmed nende seast
uskusiwad, wariseeride ning Juuda rahwa ülemate
pahanduseks, Jssanda sisse. Lootes, et Jssand Paasa
pühiks Jerusalemma tuleb, tuliwad ülemad kofku
Jeesuse wastu nõuu pidama, ning andsiwad kásu

wälja, et kui keegi teab, kus Tema on, siis warssi teda nendele teada anda, sest nemad tahtsiwad Teda ära tappa.

Selle wahel kogus sõnum Saatsaruse ülesäratamisest armamata hulga Juuda rahwast Betania kofku. Seal, kuus päewa enne Paasa püha, walas Saatsaruse õde Maria, ühe riista täie kallist salwi Jeesuse jalgade peale, ning Issand, teades, et Tema surma päaw ligi on, ütles jüngerite wastu, et Maria on Tema hu matmiseks walmistanud. Tema rääkis neile lugedaste oma kannatamisest, aga jüngri ei mõistnud Tema sõnu.

Tema kannatamise aeg hakkas ligi jõudma. Issand läks nüüd Paasa pühiks Jerusalemma ning kui rahwas sellest Jerusalemmas teada sai, siis tuli põhjatu hulk inimesi Tema wastu, palmi puu offi lääsesidades. Kui Jeesus Betwage küla juure, Olimäele sai, siis ütles ta oma kahe jüngri wastu: „Minge minna alewisse, mis teie kohal on, ja sedamaid teiate teie ühe kinniseitud ema eesli ja sälu tema juures, peastke neid lahti ja tooge minu juure. Ja kui teile keegi midagi ütleb, siis ütelge: „Issandal on neid tarwis.“ Jüngriid täitsiwad seda käsku, tõiwad emaesli ja sälu Jeesuse juure ning katsiwad neid oma rijetega. Issand istus eesli selga ning läks oma teed Jerusalemma poole edasi. Nõnda saiwad prohwetid Sakaria sõnad tõeks, kes ütleb: „Ole õnnis wäga rõõmus, Sioni tütar, hõiska Jerusalemma tütar! Waata sinu Kuningas tuleb sulle õige, ja Tema saab abi, wilets, ja sõidab eesli selgas, ja emaesli sälu selgas.“ (Sak. 9, 9).

Rahvas, kes Jeesuse ees ja taga käisivad laotasiwad omad riided tee peale ning palmipuu oksti käes pidades, hüüdsiwad: „hosianna Daweti pojale, õnnistud on see, kes tuleb Issanda nimel, hosianna kõrges!“

Ra palmipuu okste pandi tee peale Issanda ette, ning kõik auustasiwad Teda Raatsaruse ülesäratamise ja kõikide imetegude pärast, mis Tema oli teinud.

Ra jüngrid kiitsiwad Issandat ja hüüdsiwad: „kiidetud olgu see Kuningas, Kes tuleb Issanda nimel, rahu taewas ja auu kõrges!“ Kui Issand Jerusalemma sai, oli kõik linna rahvas liikumas ja ütles: „kes see sinane on?“ Aga need kes Jeesusega oliwad tulnud, kostsiwad: „see on Jeesus prohwet, Naatsaretist Galilea maalt.“

Wariseerid, feda suurt auustamist nähes, mis Jeesusele näideti, ütlesiwad üksteise wastu: „meie ei wõi midagi teha, waata, kõik maailm jookseb Tema järel.“ Jüngrite hõiskamist kuuldes, ütlesiwad nemad Jeesuse wastu: „Opetaja, sõitle oma jüngrid.“ Aga Issand kostis neile: „Mina ütlen teile et, kui need sinatsed wai jäeksiwad, peaksiwad küll kiwid kiskendama.“

Kui Issand Jerusalemma sai, siis läks Ta püha kotta ja ajas sealt kõik kauplejad wälja ning ütles neile prohwetil Jesaia sõnadega: „Minu koda on palme koda, aga teie olete feda rõõwli hauguks teinud.“

Need sõnad tuletagu meie meele, et kui meie Jumala templis seisame, siis peame meie enesest kõik mõtteid maailma asjadest eemal hoidma ning neid Jumala poole pöörma. Muudu saame meie nende inimeste jarnatseks, feda Issand templist wälja ajas see eest, et naad pühas paigas kauplesiwad. Seal pühas templis tuliwad Issanda juure pimedad ning jalutumad,

Ja Tema tegi neid terveks. Ka lapsed, kes templitis olivad, hakkasivad hüüdma: „hosianna Daweti pojale!“ Aga kirjatandjad ja wariseerid ütlesivad wihaga Issanda wastu: „ka Sa kuuled, mis need ütlemad!“ Jeesus kostis: „eks teie ialgi ei ole lugenud: wäetimate ja imemate laste suust oled Sina Gesele kiitust walmistanud.“ Kõik rahwas kuulis suure tähelepanemisega Issanda õpetust. Aga seesama rahwas hakkas mõne päewa pärast suure wihaga hüüdma: „lööge Teda risti!“ Issand teadis, et Ta patuste tänamata inimeste eest surema läheb; aga Tema wõttis priitahtlikult kannatada, et inimesi Jumalaga ära lepitada ning neid igawese elu pärijateks teha.

Suure paastu wiimsel püha päawal peab Ristigudus Jeesuse Kristuse auulise minemise mälestust Jerusalemma. Hommiku Jumalateenistusel antakse rahwale paju oksad kätte, selle mälestuseks, et Issanda wastu palmipuu okstega tuldi. Palmipuu oksad tähendawad rõõmu ning wõitu. Ning Issand läks umbes selle tarwis Jerusalemma, et seda tööd lõpetada, mis tarwis Ta taewast oli maha tulnud, ning oma surmaga surma ära wõita.

See püha on üks nende suurte pühade seast. Selle püha laupäawal peetakse Daatsaruse ülesäratamise mälestust.

II.

Baasa ehk Lihawõtte püha.

Baasa püha on see kõigesuurem ja kõigerõõmulisem püha kõikide Ristikoguduse pühade seas. Tema ületab meile meele, et Jeesus Kristus on oma surmaga surma ära võitnud, meid hukatusest päästnud ning meile ülestõusmist ja igawest elu annud. Kristus, kes surmalt on üles tõusnud, annab ka meile ülestõusmist: sest saadik ei ole ristiinimesel enam surma; surm on nüüd ihule hingamiseks ning hingele igawese elu hakatuseks. Surm on Kristusest ära võidetud. Selle imekspanemise wäert asja peale näitawad wana testamendi prohwetid. Prohwet Dsea ütleb: „Ma tahan neid ära peasta pörgu käest, ja neid ära lunastada surmast. Kus on kõik so kate, oh surm? Kus on so hukkamine, oh pörgu?“ (Dsea 13, 14). Prohwet Jesaias ütleb: „Surnud saawad elusse ja tõuswad ihuga ülesse; ärkage üles ja laulge rõõmaste, kes põrmus magate.“ (Jes. 26, 16).

Enne kui meie ristiusu Baasast jutustama hakkame, peame natukesi Hebreia Baasast rääkima, sest Hebreia

Paasa oli Uueseaduse Paasa ette tähendajaks. See sõna Paasa on Hebreala keele sõna ning tähendab mõõdamist. Israeli rahvas olivad Egiptuse maal raskest orja põlmes ning armuline Jumal peastis neid sealt lahti. Ta ütles Moosese läbi nende vastu: „Mina olen Jehova, ja tahan teid wälja wija Egiptuse rahwa raskest te wälja, ja teid peasta nende teenistusest, ja lunastada wäljasirutud käewarrega ja õige suurte nuhtlustega. Ja tahan teid Enelele rahwaks wõtta ja teile Jumalaks olla. . . . Ja tahan teid wija senna maale, mis pärast Ma olen oma kät wändudes üles tõstnud.“ (2 Moos. 6, 6—8). Et Warao, Egiptuse kuningas, mitte Moosese sõna ei tahtnud kuulda, keda Jumal tema juure oli läkitanud, ning mitte Israeli rahwast wälja ei lastnud, seepärast saatis Issand Egiptuse rahwa peale kümme hirmsat nuhtlust. Kõigewiimne nuhtlus oli kõige Egiptuse poeglaste ärarahkamine. Aga pääw enne wäljamineist Egiptusest, kästi Israeli rahwast talle tappa, kellel mingisugust wiga ei olnud, ning teda, seistes, reisi riides ja keppid käes pidades, süia. Pärast selle talle söömist, pidiwad Israeli rahwas tema werega oma majade uste peale märgid tegema; ning Jumala Ingel, kes Egiptuse poeglapsed maha löi, jättis Israeli poeglapsed elusse. Kui Israeli rahwas Egiptuse orjusest olivad peasenud, siis hakkasiwad naad, Moosese juhatusel all, tootud maa poole minema. Nende reisimine Arabia kõrbes tuuris nelikümmend aastat ning selle aja sees näitis

Sumal neile rohkestele oma armu. Sest ajast saadit hakkasivad Iisraeli rahvas iga aasta, oma peafemise mälestuseks Egiptusest, püha pidama, mis nemad Paasa pühaks ehk Hapnemata Leibade pühaks hüüdsivad, seepärast et naad sell ajal hapnemata leiba söivad.

Iisraeli rahva peafemine Egiptuse orjusest tähendas meie, ristirahva, peafemist patust ja surmast ette. Otsekui nemad talle were läbi peastetud said, nõnda saame ka meie peastetud Jeesuse Kristuse, see Sumala Talle were läbi, Kes maailma patuõn Gnefse peale võtnud. Ka kõik meie maapealne elu on üks reifimine tootud maa poole, igawese elu poole, mis Kristus meile on pootanud. Ka meid kaitseb Issand selle tee peal oma õigewägewama käega, walgustab meie teed oma leaduse walgusega, sööbab meid elu leiwaga. Ka meiegi saame jagedaste Iisraeli rahva sarnatseks oma murisemise ja nõdra usu poolest. Otsekui nemad kõrbes Egiptuse magusate roogade pärast õhkasivad, nõnda õhkame mõnikord ka meie maailma head ja rõõmu ihaldades, ning unustame ära, et meie teereisi ots, meie tootud maa, ees on, kus meid tõsine ja igawene rõõm ootab.

Pärast Laatsaruse ülesäratamist läks Jeesus Kristus Jerusalemma Paasa püha pühitsema. Teades, et Tema aeg ligi oli tulnud, ihaldas Ta weel wiimast korra oma jüngritega Paasa püha, wana leaduse kombe järele, pidada; ning sellsamal õhtul leadis Ta uue leaduse Paasa, — oma ihu ja were ofa võtmise. Kristlik Paasa on Kristus Jse, Kes Ennast meie lunastamise pärast on ära annud. Püha Apostel

Paulus ütles: „meie Paasa Tall, Kristus, meie eest tapetud.“ (1 Kor. 5, 7).

Varsti pärast seda sai Jeesus Kristus Juuda rahva kätte antud, risti löödud ja hauda pandud. Juuda rahvas teades, et Jeesus oli jüngeritele oma ülestõusmisest rääkinud, kartsiwad, et pärast jüngerid seda ära ei warasta ning ei ütle, et Ta on surinust üles tõusnud. Et seda warastamist takistada, weeresiwad naad kivi haua ukse ette, paniwad selle kühkeriga kinni ning saatsiwad sõjamehed hauda kahtima. Aga kõik nende nõuud ei aitanud midagi, haud andsiwad weel selgemat tunnistust, et Kristus tõeste oli ülestõusnud. Öösel, kolmandama päewa ees, sündis häkitselt maawärisemine ning Jumala angel weeretas kivi haua ukse eest ära. Inglise nägu ei otsekui walt, ning tema riided oliwad walged otsekui lumi; wahid hakkasiwad hirmu pärast wärisema ning lange siwad, kui surinud maha.

Wara hommiku, kui salwitoojad naesed haua juure tuliwad, et, Juuda rahwa kumbe järele, Jeesuse haudu kalli salwiga mõida, nägiwad nemad, et haud lahti oli ning saiwad Inglise käest Jeesuse Kristuse ülestõusmisest kuulda. Varsti ka Jeesus ise näitas Smast Maria Magdalenale ning pärast ka teiste salwitoojate naestele tee peal, kui nemad haua juurest äraminemas oliwad, ning ütles neile: „olge rõõmsad!“ Sellamal päawal ilmus Issand ka apostlitele.

Kaks jüngerite seas läksiwad ühte alewiste, kelle nimi oli Emmaus, ning rääkisiwad Kristusest. Tee peal tuli Issand nende juure, aga nemad ei tunnud teda. „Mis kõned need on, mis teie isekestes

kõnelete käijes, ja olete kurvanäulised?" küsis Jeesus neilt.

— Eks sina siis ei tea, mis sündinud on? kostsid nemad, — Jeesussest Naatsaretist, keda surmale mõisteti ja risti löödi; aga meie lootime, et Ta pidi seesama olema, kes Israeli rahvast pidi ära lunastama. Mõningad naesed, kes haua juures on käinud, on meid äraehmatanud; sest nemad, kui Tema ihu ei leidnud, tulivad ja ütlesivad ennast ka inglite näu näinud, kes ütlevad Teda elawat.

Selle peale ütles Issand: „Oh teie rumalad ja südamest pitkaltased keda kõik uskuma, mis prohvetid on rääkinud! Eks Kristus keda pidanud kannatama ja oma auu sisse minema?“ Selle järele seletas Ta neile kõik ära, mis Pühas Kirjas Temast on öeldud, ning läks nendega senni kui Emmause külasse. Nemad kutsusivad Issandat oma tuppa, sest öhtu hakkas juba kätte tulema. Tema läks tuppa ja istus nendega sööma laua taha; pärast võttis Ta leiba, õnnistas ning murdis ja andis keda neile. Leiva murdmisest tundsidvad jüngrid Teda ära. Aga Tema kadus häkitselt nende silmade eest ära. Siis ütlesivad nemad teine teise vastu; „eks meie süda meie sees ei põlenud, kui ta meiega rääkis tee peal ja meile kirjad ära seletas?“ Nemad läksivad warssi Jerusalemma tagasi ning kuulutasivad keda apostlitele, mis nemad olivad kuulnud ja näinud. Apostlid, peale Tooma, olivad kõik üheskous; selle kambri ukseid, kus nemad olivad, paniwad nemad, kartuse pärast Juuda rahwa eest, lukku. Häkitselt seisis Jeesus Ise kesi nende seas ja ütles neile: „rahu olgu teile!“ Nemad ehmatasivad ära ja mõtlesivad ennast waimu nägemat;

aga tema andis neile oma käsa ja jalgu katsuda ning
 nendega näitas, et Ta tõeste seesama Jeesus oli, Keda
 ristilöödi ning hauda pandi. Pärast näitas Ta
 ennast neile, kui ka Toomas nendega oli, näitas
 temale naelte haavu oma käte ja jalgade sees, sest
 Toomas ei tahtnud enne uskuda, kui teised jüngerid
 temale Issanda ülestõusmisest rääkisivad. Nüüd
 hakkas Toomas kõigest südamest Issanda ülestõusmisest
 uskuma ning hüidis: „Minu Issand ja minu Jumal!“
 „Sa oled uskunud, et sa mind oled näinud,“
 ütles Jeesus temale; — „õnjad on need, kes ei näe ja
 uskusi usuvad.“

Nelikümmend päeva elas Issand, pärast oma
 ülestõusmist, maa peal, näitas ennast selle aja sees
 igapäevaste oma jüngeritele, seletas neile Püha Kirja,
 kirjutas armuõpetust kuulutama minna ning tootas
 neile oma taewaliku abi läkitada.

Kristuse ülestõusmine, mille mälestust meie Paasa
 pühapäeval peame, on meile kõigest Ewangeliumi lugudest
 kõige rõõmulisem ja auulisem. Tema annab meile
 usku ja da kõigekindlamat tunnistust, et ka meie saame
 ülestõusma ning, usu läbi ülestõusnud Kristuse sisse,
 igawest elu pärima. Issand ütleb: „Selle taht-
 mine, Kes Mind on läkitanud, on
 see, et igawene elu peab olema igaühel,
 kes Poja sisse usub, ja Mina tahan
 teda üles äratada wiimsel päeval.“
 (Joan. 6, 30). Kui Adamal pärijad oleme meie
 temalt maapealse elu, ihu saanud, mis surma ning
 mädanemise alla on heidetud. Aga Kristus on surma
 ülewõitnud; seepärast, kui Kristuse lapsed, peame
 meie igawest taewa elu pärima. Püha apostel

Paulus ütleb: „Ditse kui Adama sees kõik surewad, nõnda peab Kristuse sees elamaiks tehtama.“ (1 Kor. 15, 22). Aga et Kristusega igameste taewas elada, selle tarmis peame meie ka siin maa peal uskus Tema sisse elama, see on Teda armastama, Tema käsud püüdma teada ning täita ja Temalt abi paluma. Püüha apostel Paulus ütleb: „Kui sellele Waim, Kes Jeesus on surnuft üles äratand, teie sees elab, siis wõtab See, Kes Kristust on surnuft üles äratanud, ka teie surelikud ihud elamaiks teha tema Waimu läbi, Kes teie sees elab.“ (Rom. 8, 11). „Kristus on kõikide eest ära surnud, et need, kes elawad, ei pea enam enesetele elama, waid Sellele, Kes nende eest on ära surnud ja üles äratud.“ (2 Kor. 5, 25).

Juba apostlite ajast on ristirahwas Baasa püha auulisel wiisil pühitsema hakanud. Nende pühade ajal teretawad uskjad üks teist röömsa sõnumega Kristuse ülestõusmisest. Esimestel ristiusu aastajadel ei pühitsetud Baasa püha mitte igalpool ühel ajal. Mõned arwasiwad, et teda peab ühes Juuda rahwaga pühitsema. Aga Juuda rahwas pidasiwad oma Baasa püha kewade selle kuu neljateistkümnemal päawal, mispärast seda tuli, kui päaw ja õõ ühepikkuseks saiwad. Aga esimese kõigemaapealse sinodi peal sai seatud, et ristirahwas peawad oma Baasa püha hiljemine, kui Juuda rahwas pühitsema, seepärast et Kristus pärast Juuda rahwa Baasa püha ülestõusis.

Wana aja Koguduse kumbe järele ei ole uskjatel
 üha Paasa pühast sennikui Kelipühini kirikus Jumala-
 teenistusel põlvile seista. Põlvile seismine on
 turbbuse ja leinamise märk, aga neil päivil, nagu
 iga pühapäeval, peetakse Kristuse ülestõusmise
 mälestust auulisel ja rõõmulisel kombel.

Wana seaduse Paasast ütles Jehowa Jumal
 Iisraeli rahmale: „see pääw peab teile mä-
 restuseks olema, ja teie peate seda
 pühapäevaks pidama teie tulewa põlwe rah-
 vaks.“ (2 Moos. 12, 14). „Sapeab Je-
 howa oma Jumala ees rõõmus olema,
 na ja sopoeg ja sotütär ja so sulane
 ja ümardaja ja Dewit, mis so wära-
 mis, ja wõeras ja laps, ja lesk naene.
 ja peab oma meele tulestama, et sa
 lebori olnud Egiptuse maal.“ (5 Moos.
 15, 11, 12). Seda rõõm peame meie, risti-
 rahvas, sell pühal rõõmsad olema, ning oma tänu
 Issanda vastu armastuse ning halastuse tegudega
 näitama; sest Issand on meid peastnud palju
 raskemast orjusest, kui Hebreja rahwa orjus Egiptuse
 maal oli. Olgu meie seas rõõmsad kõik — naesed
 ja poisid, lesed naesed, wangid ja reisijad, sest meie
 oleme kõik wennad, kes raskest surma orjusest Kristuse
 wõlli were läbi oleme lunastud, kes meid kaskis
 meid teist armastada, nõnda kui Tema meid on
 armastanud, ning seeläbi näidata, et meie tõeste Tema
 hingrid oleme.

Alahwist ehk kiituse laul surmusest üles- tõusnud Jeesusele. *)

1. R o n d a f.

Oh Issand, wägew Sõdija ja igawese surma
äramõitja, et Sa mind oled waimulikust surmast
peastnud ja uueks inimeseks ümber loonud, seepärast
laulan ma Sulle kiidu laulu. Aga Sina, Kelle käes
on wõimus surma üle, peasta kõiki patu surmast,
kes So poole hüidwad: oh surmusest ülestõusnud
Jeesus, ärata surmusest üles ka meie hinged!

1. J k o s.

Inglid laulwad lõpmata So ülestõusmisest, oh
Kristus Lunastaja taewas, tee mind ka kõlblikuks
siin maa peal Sulle puhtast südamest laulda ja
hüida: oh äramõistmata Jeesus, Sa kõikide uskijate
juhataja, juhata ka mind, Sinu eksinud lammast.
Oh Gluandja Jeesus, tee ka mind elawaks, kes

*) Страницъ 1861 г. Апрель.

tude läbi surmatud olen. Dh taewaläinud Jeesus,
 Sa miid kõiki taewa, kes Sinu peale lootwad,
 mii ka mind senna, kes Jellesinatse maailma küljes
 finni olen. Dh Jeesus, Sa istud Isa paremal käel
 ehitad oma auuga neid, kes Sind armastawad,
 ja jätta ka mind Sinu auust ilma. Dh Jeesus,
 Sa tuled elawate ja surnute üle kohut mõistma,
 ja mõista mind mitte mo tegude järele hukka,
 vaid tee minuga oma halastuse järele. Dh surnuist
 tõstõnõnõnud Jeesus, ärata surnuist üles ka meie hinged!

2. R o n d a k.

Dh Issand, langenud inimest nähes, wõtsid Sa
 meheks saada ja kõiki Enesega üles äratada ning
 meid meie lunastuseks teha: tee ka mind elawaks, kes
 surtu läbi surmatud olen ja hüian: Halleluja.

2. I k o s.

Mõistus ei wõi seda Jumaliku saladust ära
 mõista, kuidas see elu Hallikas surnuist üles tõuseb
 ja surma ära surmab; seepärast üksnes südames
 tõstõnõnõmise rõõmu tundes ja sellest walgustud olles,
 pöörame meie So poole waimuliku rõõmu healega:
 Jeesus, Sa läksid finni pandud uksest sisse, tule
 ka minu hinge kotta. Dh Jeesus, Sa käisid oma
 mehe jüngriga teed, käi ka minuga Jellesinatse elu
 teed. Dh Jeesus, Sa panid jüngrite südamed põlema,
 süüta ka minu külma südant Sinu wastu põlema.
 Dh Jeesus, Sa andsid Ennast leiba murdmises
 tunda, anna ka mulle Ennast tunda oma Jumalikus
 lõpma ajas. Dh Jeesus, Sa tootafid jüngritele

püha Waimu läkitada, läkita ka mulle Isalt jeda
 Trööstjat Waimu. Oh furnust ülestõusnud Jeesus,
 ärata furnust üles ka meie hinged!

3. R o n d a k.

Oh Jeesus, Sa äratafid Laatsaruse Jumaliku
 mäega furnust üles, ärata ka mind, kes paha himude
 läbi mädanema olen läinud, hukatuse haugust üles,
 et ma, kui Sinu heal mind hauast välja kutsub,
 võiksin, kui Sinu lunastud sulane hüida: Halleluja.

3. S t o s.

Oh Jeesus, Kelle käes on võimus surma üle,
 Sa töid hinged põrgust välja; tõmba ka mind välja
 patu orust, et ma oma tundmised puhastades, võiksin
 Sulle, kes ligisaamata walguses hiilgab, röömuga
 mõidu laulu laulda ja hüida: oh Jeesus, surma
 äravõitja, võida ära mo kurjad himud. Oh Jeesus,
 Gluandja, anna mulle õnnist elu. Oh Jeesus, röömu
 hallikas, röömusta mo sädant So tõe sees. Oh
 Jeesus, Sa sõotfid miistuhat meest wiie leiwaga,
 sõõda mind taewa leiwaga. Oh Jeesus, langenud
 inimeste lootus, kisu mind välja kurjuse haugust.
 Oh furnust ülestõusnud, Jeesus, ärata furnust üles
 ka meie hinged!

4. R o n d a k.

Himude tormid, oh Jeesus, hirmutawad mind ja
 tahtwad ära uputada; siruta mulle, kui Peetrusele,
 oma kätt appi ja tõmba mind nende seest välja
 ning õpeta hüidma: Halleluja.

4. I k o s.

Sinu ülestõusmise sõnumid, oh Jeesus, kuuldes, taevad rõõmustellewad ja maa on väga rõõmus; ja meie, selle igawese rõõmu püha pidades, julgeme So poole hüida: oh Jeesus, Sa elad ligisaamata valguses, ole ligi oma armuga kõigile. Oh Jeesus, ära Sa oma loomi armastad, ära unusta mind, jeda wiimast looma. Oh Jeesus, Sa tõmbad südamed Enese poole, tee pehmeks minu kõwa ja pöörast südamant. Oh Jeesus, Sa täidad kõik head palumised, täida ka minu palwet, et ma üle kõige asjade Sind armastaksin. Oh Jeesus, Sa wõtad iga silma pisara vastu, ära põlga ka minu palwid. Oh furnust ülestõusnud Jeesus, ärata furnust üles ka meie hinged!

5. R o n d a k.

Jumala-meelepäraline elu woolas Sinust wälja, oh Jeesus, elawa Jumala Poeg; seepärast palun ma Sind, — ära lase jeda inimese tapjat mind hukka teha ning minu suud kinni sulguda, kui ma hüian: Halleluja.

5. I k o s.

Waimu filmadega ülestõusnud Issandat nähes, sulge joogem uut jooki, mis mitte kaljust, waid Onnistegija hukkaminematast ja eluandjast hallikast jookseb. Sellega kasta, oh Issand, meie hingede wiljakandmata põllud ning õpeta kõiki Sulle hüidma: oh Jeesus, Sa joodad meid oma werrega, aita mind tõblilikul wiisil jeda vastu wõtta. Oh Jeesus, Sa

asjed wihma sadada õigete ja patuste peale, kasta ka mind waimuliku wilja kandmiseks. Oh Jeesus, Sa ei põlganud kahetsejat patust naest mitte ära, tee ka mind kõlblikuks Sinu jalad pesta tänu filmatööstajate abiga. Sa ütlesid, oh Jeesus, Toomale: õnsad on need, kes ei näe, ja siiski uskwad, anna mulle ushte usku, mis ei ole salalik. Sa ütlesid, oh Jeesus, õstfige, siis peate teie leidma, aita mind Sind ainuist leida. Oh surnuist ülestõusnud Jeesus, ärata surnuist üles ka meie hinged!

6. R o n d a k.

Lõpmata rõõmuga kuulutan ma, oh Jeesus mo Jumal, Sinu eluandjat ülestõusmist ja palun Sind: anna, et ma patune selle ülestõusmise osaliseks saaksin ning taewa Jerusalemmas lõpmata laulda wõiksin: Halleluja.

6. J k o s.

Issand Jeesus Kristus, Kes kõige maailmale ülestõusmise läbi paistma hakkas, täidab nüüd kõik — taewa ja maa ning maaaluse walgusega; seepärast pühitsegu kõik loomad Kristuse ülestõusmise auuks püha, mille sees meie kinnitunud olles, hüiame: oh Jeesus, Sa täidad kõik walgusega, walgusta ka minu pimedaid filmi. Oh Jeesus, kes Sa taewa ning maa ühendasid, tõsta mind maa pealt üles taewa. Oh Jeesus, kes Sa oma Jumaliku walgusega maa-alustesse paikadesse läksid, tule mo hinge pimeduse orgu. Oh Jeesus, Sa wiisid hinged põrgu wangist wälja, wii ka mind wälja ahastuse pimedusest, sest

mo elu on põrgu haa ligi jõudnud. Oh Jeesus, Sa sirutad kõikidele oma kõigepuhtamad käed välja, võta ka mind viletsat oma armu sülesse. Oh furnust ülestõusnud Jeesus, ärata furnust üles ka meie hinged!

7. R o n d a f.

Dma Jumalikku wäge awalbada tahtes, lasseb Jssand Ennast Kaiwa pitsariga kinni panna, et seda haa hoidjate nähes rikmata hoida, tõuseb Ta auuga sülesse ja õpetab laulma: Halleluja.

7. S t o s.

Imelik ja mõistmata on see, kuidas mina, kes sulle Sinuga, oh Kristus, maha maetud sain, täna Sinuga waimus ülestõusen, ning sulle, ülestõusnud Jssandale, laulan: oh furnust ülestõusnud Jeesus, kes Sa kõigile elu annud, anna mo mõistusele tiivad, et ta Sinu järele võiks lennata. Oh Jeesus, kes Sa oma jalgadega sedasinaft maailmat pühitsetid, pühitse mo mõistust, mis Sinu juure kipub. Oh Jeesus, Sa ei keelnud mitte So kõigepuhtamat kaju ülesmaalimast, aita mind So ülestõusmise kaju ikka omas südames pidada. Oh Jeesus, Sa võtsid lese naese kaks weringit wastu, võta ka minu käest sedasinaft kiitust wastu. Oh Jeesus, Sa ei mõistnud mitte patust naest hukka, waid juhatafid teda tõe tee peale, ära mõista ka mind hukka, kes oma roojaste huuledega lauldes sulle otsekui suud annan. Oh furnust ülestõusnud Jeesus, ärata furnust üles ka meie hinged!

8. R o n d a t.

Jumala imewäert inimeseksjaamist ja furnust ülestõusmist waimu filmadega nähes, jättem kõik elu mured maha, et meie seda kõikide Kuningat wõiksimu wastu wõtta ja Temale laulda: Halleluja.

8. I k o s.

Oh Jeesus, Kes puhas armastus langenud inimese jugu wastu oled, Sa panid selle jumaliku kuulutaja Abakuki, kes Sinu ülestõusmisest selgeste räegib, jumaliku wahi peale; seepärast hüiame ka meie So poole: oh Jeesus, Keda sõjamehed wähtisid, läkita kaitstjat Inglit, keda ma oma pattudega olen enesest äraajanud, jälle mo hinge juure wähti. Oh Jeesus, Sinu Jumalikust paistmisest saiwad wahid pimedaks, pööra mo filmad maailma tühjuse poolt ära ning walgusta neid tõe tundmisele. Oh Jeesus, Sa küsisid Peetruselt: armastad sina Mind? anna mulle tema armastuse kugu. Oh Jeesus, Sa andsid selle Apostlile ärasalgamise andeks; anna ka mulle andeks, kes ma igal tunnil Sinu kästmised ära salgan. Oh Jeesus, Sa andsid Apostlitele meelewalla inimesi kinni siduda ja lahti peasta, peasta mind mo ületõhtust. Oh furnust ülestõusnud Jeesus, ärata furnust üles ka meie hinged!

9. R o n d a t.

Kõik inimese loomus, mis Sa Gnesele wõtsid, sai Sinu furnust ülestõusmise läbi, oh Jeesus, auu fisse tõstetud ning Sina teed ka inimeste ihud hukka minemataks; seepärast, selle märki pühade ihudes nähes, hüiame meie südameliku haledusega: Halleluja.

9. J k o s.

Jumalikkude asjade kuulutajad, nähes Sind, oh Jeesus, hauast üles tõusmat, tulewad So vastu ning toovad Sulle, kui õiguse Päikesele ning kõikide Issandale, kiidu laulu; nendega võta ka meie palwed vastu, kui meie hüiame: oh Jeesus, Sa võtsid salvi vastu, mis Sinu peale walati, võta ka needsinatsed auustamise sõnad vastu, mis meie omast südamest Sulle välja walame. Oh Jeesus, tõe Päike, valgusta mo hinge. Oh Jeesus, Sa tegid kalamehed inimeste püüdjateks, püia minu kurja tahtmist Sinu sõnakuulmise sisse. Oh Jeesus, Sa tegid Sauluse ülemaks Apostliks, tõmba mind välja efitusest. Oh Jeesus, halasta mo peale selleinatse Apostli ja kõikide pühade palwete pärast. Oh furnust ülestõusnud Jeesus, ärata furnust üles ka meie hinged!

10. R o n d a k.

Inimese sugu lunastada tahtes, tulid Sa, oh Jeesus, maa peale, ning Jumal olles, võtsid meie nõdrused Enese peale, et ka nende läbi Sinu vägi awalikuks saaks, mis meid sunnib laulma: Halleluja.

10. J k o s.

Oh furnust ülestõusnud Kuningas ja meie Lunastaja Jeesus Kristus! Sa läksid kõige alumiste maa paikade sisse ja murdsid katti igawesed lukud, kelle taga hinged finni olid, peasta ka mind patu lõidikuteft lahti, kui ma hüian: oh Jeesus, Sa andsid armsa jüngri oma Oma hooleks, anna ka mind tema lunastliku

juhatusse alla. Oh Jeesus, Sa pöörsid oma Oma kurbduse rõõmuks, aita ka mind, wiletsat, oma risti wahwaste kanda. Oh Jeesus, Sa andsid oma Oma maailma kaitstjaks, wõta ka mind patust oma kaitsemise alla. Oh Jeesus, Sa ei keelnud lapsukesi Enese külge puutumast, anna ka mulle nende laitmata meelt. Oh Jeesus, Sa ütlesid patuse naesele: mine ning ära tee enam pattu, anna ka mulle, et ma oma pattudega Sind enam ei wihastaks. Oh furnust ülestõusnud Jeesus, ärata furnust üles ka meie hinged!

11. R o n d a f.

Oh mo Lunastaja, tee mind kõlblikuks Sulle So ülestõusmisest kiituse laulu tuua, ning selle läbi saagu mo hing kahjulikuist mõtetest termeks ning laulgu Sulle lõpmata: Halleluja.

11. I k o s.

Sinu ülestõusmise walguse paistmisest on meile Sinu armu walguse kiired paistma hakkanud, ning nende läbi Sinu hauast wäljatulemist waimu filmadega nähes, kummardame meie So kalli risti ette, laulame ja auustame So püha furnust ülestõusmist ja hüüame: oh Jeesus, Sa tõmbasid taewa maa ligemale, wõta meie kummardamist armulikult vastu. Oh Jeesus, Sa uinusid kui furnud magama, sureta ära meie liha himud. Oh Jeesus, Sa andsid Ennast täieste inimeste lunastuseks, aita mind ennast Sulle kõige ihu ja hingega ära anda. Oh Jeesus, Sa läksid taewa nendele aset walmistama, kes Sind armastawad,

afuta mind oma taewa kodadesse. Oh furnust ülestõusnud Jeesus, ärata furnust üles ka meie hinged!

12. Ronda f.

Sa näitfid, oh Jeesus, oma armastust kõikide vastu, näita mulle oma armu ja võta mo palwet kui ohvrit vastu ja liisu mo südamest kõik kurjust wälja, et ma hukkamõistmata wõiksin Sulle laulda: Halleluja.

12. S t o s.

Sinu auusast furnust ülestõusmisest lauldes, kiidame meie Sind, oh Jeesus Kristus meie Jumal, ja usume, et Sa kõigile igawest elu annad; seepärast hakkagem, kui wennad, sell auusal ja pühal pääwal, üks teise ümber kaela, andkem andeks oma wihkajatele, ülestõusmise pärast, ning hüidkem kõik ühest suust ja südamest: oh Jeesus, Sa õnnistad neid, kes Sind õnnistawad, õnnista ka nüüd minu jõudu mööda waewanagemist. Oh Jeesus, Sa pühitsed neid, kes So pääle lootwad, pühitse minu ihaldamised ja ette wõtmised. Oh Jeesus, Sa tootafid uskjatega olla maailma otsani, ole alati ka minu patusega. Oh Jeesus, Sa igawese Isa Sõna, puhasta mo sõnad Sulle kiitust laulda. Oh Jeesus, lunastlik Paasa, mis surmast elu sisse wiib, wii mind oma pulma kotta, mo hinge ehted walgeks tehes. Oh furnust ülestõusnud Jeesus, ärata furnust üles ka meie hinged!

13. R o n d a t.

Dh Jeesus, Sa tallasid surmaga surma maha ja
andsid elu neile, kes haudas olid, võta sedasinaast meie
ühikest palwet, kui waimulikku suitsutamise rohtu
wastu, ja anna meile, kes hooletuse hauas magame,
agawest elu, et meie mõikfime Sulle laulda: Halleluja.

Laul.

Wiisil: Кольславень нашъ Господь въ Сионѣ.

1.

Kõik Inglid taewas pühaduses
So mõimust laulwad lõpmata,
Tee meid ka wäärt siin häda orus
Sind kiita waga meelega,
Dh Glu, Walgus, Lunastaja
Ning meie nõbrade Gestsõisja!

2.

Me' hüiame nüüd Sinu poole:
Meid ära jäta abita;
Kui kiusaja meil' saadab nooled
Ja püiab kõita, wõrguta,
Siis warja meid So risti wäega,
Et surm meid ei saa suretada.

T ä h e l e p a n n a. Seda alahwisti peab lugema, aga Iksõide wiimsed
õnad ning ka halleluja (tolm tõrda) tuleb pärast lugemist ka laulda
olmandamal wiisil.

3.

Me' kiidame So ülestõusmist,
 So risti kumardame ka,
 Me' usume So armu, heldust
 Ja tunnistame palwega.
 Kõik maailm mõtku Sulle laulda
 Ja lõpmata So võimust kiita.

Paul
Issanda taewaminemise pühäl.

Taewa läinud Jeesus on uskja hinge lootus.

1.

Kui näed ja, et elu rada
 Sull raske ära reisida,
 Siis südant taewa poole saada
 Ja palu, Jeesus halastab. . .
 Oh Jeesus, Jeesus kuule mind,
 Kui hädas appi hüian Sind.

2.

Ta surma mõitnud, taewa läinud
 Ja istub Isa auu sees;
 Ta on So nõtrust maa peal näinud,
 Ta aitab, — palu südamest:
 Mo peale, Jeesus halasta
 So Jumaliku armuga!

3.

Kui näed sa, et wiha tuju,
 Ehk kiusat meel, ehk kadedus
 So peale hukksaatjalt majub,
 Teeb raskeks sinu elamist,
 Siis waata, taemas walitseb
 Jo Jeesus Auujärje peal.

4.

Ta ise wiha kannatanud,
 Head tehes, kurjust palgaks saanud;
 Ta kroonikandjaks Wõitjaks saanud,
 Sind kroonile ka awitab
 Kuid palu, küll siis kuuleb Ta,
 Sull jõudu annab kannata.

5.

Kui näed sa, et elu mured
 Sull toomad kurbdust, nuffert meelt,
 Sull puudub toidus, puudub riie,
 So lapsed eks'nud õigelt teelt, —
 Si ole sa weel hukka läind,
 Sind Jeesus pole unustand.

6.

Kes otsivad, need Teda leidwad,
 Kell' puudust, neid Ta awitab,
 Kes hädas Tema poole hüidwad,
 Neilt filmawet Ta kuiwatab;

Mo filmad lootvad Sinu peal',
 Oh Jeesus, kuule palve healt!

7.

Kui näed sa, et patu mõlad
 So hinge peal find waemamad
 Ja mõtted, teud, halwad sõnad
 Sult aruandmist nõuamad, —
 Siis räegi, ära häbene,
 Neid Jeesusele ülesse.

8.

Kes on nii hea ja armuline?
 Kes heldel healel kuuleb find?
 Kes nutab efsinude üle?
 Kell' õige pärast rõõmus rind?
 See on so Jeesus Kuningas,
 Kes patud ära lunastas.

9.

Kui näed sa, et elu päike
 On õhtul, looja minemas
 Ja surma uni filmi kattes
 So ihu ingest lahutab, —
 Oh palu siis ja hüia sa,
 Küll Jeesus hinge koristab.

10.

Kõik efsinud, kõik wangis hinged
 Ta jahutab ja wabaks teeb,

Ja waematud ja waimus pimed
Ja saatel käiwad õiget teed, —
Kuid palu, — Jeesus taewas weel
Sind aitab igal elu teel.

11.

Kui näed nii, et elu rada
Sull raske ära reisida,
Siis südant taewa poole saada,
Küll Jeesus so peal' halastab:
Ta kuuleb heldest palwe healt
Sealt taewa Nuujärje pealt.

III.

Issanda taewaminemine.

Kui Issand, pärast oma ülestõusmist, Ennast Maria Magdalenale ilmutas, siis ütles Ta oma wastu: mine mo wendade juure ja ütle neile: „Mina lähen üles oma Issa ja teie Issa juure, ja oma Jumala ja teie Jumala juure.“ (Joan. 20. 17).

Aga need sõnad ei läinud mitte warfi täide. Issand elas pärast seda weel, nelikümmend päewa maa peal, näitas ennast fagedaste oma jüngritele, tekis neile taewa riigist, seletas Püha kirja ning tekis neid kõige maailmale Swangeliumit kuulutada, wotas neid selles raskest töös oma abi ning wäega annitada.

Neljakümnemal päawal kogus Ta jüngrid ülimäele kokku ning ütles nende wastu: „ärge lähege Jerusalemmast ära, waid ootage Issa tootust, mis teie Minult olete kuulnud. Sest Joannes ei kall weega ristinud, aga teid peab püha Waimuga ristitama, mitte kaua pärast neid sinatsid waiwi.“

Apostlid, kes, nagu näha, ikka veel mõtlesivad Kristuse läbi maapealse auu fiske saada, küsisivad Temalt: „Issand, kas sina sellinatjel ajal jälle Israele üle ehitad kuningriigi?“ Aga Issand ütles neile: „teile ei sünni aegu ega tundisid teada, mis Isa oma Enese meelewalda pannud, waid teie peate püha Waimu wäge saama, kes teie peale saab tulema, ja peate Minu tunnistajad olema, nii hästi Jerusalemmas, kui ka kõigel Juuda ja Samaria maal, ja maailma otsani.“ (Ap. Teg. 1, 6—8).

„Minule on antud kõik meelewald taewas ja maa peal,“ ütles Issand veel; „seepärast minge ja õpetage kõik rahwast ja ristige neid Isa, ja Poja ning püha Waimu nimel, ja õpetage neid pidama kõik, mis Mina teid olen käskinud, ja waata Mina olen igapäewa teie juures maailma otsani.“

Pärast neid sõnu, õnnistas Issand jüngrid, tõstis käed ülesse ja hakkas neilt üles taewa minema, kus Ta Jumala parema käele istus. Jüngrid waatasiwad kaua aega Tema järele, jenni kui üks walge pilw Teda nende filmade eest kinni kattis. Seal tuliwad kaks meest walges riides nende juure ja ütlesiwad neile: „Kalilea mehed, mis teie seisate ja waatate üles taewa? Seefinane Jeesus, kes teilt on üles wõetud taewa, saab tulema sellsamal lombel, kui teie Teda olete näinud taewa ära minemat.“

Siiis läksiwad jüngrid Jerusalemma tagasi suure rõõmuga. Nemad lahkusiwad küll näid oma Jumalikust Õpetajast ära, aga nemad teadsiwad, et Ta oma Isa juure läks, ning et Ta neile taewas aseme walmistab, sest Tema ütles: „M a l ä h e n t e i l e a s e t w a l m i s t a m a.“ Nende kuuldes palus

Tema ta: „I ja, Ma tahan, et kus Mina olen, ta nemad Minu juures on.“ (Joan. 17, 24). Nemad teadsivad, et Tema auu sees Sumala paremal käel istub ning ta nägemata nendega, sest Tema ütles neile: „Mina olen teiega maailma otsani.“

Selle tootuse on Issand ta kõigile annud, kes Tema sisse usuvad, ning Teda armastavad. See lootus on antud ta kõige püha Kogudusele, kus Issand alati oma püha Waimuga elab. Kõrgelt hewast, kuhu Issand oma apostlite eest läks, waatab ta meie peale, näeb meie teud ja ta mõtted ära ning paneb meie palwed tähele. Tema armastab Teda, kui meie kindla usuga Temalt abi ning trööstime, sest See, kes oma maapealse elu ajal inimestele hädas ja waewas appi tõttas, kes näljatsid tõttis, haiged terweks tegi, surnud Laatsaruse haura juures nuttis, armulikult kahetsejaid patusid wastu tõttis, See armastab ta nüüd meid, kui isa oma appi. Tema on alati walmis meie palwet wastu võtma, meid meie häis ettewõtmistes oma mäega wõtama, meile patud andeks andma, kui meie puhtast südamest neid kahetseme.

Püha apostel Paulus ütleb: „Et meil nüüd ei oleks suur ülempreester on, Jeesus Sumala Poeg, kes taewad läbi on läinud, sest pidagem kinni sest tunnistamisest. Sest meil pole ülemat preestrit, kellele ei peaks äraft meelt olema meie nõuduste pärast, waid kes kõigis on kiutatud otse kui meie, siiski ilma patuta. Seepärast läki nüüd julgusega armu

auujärje juure, et meie halastust
saame ja armu leiame sell ajal, kui
meil abitarvis on." (Hebr. 4, 17—16).

"Kristus on surunud ja ta üles äratud,
Tema on Jumala paremal käel ja
palub meie eest." (Room. 8, 34).

IV.

Nelipühi ehk Kolmainu Jumala püha.

Sell suurel pühal auustab püha Rogudus seda üheloomulist ja lahkumata Kolmainust Jumalat ning pühitseb püha Waimu mahatulemise mälestust apostlite peale. Püha Waim tuli apostlite peale umbes Juuda rahwa Nelipühil, mis käsu andmise mälestuseks, Sinai mäe peal, oli seatud. Seda püha peeti wiiekümnenemal pääwal pärast Paasa püha. Umbes sellamal pääwal, mill wana seaduse andmise mälestust peeti, läkitas Issand püha Waimu oma jüngrite peale. See Trööstja, see tõe Waim, see tarkuse ning elmutamise Waim, pidi apostlid iga tõele juhutama ning aitama Kristuse armuõpetust kõige maailmale kuulutada.

Wiimsel õhtul enne oma kannatamist, ütles Issand oma jüngritele, et Tema saab warsti neid maha jätma ning Isa juure minema. Need sõnad tegiwad jüngrid kurwaks, aga Tema trööstis neid, tootas neile püha Waimu läkitada ja ütles neile: „Ma tahan Isa paluda, ja Tema annab teile ühe teise Rõõmustaja, et Tema teie juure igameste jäeb, — see tõe Waim.“

(Joan. 14, 16. 17). — „See Trööstija, see püha Waim, Keda Minu Isa tahab läkitada Minu nimel, Seesama peab teid õpetama kõik, ja teie meele tuletama kõik, mis Mina teile olen ütelnud.“ (Joan. 14, 26). —

„See Trööstija, Kes Isast wälja läheb, peab Minust tunnistama.“ (Joan. 15, 26).

„See tuleb teile heaks, et Mina ära lähen,“ ütles Issand weel, — „sest kui Mina ära ei lähe, siis ei tule Rõõmustaja mitte teie juure; aga kui Mina saan ära läinud, tahan Mina Teda teie juure läkitada. Ja kui Seesama saab tulnud, annab Tema maailmale märku patu pärast, ja õiguse pärast, ja kohtu pärast.“ (Joan. 16, 7—9). — „Minul on teile weel palju rääkimist, aga teie ei wõi seda nüüd mitte landa; aga kui Tema, see tõe Waim tuleb, See juhatab teid kõige tõe sisse.“ (Joan. 16, 12. 13).

Enne oma taewaminemist kinnitas Issand weel ükskord jüngeritele oma tootust, et naad saawad wäega kõrgeft ehitud, püha Waimu ja tulega ristitud; Ta käs kis neid kõige maailmale armuõpetust kuulutada ning usk jaid Isa ja Poja ning püha Waimu nimel ristida.

— Ütlemata raskele tööle läkitas Issand omad jüngrid. Nemad pidiwad koguni uut seadust maailmale kuulutama, mis hoopis maailma uskumiste ja kombede wastu oli. Sutlus lunastuseft usu läbi Kristuse sisse, wõis tõeste jõlebasjeks näidata Kreeka rahwale, kes kõik oma mõistusega uurida püüdsiwad; wõis ka pahanduseks ja elstiusesks olla Juuda rahwale, kes mõtlestiwad, et Messias saab üks kuulus ja wägew kuningas olema ning kes seepärast koguni arwatagi ei wõinud, et see alandlik Seesus, keda nemad risti

õivad, see tõsine Messias, Jumala Poeg ning maailma Lunastaja pidi olema. Nemad pidivad maailmale alandust, tajandust, meeleparandamist, maailmavara põlgamist, armastust ligemiste vastu, ilmaaurijemata kannatamist, ülestõusmist ja igawest elu kuulutama. Aga kas wõis niisugune jutlus paganate meelepärast olla, kes maailma head, suurst ja rõõmu taha ajasivad? Ning mis wägi, mis wõimus oli Kristuse jüngritel? Nemad olivad enamiste kõik alamat wõrgu, waejed ja koolimata inimesed; Ewangeliumist neie näeme, et naad ka arad ja nõdrawaimulised olivad; et naad Issanda üksi jätsivad, kui Tema ära antud sai; et Peetrus Teda kolm korda ära walgas. Misuguse wäega wõisivad nemad siis selle suure töö korda saata? See töö oli tõeste üle inimese jõu; aga Issand kinnitas ja walgustas neid oma püha Waimu läbi; ning Tema kõigewägewama abiga wõitsivad nemad kõik takistused ära ning kuulutasivad Jumala sõna wiimse maa otsani.

Pärast Issanda taewaminemist läksivad apostlid Jerusalemma tagasi. Seal tegivad naad ühtepuhku palwet ning ootasivad usuga püha Waimu, Keda Kristus neile Isalt oli tootanud läkitada. Uskjate aru oli jell ajal ligi sadakaks kümme; nende seas olivad ka Jumala Oma ning mõned pühad naesed.

Relipühil, see on kümnenandal päawal pärast Issanda taewaminemist, kui apostlid kõik ühes majas, Sioni mäel, kous olivad, sündis häkitselt taewast kohisemine, otsekui lange tuul oleks puhunud; lõhutud tule keeled langesivad igaühe peale nende seast, ning nemad hakkasivad mõeraid keeli rääkima. See keelte teadmine oli apostlitele wäga tarwis, seepärast et

nemad pidivad, Jeesanda käsu järele, kõige maailmale
Ewangeliumi armuõpetust kuulutama.

Sell korral oli väga palju rahwast Jerusalemma
pühadeks kokku tulnud. Kohisemist kuuldes, tuli suur
hulk rahwast selle maja juure, kus apostlid olivad.
Kõik panivad väga imets, kui kuulsiwad, et apostlid
mitme keele peal Jumala suuri tegusid kuulutawad.
Aga ka siin ei tahtnud mõningad seda suurt Jumala
Waimu imetegu uskuda, waid hakkasiwad apostlite
peale naerma ning ütlesiwad, et naad joobnud olla.
Siis tuli Peetrus rahwa ette ning ütles: „Suuda
mehed ning kõik, kes Jerusalemmas elate, pange minu
õunad tähele: meie ei ole mitte joobnud, sest nüüd
on alles kolmas pääwa tund (meie aru järele —
kolmas tund); waid see on, mis prohwetil Joeli
läbi on ööldud: „Mina tahan oma st Wai-
must wälja walada kõige liha peale,
ja teie pojad ja teie tüdrukud peawad
prohweti wiisil rääkima, ja teie
nooredmehed peawad nägemisi nä-
gema ja teie wanemad peawad une-
nägusid nägema. Ja oma sulaste,
ja oma ümardajate peale tahan Mina
neil päiwil Gnese Waimust wälja
walada, ja nemad peawad prohweti
wiisil rääkima.“ (Joel. 2, 28. 29. 32).

Selle järele seletas Peetrus Suuda rahwale, et
see Jeesus, keda nemad risti on löödnud, on tõeste
Kumala Poeg ning maailma Ünnistegija, Seesama
Jellest prohwetid ette kuulutasiwad; et Jumal Teda
surmusest üles äratanud ja Tema surma läbi surma-
helad katti murdnud; et see Jeesus on taewa läinud

ning sealt oma sulaste peale püha Waimu maha läkitanud.

Apostli Peetruse sõnad, mis tarkust ja wäge täis olivad, mõjusiwad kuuljate südamesse nõnda, et tema jutluse pärast jellamal päawal ligi kolm- tuhat inimest usklikuks saiwad. Niisuure wäega hakkasiwad apostlid Ewangeliumi armuõpetust kuulutama, kui naad püha Waimu läbi walgustud ja kinnitunud said. Püha Waim ehitas neid taewaliku tarkusega, kõikumata kindlusega piinajate ees ning wäsimata hoolega Jumala sõna wäljalautamises. Jumala Waimu juhatusel järele kirjutasiwad nemad ka kõik Aue Seaduse raamatud.

Wõtkem ka meie alati Jumalat paluda, et Ta neid walgustaks, elawaks ja kindlaks teeks oma püha Waimu läbi, et meie Tema tahtmist tunnekime ja seda täita püüaksime. Ilma Jumala abita oleme meie kõik nõbrad; aga Issand ütles meile, et meie taewane Isa tahab püha Waimu neile anda, kes seda Temalt paluwad." Selle kõigeülemas asja pärast peame meie alati Jumalat paluma. Püha Waim on hinge elu, sest see on üksnes elaw, selle sees püha Waim on. Apostel Paulus ütleb: „kellel ep ole Kristuse Waimu, seesinane ep ole mitte Tema paralt. . . . Nii mitu kui Jumala Waimu läbi juhataks, need sinatsed on Jumala lapsed.“ (Room. 8, 9. 14).

Nelipühil jaawad kirikud ning majad lilledega ja lehtpuu okstega ehitud. See pruuk on wana aja Juuda rahwa läest wõetud, kes ka omal nelipühil wiiekümnemal päawal pärast paasa püha), oma

koguduse koad ning majad haljate lehtpuu okstega ilustasivad. Haljad puu oksad, kelle sees kowade uut elu on aratanud, tähendawad meie hingede uuendamist püha Waimu wäe läbi; sest otsekui kowade õht nähtawat loodust elustab ning teda pitkast unest üles äratab, nõndasama äratab meid püha Waimu elawaks tegew wägi uue waimuliku elule ning finnitab meie hinge jõudu.

Relipühi esimesel pääwal (Kolmainu Jumala pääwal), peetakse kohe pärast Liturgia lõpetust suurt õhtust Jumalateenistust, mis palwega püha Waimu poole algab. Selle palwe sees tunnistame meie, et püha Waim igas paigas on, ning elu ja waimulikkuid andeid jagab, ning palume, et ka Ta meie fiske glama tuleks ja meid patu rojusest puhastaks.

„*Daewane Runingas, Sa Trööstja, ning tõe Waim, kes Sa igas paigas oled, ja kõik täidad, Sina see headuste hallikas ja elu andja, tule ja elu meie sees, ja puhasta meid kõigest rojusest, ja lunasta meie hinged, oh Armuline.*”

Selle järele, pärast suurt ekteniat, lueb preester põlwile palwid, mis püha Basilius, see Suur, on kokku pannud ning mis, püha Kolmainu Jumala auuks, kolme jälku on jautud.

Esimese palwe sees palume meie maailma Loojat, meie Onnistegia Jeesuse Kristuse taewast Isa, et Ta armulikult meie palwet kuulda wõtaks. Oma pattu tunnistades, palume meie Temalt nende andeksandmisi, ning et Ta neile oma kõigewägewamat abi saadaks. „Peasta meie hinged wangi põlwest Sinu

Halastuse pärast, hüiame meie, ära mõtle meie noore
 ja teadmata pattude peale, ja puhasta meid meie
 halajast pattudest; ära heida meid mite ära wanal
 eal, kui meie rammu otja lõpeb. Enne kui meie
 jälle mulda läheme, tee meid kõlblikuks Sinu poole
 pöördada, ja võta meid armu ja halastusega vastu;
 kaalu üles meie üleastmised oma heldusega, ja pane
 meie hulga pattude vastu oma halastuse rõhkust.
 Tule meid katsma oma armuga ja peaste meid
 kuradi meelewallast; kinnita meie elu oma püha
 ja Jumaliku käskudega; korja meid kõiki oma
 kuningriiki."

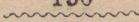
Teise palwe sees palume meie oma Lunastajat
 Issandat Jeesust Kristust, seda tarkuse ja armu
 kallikat, et Ta meie hinged oma walgusega walgustaks,
 meid õpetaks, kuidas ja mis peame meie paluma
 ning meile seda teed näitaks, mis meie peame
 ääma. „Oh Issand, anna mo mõtetele oma tarkuse
 Waimu; walgusta mo rumalust mõistuse Waimuga;
 warja mo tegude üle oma kartuse Waimuga,
 muenda mo sees ühte tõsist waimu, ja kinnita
 mo efekwat meelt oma juhataja Waimuga, et ma
 aga pääw Sinu heast Waimust selle poole juhatud
 saaksin, mis hea on, wõiksin Sinu käsud täita ja
 tulla Sinu auusa tulemise peale mõtelda, millal Sa
 tuled aru nõudma meie tegude üle." Meie palume
 Issandat, et Ta meid aitaks sellefinatse maailma
 petlikku head põlgada ning igawest taewa õnsust
 taga nõuda; et meie armuline ja halastaja Issand
 Jeesus Kristus, see meie hingede puhastaja, oma
 Lunastliku parema käe wäega meid pühitseks ning oma
 äät meile appi läkitaks.

Kolmandama palwe sees tuletame meie tänuga need Jumala head teud meele, mis meile Önnistegia tulemise läbi on näidetud ning palume Issandat, et Ta neid rahu sees hingada laseks, kes usuga igawesse elusse on ära läinud. Püha Rogudus tunnistab siin, et Jumala sulastel surma ei ole, et surm on neile üks lahkumine siit elust igawesse elusse, et need, kes ärasurnud on, Issanda ees elawad; seepärast wõttab püha Rogudus kõik oma armastuse sülesse ning palub kui elawate, nõnda ka surnute eest. Selle palwe sees palub Rogudus Issandat hingama läinud wäsi, emasi, lapsi, wendi rahu sees hingada lasta, meile nende patud andeks anda, nende nimes elu saamatusse üles kirjutada, neid õiglaste senna kutuda, kus ei ole haigust ei kurbdust, ega ohkamist; ning lõpetab seda palwet nõnda: „Aga meid, kes meel siin elame, õnnista; anna meile ja kõige Sinu rahwale õnsat ja rahulist elu otja, näita meile oma armu ja heldust sell Sinu hirmsal ja kartuse wäert teise tulemise pääwal, ja tee meid kõlblikuks Sinu kuningriiki pärida.“

Nelipühi teine pääw nimetakse p ü h a W a i m u p ä ä w a k s. Sell pääwal auustakse iseäranis püha Waimu, seda eluandjat Issandat, püha ja üheloomulise Kolmainu Jumala kolmandamat palet.

Püha pääw pärast nelipühi nimetakse k ö i g e p ü h a d e p ü h a p ä ä w a k s. Kõige pühade auuks püha pidades, näitab õigeusu Roguduse selle Waimu wilja peale, mis nemad on kannud. Nende Issanda

ustawate sulaste eesmärk juhatagu ja kinnitagu meid; juhatagu meid usu ja lootusega Jumalat paluma, et Ta ka meile wäge ja abi saadaks, ka meile neid waimulikuid andeid jagaks, mis meid wõiwad Jumala filma ees armsaks teha. Püha inimeste elulugusid lugedes, leiame meie palju eesmärkisid, mis meid peaksid juhutama, trööstima ja kinnitama. Sealt näeme meie, et nemad, kes niisamasugused nõbrad ja patu alla heidetud inimesed olivad, kui meiegi, jõudsiwad, Jumala abiga, uuteks inimesteks saada, uueste sündida, ning elasiwad üksnes Jumala auuks ja ligemiste heaks. Meie näeme pühade seas wanu ja noori mehi, naesi ja lapsi; mõned nende seast olivad targad ja koolitud, mõned jälle alamad, koolimata, inimesed; mõned sündisiwad rikkuses, mõned jälle waesuses; suur wähe oli nende seisuste, omaduste, tegude ja ka eluwiihede wahel; aga kõik läksiwad püha Waimu juhutamise järele, ühe eesmärgi poole, Jumala käskude teeraafid mööda. Püha Apostel Paulus ütleb: „Küll armuannid on mitmesugused, aga seesama Waim; ka ametid on mitmesugused, aga seesama Issand; ja teud on mitmesugused, aga seesama Jumal, Kes kõik kõikide sees teeb.“ (1. Kor. 12, 4—6). Kõiki neid aitas Issand, kõiki tuetas Ta oma kõigewägewama parema käega. Armuline ja helde Issand wõtab ka kõiki aidata, kes puhtast südamest Teda teenida ihaldawad ning Tema käskude teeraade sees käija tahtwad; Tema tahab meile jõudu anda kõik täita, mis meie kohus on, ning nurisemata kõik hädad ära kannatada, mis Tema, oma targa nõu järele, meie

peale tahab saata. Tema tahab meile ka kõigeüle-
 mad waimulikud anded jagada, mis on: „armas-
 tus, rõõm, pitkmeel, headus, truus,
 taseandus, kasiuus.“ (Kol. 5, 22). Issand
 ütleb: „Kui teie Minu käsusõnad peate,
 siis jäete teie Minu armastuse sisse
 . . . Teie olete Minu sõbrad, kui
 teie teete, mis Mina teid käsin.“ (Joan.
 5, 10. 14).

Mõned laulu salmid püha inglite ning püha inimeste auuks.

Teid hüian oma palwe sees,
 Oh pühad inglid taewas,
 Kes seisat' Dooja järje ees
 Ning näete mind siin maewas.
 Teil on sest kõigil suur hea meel
 Kui ükski pöörab patust:
 Sest warjage mind õigel teel,
 Et mina teda astuks;
 Ja Doojat mo eest paluge,
 Et Tema helde oleks
 Seal lohtu peal mo hingele
 Ning peastaks põrgu tulest.

Nüüd nuttes hüian ma ka teid,
 Oh pühad wanad isad,
 Ning kuningas ja prohmetid,
 Ka apostlid ja teised

Me' koguduste waremad. —
 Kõik, teada Kristus Ise
 On oma loori arwanud, —
 Mo palwe õhkamisi
 Te' linnitage kohtu peal,
 Et Issand helde oleks
 Ja mulle armu annaks seal
 Ning peataks põrgu tulest.

Müid käsi wälja sirutan
 Ka teie poole palwes,
 Kes usu pärast surmatud,
 Kes hoidsid neitsi põlwe
 Kes elasite tõrbedes —
 End peastes ilma käreft —
 Ning kõik, kes taewas, paludes
 See kurja ilma pärast,
 Müid seisat' Issa järje ees,
 Kõik abiks olge minul',
 Et Issand peataks kurja käest
 Mind wiimisel surma tunnil.

Juhataja.

Lehe kulg.

Wana seaduse martrite: seitsme wenna Maakabejide, nende õpetaja Eleasaruse ja nende ema Salomia mälestus	3
Püha ristipuu wäljawiimine	3
Isfanda Muudmise püha	4
Püha apostli Mattia mälestus	8
Püha martrite, ülemdiakoni Laurentiuse ja paawsti Sitstuse kannatamisjed	14
Preestriliku kannataja Aleksandri, Romani piiskopi mälestus	20
Rõigepühama Jumalasünnitaja surma eht Unumise pääw	24
Isfanda mittekätegatehtud fuju wiimine Edesja linnast Konstantinopoli linna	34
Püha martrite Floruse ja Lauruse mälestus	39
Püha prohwetil Samueli elulugud	41
Püha apostli Taddeuse mälestus	53

Breefiriliku kannataja Trineuse, Lioni linna piiskopi mälestus	56
Püha mitropoliti Peetri luukontide viimine Uspenski Soborisse.	58
Püha apostli Tituse mälestus	65
Püha martrite Adriani, Natalia ja teiste kannatamised	69
Baga Mooses Moora ehk Ätiopia maalt.	80
Auusla ja auustatud prohveti, Issanda Selkäija, ja Kristija Joannese pea maha rajumine	87
Breefiriliku kannataja Rüpriani, Kartago linna piiskopi, elulugud	91
Issanda Jerusalemma minemine ehk Pالمipuude püha	110
Maasa ehk Sihawõtte püha	114
Issanda taewaminemine	137
Kelipühi ehk Kolmainu Jumala püha	141
Kõige pühade pühapääv	148
Kõned laulu salmid püha inglite ja püha inimeste auuks	150

Eesti Rahvusraamatukogu digitaalarhiiv DIGAR

Ar 889
Lühikesed
jotostamised
Aug.